

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Ain clare verstantnus in tütsch

Reuchlin, Johannes

[Tübingen], 1512

Ad laudem at gloriam [...]

[urn:nbn:de:bsz:31-271683](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-271683)

No laudem ac glo

riam superbene dicite et indiuidue Trinitatis ac sanctissime matris dñi nostri iesu chusti filij dei vñi Incipit liber quartus et vltimus In quo de trinitate christianus contra iudaicam cum victoria disputat.

Incipit prologus dñi Victoris q̄ hos libros edidit.

Felix cuius diu multūq̄ audieris et christiano christianorū fide nihil aliud esse q̄ deū ipsū esse vñi arguaris hoc minime intelligere potuit. nec mirū habz cū brutalē intellectū iudens cui nulli boni salit sub leua parte manille vt. Fruenat. dicit de carotico iudene. Sūt cū iudei somno et rēni oēs dediti. veltari. pecora. que natura vētri prona atq̄ obediētia sūpit. vt scribit in p̄mito belli cartilina. Salutiū. Expeus loquit: nō sero iudicū puerile. Mō pono incerta p̄ertis aut falsa p̄ veris: h̄ que mihi re certissima coriora sunt loquit. et que vñ dūm? restamur. Nā nihil amāt iudei magis q̄ oīū rēdelitū. Quo fit vt natura feracē sicuti scribit frācisus philoſophus ad Cathonē facū iureconſultū Quia q̄ corpe ferent fordeant aīo ac tota mēte et nihil p̄ clari. et feno uerū educere cū dēſidia que iudeoz sumūū bonū est multitudine et p̄camā ruditate parat. Quapropter cū iam paritū et aīo p̄uero genitū cū iudicū genio putauerat christianū longius q̄ ipse q̄ p̄uenerat suo in sermone p̄ocessisse ac euagarū esse adeo vt iam christianus illi mīderetur an h̄gibz. et q̄ p̄uisionibz nō ap̄o s̄mone vñ hoc pacto. q̄ianū aduētus et dīsp̄utatio.

Capitulum primum In quo de lapide quodā iudeus loquitur que christianus volebat fundamentū esse vocans et tamē de se intelligere posse diffidit que de sancta trinitate dicitur.

Judens loquitur.

Non quidē o christiane ea de causa disputatio hec tibi nos sumpta est: vt alter alterū dolo circumuoniat aut illud erodente quū potius vt veritas tandē alterum p̄uadelluceat. Elegit tū fallor bono zelo hucusq̄ te tū credo mecum egisse. Quis videlicet multa de lapide quodā nescio quo dixisti superius que fundamentum n̄arūz scripturarū facere volebas. Et quo quidē lapide me custodiam miserī cors de? ne forte (vt scriptū est) offendā ad lapidē pedem meū. Ad hec nunc mihi faciam? volebā quidē ego de fide q̄ vestra nō nihil q̄ p̄tēssitari. Et et alias de ea instruat sum. quā intelligo h̄mōi esse christianos adorare patrem et filiū et sp̄m sanctū simul et mariā quā dū m̄ez p̄dicator. et acūcū m̄ez per et scōs imo scām eccliam. Que sane p̄fessio nobis ad modū aliena videtur vt que p̄phana plane et ridicula. Quo cū pacto dicit obsecro o christiane intelligi pōt deū trinum esse: cuius in sanctis scripturis legitur. Ego sum deus. ego viuifico et occido et nemo alius p̄ter me hoc facere pōt. Deus. et videt q̄ ego sum solus et nō est alius deus p̄ter me. Et dicit. iij. Mō vñ

distis aliqua similiendū in eī in die qua locutus est vobis dñs in oreb. Item
Ecclesiā. p. Unus est altissimus creator oīm opōrēs. Ex quo mirū pfecto
videri pōt. si deinceps nūc tres deos colere adorareq nos oporteat. Cum
hactenus ab hincannoz circiter quinqz milibz vnū tm̄ deū coluisse nos iu-
dei cōmendari sanus: ad epā in q̄ vsqz ad uērus mesie vsqz. Sed nec vnqz
audiri etiā est p̄s deū esse aliūz quidē patrē alium filiū: aliū aut spm̄ san-
ctum. Quod si idipm̄ reuera ita esset. vtiqz deus p̄ arribz nostris olim indicat-
set et p̄ Abraaz p̄serim et Moysen ceterosqz p̄phetas id palam fecisset. De
Abraā ita legim⁹ Gen. xviij. Dixitqz dñs: nūc celare potero abraā que gestu-
rus sum. Certe mīme id verisimile videt deū id nos noluisse latere: q̄s p̄e-
cunctis gentibz orbis terrarū sibi p̄cepue delegit et haud aliter nos semg
monuit q̄ ab infantia; pedagogus discipulos suos instruit atqz instituit.
Eos inqz in quibz valde p̄placū est ei Deut. xxxij. Beatus tu isrl̄ quis si-
milis tui pplus qui saluatis in dño Securuz auxiliū tui et gladius glie tue.
Numeri. xxiij. Nō est auguriuz in Jacob nec diuinatio in isrl̄. Quid q̄ in
euāgelio vestro scriptū habeat de cōmendatione populi israelitici apd̄ deū
ecce christo v̄so Johā. p. Ecce ver⁹ israelita in quo dolus non est.

Capitulum ij. In quo christianus perfido iudeo
ad obiecta pauca respondet que minus ipse in-
tellerat. **Christianus loquitur.**

Quere audio ista libeter o iudee. verū velim aīaduertas vt dis-
cas que diciturus sum tibi de hac materia. Et longiori pinde
opus mihi est sermone In quo et ignoscere mihi debes: q̄ tua
causa hunc subeo labore in ea scy re quā difficillimū est inueni-
gare: imo vt quidā ex nostris ait vix sine piculo: quā tm̄ inuen-
tam maximus sequit fructus. Et si scō quidē vos ista nequaqz libeter au-
dire tm̄ dicā. Credimus nos o iudee in deū p̄rem. deū filiū: et deū spm̄ sc̄m̄.
non tm̄ dicim⁹ aut credimus tres deos esse. qd̄ tm̄ nobis falso imponis Et
vnū plane deū et hūc quidē trinū et vnū. Trinū equidē non rōne substātie.
s̄ p̄sonarū discretionē. Aliud igit̄ est tres deos p̄fici: substātia differentes
arḡ aliud tres p̄sonas in diuinis suis quidē p̄prietatibz diūtes. De tres
p̄sone vnū oīno eundēqz et indiuisum deū p̄ferant. Inter quas tm̄ diuinas
p̄sonas non negamus filium s̄m̄ humanitatez patrē minōrē esse qui et idē
s̄m̄ diuinitatem equalis illi est vt iam dicitur est.

Capitulum iij. in quo iudeus filij dei conditio-
nem et naturam se intelligere posse diffidit.
Iudeus loquitur.

Nec que dicitis de filio in diuinis o christiane repugnancia eē vi-
dentur. Nam cuz in vestris scripturis legatur neminē posse va-
nitate ad patrem nisi per filium: videtur in eo filius maior patrē
Cum vero dicitis et hunc genitum a patre et matre habuisse in
terris. quid aliud est dicere q̄ illum facere multo minōrē patrē
huiusmodi sane filij conditionem et naturam non satis admirari possum.
Nec vsqz in nostris scripturis talis fides deprehenditur qualem vos christi-

stanti proponitis: ut q̄ deus habeat ⁊ filium ⁊ matrem longe profecto alter
nos instruet sumus iudici: ut qui vnum duntaxat deum ⁊ solum credim⁹
preter quem nullum alium recipimus. De quo Exodi. xx. Ego domin⁹ de
us tuus: non habebis deos alienos coram me.

**Capitulum. iiii. in quo christianus probat filium dei in terris
matrem habuisse. I Chustianus.**

Quam dicitis o Iudee vestram scripturam longe aliter habere q̄
nostra ferat fides. Id licet concedamus ex parte. Tamen illud
nunc subtrahere non possumus vos sc̄z iudeos pudere vestre scriptu
re eam vrpote patefaciendo. Proinde (vt alias quoq̄ dixi) p̄
uertere illam conamini multis in locis ⁊ quaremus licere putat⁹
atq̄ potestis quod ideo dico quia vbi id non potestis propter apertam ip
sius intelligentiam: dissimilanter eam preteritis. Quod ⁊ in harum trium
litterarum que sequuntur expositione animaduertere licet. A. siquidem de
um hebraice interpretari aiunt. M. matrem. N. vero nihil. Unde ⁊ hunc
rune sensum eliciunt deum inuolentes matrem nullo pacto habuisse. Eodem
autem pacto ⁊ totum alphabetum suum interpretantur pro suo arbitrio.
Admiraris quidem o iudee deum esse patrem: deumq̄ insuper filium esse.
at non aduertisti satis q̄ scriptum est in libro psalmoꝝ. Mirabilis deus
in sanctis suis ⁊ in omnibus operibus suis. Miraris quoq̄ ⁊ rides p̄inde
nostram: vt ais: leuitatez: q̄ dicimus deum de celo descendisse ac in terris ex
matre genitum. Num tamen tu ipse plane fatearis deum nonnunq̄m cū pa
tribus vestris loquutus esse: vt scriptum habetur passim in scripturis vris
Monne Item legisti: Genes. ij. Et cum audissent vocem deambulantis in
paradiso. Itemq̄ in psalmoꝝ libro scriptum habetur Veritas de terra or
ta est et iusticia de celo prosperit. Audi itez si filius dei non memoret aliq̄s
in sanctis scripturis Danielis. vj. Aspiciebam ergo in visione noctis ⁊ ecce
cum nubibus celi quasi filius hominis veniebat. ⁊ vsq̄ ad antiquū dieruz
puenit ⁊ in conspectu eius obrulerunt eum. Et dedit ei potestatem ⁊ hono
rem ⁊ regnum: ⁊ omnes populi tribus ⁊ lingue ipsi seruient. Potestas ei⁹
potestas eterna que non auferetur ⁊ regnū eius qd̄ non corrumpetur.

**Capitulum. v. in quo exponitur quomodo Da
niel oli'n stupefactus erat super incarnatione fili
li dei ⁊ pulcherrimis figuris multa de filio dei
adiiunguntur.**

Sed ⁊ hic nunc animaduertere debes quemadmodum Daniel
propheta ille magnus stupefactus est ex visione super incarna
tione filij dei. Danielis. vij. Horruit spiritus meus. ego Da
niel terris sum in his visiones capitis mei conturbauerunt me.
Item Danielis octauo. Et ego Daniel langui ⁊ egrotaui
per dies ⁊ stupebam ad visionem ⁊ non erat qui interpretaretur. Nec qui
dem verba scribit Daniel non habreo sermone sed lingua caldaica. sunt autē
hōi. yscaer ruhi oeni Daniel boege voelcuc. ruhi. esaheleni.
R. q̄

Jam vtro satis patere posset Danielis testimonio filium vtriusq; dei esse atq;
ab eterno eundem fuisse: h & figuris q; id patet fieri poterit. **Deo. xi.** Ex egypto
vocaui filium meum. **Itē Exod. iij.** Filius meus qm̄ mo genit? **Attramē tu quidē**
vi quādā niteris illū nō recipere. **Prouerb. xxx.** Quis ascendit in celū atq; de
scendit. quis p̄tinuit spūs in manib; suis. quis collegit aquas qm̄ in vesti
mēto. q; suscitauit oēs terminos terre. **Qd̄ nomē est ei? & qd̄ nomē filij ei?**
si nosti. **Hec qdēz pphētia multo añ aduentū messie nri dicta est qua plane**
iudicat neq; pater maior filio. neq; filius pater minor. **Alia itē figura occur**
rit qua p̄spiciū est deū patrē ab eterno voluisse gignere: imo genuisse filium
Ps. Dñs dixit ad me filius meus es tu: ego hodie genui te. **Et paulo vltre**
rius apud eundē ps. Et dabo tibi gētes hereditatē tuā. **Neq; vtro hoc ip**
sum de Salomone dictū accipe potes. **Siq; qd̄ dictū est sup̄ & infra di**
cerur de eterna intelligitur hereditatiōe filij nō hois h̄ dei. **Regu. ij. cap. vj.**
Lūq; p̄pleti fuerint dies tui & dormieris cū patrib; tuis: suscitabo semē tu
um post te: qd̄ egrediet de vtero tuo & firmabo regnū ei? & stabiliā h̄ionūz
regni ei? vsq; in sempiternū. **Ego ero ei in p̄tem & ipse erit mihi in filium.** **Itē**
alia figura idēz demonstrat. **Ps. lxxvi.** Nunq; syon dicit hō & hō nat? **Et in**
ea: ipse fundauit eā altissimū. **Rursum & alia figura.** **Ps. cix.** **Ex vtero ante**
luciferū vocaui te. **Sz & Esdrē. iij.** **Figura q; subest ca. ij.** **Ipse ē filius dei quē**
in seculo p̄fess; sunt. **Virū sane videri p̄t o iudee quo videlicet pacto re**
fellere poteris tantū tuoz patrū testimonij. **Proinde hortante ps. Inter**
roga p̄tem tuā & annuntiabit tibi maiores tuos & dicit tibi.

Capitlm. vi. **In quo amēs quodāmodo ac mente captus**
suis prophētis detrahit & meliorem de trinitate probationē
querit. Cui & christianus postea respondet. Iudæus.

Quoncedo tibi o christiane pphētarū nostrorū pphētiās nō nisi
p̄posito p̄ferre vestro. **Verū & id iā scire te volo pphētiās nros**
multa quidē dixisse ac p̄nunciāsse: h̄ nōnunq; nō satis libinēz
p̄stitisse qd̄ dixissent. **Qd̄ igit̄ dicis de trib; p̄sonis quos supra**
cōmemorasti quaz vna quālibet deū ais esse v̄pore deū patrē:
filij deū spiritū itēz sc̄m̄ deū: quas tū tres p̄sonas p̄tem inq; & fillū & spi
ritū sc̄m̄ vnū deū p̄fitem; ac creditis firmissime. hoc si oñderis atq; p̄baue
ris herbā tibi dabo. **Christianus.** **Facias libens o Iudæe qd̄ hōta**
ris. modo deigra non defuerit mihi. **Luz itaq; dicis mundum sterisse ante**
christi nri aduentū multis annis atq; seculis: & tū nemiū ē vnq; fuisse ex p̄
triarchis aut pphētis qui nomē dñi apphendere potuerit. **In quo plane**
verū te dicere fateor maxime. Atq; scire debes Moysen in primis sumog
desiderauisse semp̄ v̄ nomē dei agnoscere potuisset. **Cui tū dñs nomē suūz**
minime indicare voluit. & si signa multa fecerit corā illo de? Exod. iij. **Sz**
dirigitur mihi qd̄ est nomē eius qd̄ dicā eis. Dixit ad moysen dñs Ego sum
qui sum. Deus Abraam deus Isaac & de? Jacob misit me ad vos Exod
vi. Ego dñs qui apparui Abraam Isaac & Jacob. **In deo oīporēte & no**
mē meū adonay nō indicaui eis. **Et Jacob quidē libētē dei nomē agno**
uisset: h̄ intelligere nō potuit Gen. xxxij. **Interrogauit eū Jacob. dic michi**
quo appellaris nōte. Rñdit cur queris nomē meū qd̄ est mirabile. W̄nc ē
qd̄ nomē iesu graue vobis iudicis est audire de quo scriptum reliq; Esaiās

e. xxx. Ecce nomen dñi venit de longinquo ardēs furor eius ⁊ grauis ad pos-
tandū labia ei⁹ repleta sūt indignatiōe ⁊ lingua ei⁹ q̄si ignis deuorās.

**Cap. viij. in quo ponit deprecatio quā proferunt quotānis
in chriſtū que verū fuisse meſſiaz hic text⁹ etiam declarat**

Quod autē verū sit qd̄ dicit graue vobis esse iudeis audire nomē
iesu: hinc patet. Nam est vobis iudeis qdam deprecatio quā dī-
cere soletis quotānis in sabbato destructōis hierlm ⁊ templi
Salomonis. Que ⁊ ipsa deprecatio aliā quandā breuitusulam
cōtinet orōem. qua ad deū clamātes petitis vti ille nomē illō
iesu e medio auferre ac delere oīno velit atq; adeo vt ne memoria quidē eius
noīs in terra relinquat. Attendat quisq; qualis deprecatio hec sit. vtz cū deo
placitū esset: misit ille. quē maxime diligebat de celo. qui ⁊ maior quoq; erat
Moysē ceterisq; pphētis iesum filiū suū vniūgenitū. Hic certe erat ver⁹ pro-
pheta qui dign⁹ erat manifestare nomē dei. Proverb. xvij. Turris fortissimā
nomē dñi ad ipm̄ currit iust⁹ ⁊ exaltabit. Ex q̄b; certe p̄spiciū eē pōt quā
ob eam de⁹ patrib; vris nomē suū manifestare noluerit. Quāntū autē licuit:
id p̄ figuras mōstrauit. vt saltem agnoscere potuissetis vnū deū eē quem es-
erunt eē cōstat mō quo supra dixerim est. Quod ⁊ hinc quoq; patz In deo
laudabo verbū In dño laudabo sermonē. in deo sp̄am nō timebo ⁊c. Idē
Bñdicat nos de⁹ de⁹ noster bñdicat nos de⁹ Hebraice at sic. iefo: chanu elo-
chym elohenu. iefo: chenu elohym. Per eerea zacharie. xij. scriptum est. In
die illa erit dñs vn⁹ ⁊ erit nomē ei⁹ vnū. Deut. vi. Audi ist⁹ dñs de⁹ n⁹ de⁹
vn⁹ est. Esaiē. xlvj. Dñe de⁹ me⁹ es tu ⁊ exaltabo cōfitebor: noi tuo. qm̄ se-
cisti mirabilia. An nō facis vīdeant o iudee hec scripture vīc testimonia.

**Cap. viij. in quo pfidus iudeus trinitatez esse nō admittit
Cui christianus respondet variis sententis**

Iudeus Nondū certe psuaderi potui vt credaz deū trinū qz
esse sicut ⁊ vnū. Neq; hec testimonia tua que attulisti o christia-
ne satisfaccere mihi possunt vt credaz esse deū patrē. deū filiū. ⁊ de-
um sp̄m̄ sanctū. hoc est trinitatez in diuinis. Christianus
Miror p̄fecto o Iudee q; hec testimonia ex vestris adducra scri-
pturis te nequaq; inducere possunt vt credas patrē in diuinis ⁊ filiū ⁊ sp̄m̄
sanctū sup bñdicatā trinitatez. cū tamē ex vnica dūctar deprecatiōe qua
bis vos iudei in eodē diu dicitis mane ⁊ vesperi hora sexta: adducet vel rudissi-
mus ex vobis possit: mō non nimū sit obstinatus. Hec autē oīso siue dep-
catio tribus tantū verbis continet. Ad que cū leguntur in lēo pro perantius
currit q; nos christiani qm̄ venerabile corpus christi in ecclesijs lenat in al-
tum inter manus sacerdotū. Esaiē. vi. Sanctus sanct⁹ Sāctus Hebraice aīa-
rem codusch. codusch. codusch. Verū vos altam istoz sacroz verborū inter-
p̄rationē excogitastis dicentes p̄ ea significari q; oībus in rebus tria inue-
niunt. Qui autē verba illa inter vos dignior p̄ferat aut canit: hic pfundior
fossa p̄stituitur vt acceptior ei⁹ sit apud deum deprecatio. Que hinc manauit
abusio illa vestra. quod in libro psalmoz legat De profundis clamauit ad
te dñe ⁊c. Iudee si diligenti⁹ p̄cūlari⁹q; verba hec trutinaret: intel-
ligeret p̄fecto longe aliud mysteriū illis verbis contineri qz vt in rebus oīb;

bus trinitas probetur veluti pfecto quedaz rerum sparu: quam tamē nos
 christiani nō improbam⁹: s̄ suā sanctā trinitatē a vobis quārumcūq; licue
 rat coli: venerari: & agnosci deū voluisse. Sed vt altius repetā euoluamus h
 brū genesios: quē libz vos iudei dicitis breschit. Ex quo verbo aut in quo
 vbo facile est ostendere vnicūlibet docto iudeo manifestissime diuinā pfo
 narū trinitatez cū dicitur hebraice quidē sic breschit boro elohim. latine au
 rez sic In pncipio creauit de⁹ zc. Et sciendū hic est q̄ verbū elohim tritas
 rezq; numerat p̄tinue Gen. p. qd̄ nūq; alibi in scripturis deprehendit De
 ducitur aut̄ idēz verbū elohim ab el qd̄ singulariter s̄ctif. A quo deinde v
 bo desleccitur oli. hinceli. lammo esaltam.

Capi. ix. In quo trinitatē christian⁹ probat ex verbo vno
 plurali & ex visione oīm abrae facta **C**hristian⁹ p̄nuat.

Ut aut̄ firmiori id: quod dicit: testimonio approbem. hinc iam
 etiā eodē ex loco illud accedat. qd̄ scriptū est Gen. i. ca. Faciam⁹
 hominē ad imaginē & similitudinē nostrā. Quid est obsecro o Ju
 dee: qd̄ dicit faciamus si nō pluralitas psonarū in diuinis ag
 noscat. Si em̄ vt vnus est reueradēus: ita q̄ vnica dūtarat
 in diuinis psona existit: pfecto inepte dicitur esset faciamus cū dicere potuis
 set ille sine inuidia sineq; arrogātia faciam. Quo igitur in vbo faciamus
 inq; exp̄ssa plane videt psonarū in diuinis trinitas sup̄benedicta Sicut cū
 mox deinde dicit Et creauit de⁹ hoīem ad imaginē & similitudinē suā: in vbo
 creauit ipsius dei summa designatur vnitas. Et abraā quoq; vester non vn
 q̄ differēti voluit post visionēz factā in diuinis psonaz trinitatē Visio au
 rez h̄mōi fuit Gen. x. viij. Lūq; eleuasset oculos apparuerūt ei tres viri stā
 tes p̄pe eū. Quos cum vidisset: cucurrit in occursum eoz de ostio tabernac
 li sui: & adorauit in terra & dixit Dñe si inueni grām in oculis tuis: ne tran
 seas seruu tuū zc. Ecce tres vidit Abraam viros q̄bus in occursum sese ob
 tulit: & tamen quasi vni loq̄retur: dixit dñe si inueni grām in oculis tuis zc.
 Sed mox in eodē capite subditur Couerterūt se inde & abierūt sodomā zc.
 Ex quibus plane p̄spicitur si nullū aliud ex sacris scripturis testimoniū eēt
 qd̄ ad pbandū sanctā & indiuiduaz trinitatē adduci posset. hoc vnū pfecto
 sufficeret. Quō & hinc q̄ si quiescere pōt: qd̄ sequit viros quidē ab̄s̄se illinc so
 domā Abraam aut̄ māsisse corā dño. Ex quibus iterū fit manifestū eandē
 psonaz in diuinis trinitatē vnū sp̄ eū dēq; fm̄ essentia deū esse.

Caplin. x. In quo iude⁹ respōdet ad obiecta quedā ex ves
 teri testamēto sibi a christiano inflicta **C**hristian⁹ p̄nuat.

Dicitur quidē que dicitis vos christiani de abraā p̄fēto vt q̄
 viderit tres viros quoz vnū dūtarat adorauerit. Ecce hoc ipse
 nullo pacto a vobis dissentim⁹. Verū q̄ dicitis tres illos vnū
 eundēq; fuisse: minimē recipim⁹. Mā q̄ vnū ex trib: dicitis ado
 rasse illuz: hunc nos dicimus ex illis tribus p̄stantiorē digno
 rimq; ac augustiorem fuisse. non aut̄ hunc vnū adorasse veluti ex trib: vnū
 p̄ncipiu aut̄ essentialiter vnū Quando igitur dicitis ex primo verbo libz
 genesios siquidō p̄stare trinitatez in diuinis et esse & intelligi Id sane min
 me videtur. Neq; etiam arbitro: necessariū videri vt respondeamus vobis

Siquidem non multum ad vos attinet hec verba tractare Et in scripturis quod
dem istidem legitur deus creauit. Quo in loco si legeretur ipse creauerunt: iam
rum vobis hec dicentibus assentiri possem. Verum non ita legendum esse. man
feste reclamant diuine scripture Hieremie. 7. Sic ergo dicitis eis Deus qui ce
los et terram non creauerunt: pereant de terra. Quo fit vt non adeo presumendum
vobis sit sup verbo heoloim. Et in Exod. ca. iij. Idem verbo heoloim reperit
et tamen non deos pluraliter sed deum duraxat numero singulari fecit et vbi le
gitur Tu autem eris ei in his que ad deum pertinent. Quapropter: vt supra quo
q; dixi: minime dixi vobis de se respondere.

Capitulum xi. In quo iudeus ridet ad illud verbum pluralis
nuncupatio quod christi trinitatem comprobant.

Quia si me dixerim tibi ad obiectionem plerumque respondere nolle ad
eam tamen periculum ridere volo que sonat faciam? horem ad ima
ginem et similitudinem nram: qua quidem pericula puraris sufficiens
ostendere posse in diuinis esse patrem: filium: et vestrum quem dicitis
spiritum sanctum quod tam est incomprehensibile nihil etiam videri potest
non nihil tamen respondebo. Quo enim pacto mihi dicitur efficere potes: vt ex his
bis que sonant faciam? horet ad imaginem et similitudinem nram. tandem concludas
et per hoc persuadeas non hinc diuinis personarum trinitatem recipiendam. Locus hic lo
quendi modus etiam regibus ac principibus ita familiaris sit: vt plerumque cum quis
ex illis de se solo loquitur vtatur pluralitatis numero dicens nos mandamus
Item nos illa fecimus Et ipse tamen non plures sed vna persona est. Vos igitur
christiani cum ista persuadere nobis conamini: quid aliud queritis nisi deum
priuare honore: gloria et dignitate. hoc autem dico quod qui deo socium adhibens
cum quo consulat atque deliberet: deum non arbitratum talem qui sibi imperpetuum suffi
ciens sit ad consulendum quid agat. Sed fallitur egregie. Siquidem scriptum le
gitur Esai. xl. Quis audiuit spiritum domini: aut quis consiliarius eius fuit et ostendit
illi? Item cum quo in se consiliarius et instruit eum et docuit eum. Præterea scias ve
lim vobis spiritus apud nos non id significare quod vos dicitis sed ventum prope
refrequentissime.

Capitulum xij. In quo primum iudeus de sua duricia castigatur.
Deinde per figuras et litteras iter cetera pulcherrima de tri
nitate adiunguntur **Christianus.**

Non deseris o Iudee mores tuorum patrum Hieremie. xi. Reuer
sis unquam iniquitates patrum suorum qui priores noluerunt audire
verba mea. Cum autem dicas o iudee oim bonarum rerum tria inueni
nt. vtrina idem quod dicitis re ipsa opeque adimplere ac sequi desu
nari aliqui Ecclesiasticum. iij. Funiculus triplex: et difficile rupit. Item
nec. xxij. Ecce descripsi eam tibi triplicem in cogitationibus et scia vt ostenderem tibi fir
mitatem et eloquia veritatis. Locus hic rei hanc accipere figuram apertissimam Beati. xl. Et
debeam coram me vire iniqua erant tres. ppagine: crescere paulatim in gemas. Et et
insuper scias velim te errare vehementer in eo quod dicit vos ab Esaiam pmonitorem
vri ab hominibus trinitate de qua loquitur recte in pntia: abstinere: ocs terre falleris et
tu et ocs qui in eadem sentia stas. Ipe scidex ea et nouit optere et venerat est et coluit
sp: marie autem his vobis terrepit. Spiritus sanctus: scus: aut si manus: tribu
rulis codus Nec ipse quidem solus Esaias illam agnouit reuelante spiritus
sed et Hieremias quoque magnus illa propheta est intelligere. pfecto videbit

tur tunc sez cū se puero puo p silem esse dixit Hieremie. p. A a a dñe deus
ecce nescio loqui. q̄a puer ego sum. Et ezechiel nō minus eā p̄sentire putat.
Ezech. iij. a a a dñe ecce aīa mea polluta nō est Irey Johel p̄pheta Johel
p̄mo. Logregate senes om̄es habitatores terre in domū dei vestri z clama
te ad dñm a a a diei quia p̄pe est dies dñi. An hec nondū tibi sufficiūt re
stimonia? Quid em̄ aliud obsecro o Iudce significare voluerūt sancti illi p
p̄tere p̄ trinā. repetitōez eiusdez littere: nisi in diuinis p̄sonarū trinitatez.

**Cap. xiiij. In quo iudeus exēplis quibusdam
p̄vincitur vt trinitatez in diuinis esse credat.**

A Christianus. Quāq̄ tu quidē o Iudce adeo es mēte obtu
sa vt nequeas rati vni mysterij p̄cipe q̄n z antea q̄ dixisti illā
esse incōprehensibile: admittē salte rudioribus te informari ex
emplis cuiusmōi etiā pueri cape possent et imperiti plane ho
mines. Sic autē ex illis vñū h̄mōi frange si placet speculū aliq̄
in quot volēs p̄tulas: an nō tam in singulis p̄tulis eque vt in toto spe
culo tuaz intubere facit: Irey aliud tale. Si accenderis mille candelas ab
vna qualibet: illa nō minus suū relinquit lumē in te q̄z separāt q̄ ab aliis om
nibus. Irey z illud ad idēz faciet Aqua glacies et nix tria sunt noīa res s̄
vna fortassis atq̄ eadez Adhuc recalcitras ac fugis atq̄z aures tuas obru
ras. Eerte si volueris tibi vnq̄z impetrare a deo grām suā atq̄z misericordiā
oportebit ante om̄ia inuocare te patre: filiu: z sp̄m̄ sanctū: quia his tribus
sicut vna essentia existit: ita z vna volūtas. Quid est q̄d p̄s. ait in libro psal
moz. Verbo dñi cell formati sunt. Irey idēz Ipse dixit z facta sunt zc. Qua
re vt iam supra te cōmonefecit: ita z adhuc horro: vt solariū nō aliūde q̄ ab
hac: quā tibi propono colendā: expeces trinitate p̄cipue autē a sp̄u sancto
q̄ apud nos de^o solator appellator. De quo Esai. li. Ego z solabor vos q̄
et idēz dux est atq̄z ductor hoīm pie viuentiū Esai. lxiij. Spiritus domi
ni ductor eius fuit.

**Cap. xiiii. In quo iudeus confundit q̄ sp̄m̄ in diuinis
sanctū non appellet. z quod hoc nomē sp̄s male exponat.**

Christianus p̄tinuat.

A Ibi em̄ iure quodā optimo pudendū est o Iudce: q̄ dicere q̄
Iem soleas sp̄m̄: nō autē possis illum appellare sp̄m̄ sanctū
cū tamē ex scripturis tuis plane habeas illū om̄ia creasse. De
quo Job. xxxij. Sp̄s dñi fecit me z spiraculū oīporētis viui
ficauit me. Irey Job. xvi. Sp̄s ei^{us} ornauit celos. Et Sap.
p̄mo de sp̄u hoc scriptū habet Sp̄s em̄ sc̄ris discipline effugiet fictuz et
auferet e a cogitationibz que sunt sine intellectu. De eodez q̄ Ecclesiastid. i.
Ipse creauit illam in spiritu sancto. Sed nunc aiaduertendū hic etiā est: q̄
vbi latine legit sp̄s heb: rāce habet ruha: q̄d verbū ipsi vbiq̄z p̄ vento ac
cipiūt atq̄z exponūt. quēadmodū. Erod. xv. Accipi recte videt. Et in sp̄i
tu furoris tui p̄gregari s̄t aq̄. Irey flauit sp̄s tu^{us} z opuit eos mare. Item
ezechiel iij. Sp̄s q̄ leuauit me. vep̄n̄ id m̄ime p̄t vbiq̄z facere exponen
do sp̄m̄ p̄ vento: tam etsi in nōnullis locis satis apte fieri constat. Tueri. xi.
Descendam z loquar tibi z auferam de spiritu tuo. cuiq̄z requieuit in eis
spiritus: propheta uerue nec vltra cessauerunt.

Quo sit vt euz hmoi loca in sacris litteris passim inueniunt: anq̄ plurimū
sine quo in significatu sp̄m̄ exponat accipiantur. Nā p̄ vento acapere ne
quaq̄ possunt. In sc̄ptis iudee nondū te p̄uder tā p̄perā: tā inique: tā false
interpretari toties nomen sp̄s: cū tū ipse dixeris sup̄ vos iudeos p̄monitos
esse ab Esaia ne sp̄m̄ sanctū admittatis. Quo est in loco ruha vestro sermo
ne scriptū relicū est. Ex quo p̄t̄ vos iudeos ingeniosos q̄dez plurimū vo
bis met̄ p̄s videri: cū scripturā sanctā p̄ arbitrio vestro nō ex recto iudicio
interpretamini: hoc est: vt aptius loquar: rectū quidē ipsius scripture tū lib̄
rer recipitis etiā planuz q̄n̄ vestro astipulat q̄dratq̄ p̄posito. q̄n̄ v̄o dissen
tit a vobis. illuz tortuose exponere p̄ arbitrio audetis. Sed hec vestra astu
tia in iemetipsam retorquetur remeatq̄.

**Caplm. xv. in quo iudeus reprehendit q̄ dicit trinitatē su
is patribus non esse reuelatā. Deinde consiliū illi datur vt
spiritū sanctū inuocet.** **Christianus continuat.**

Nra vos iam insania desipitis o miseri dicentes si aliud quis
piā esset q̄d quidē ad ipsius dei cognitionē p̄tinēt. v̄tq̄ de ip̄e
vobis manifestasset. Sed hec vestra p̄s. nō nianis oīno est et
frivola. Quid est em̄ q̄d non manifestauit patrib̄ v̄s Esaia. x.
v̄tq̄. Nō a p̄ncipio in abscondito locutus sum ex t̄pe anteq̄ sc̄
rem ibi eram: et nunc dñs de⁹ misit me et sp̄s ei⁹. Si igit̄ o iudee nondum
tibi cordi est inuocare sp̄m̄ sanctū cū p̄pheta Esaia. salte id facito cū dauid
regio p̄pheta Luitus nōnullos psalmos ex instituto legis v̄se legere teneret
singulis fere dieb̄. Inter quos p̄cipuus est psalm⁹ qui incipit Miserere
mei de⁹. vbi ita legitur Cor mundū crea in me de⁹ et sp̄m̄ rectū innova in v̄s
sc̄rib̄ meis. et subinde post in codē Me p̄ficias me a facie tua: et sp̄m̄ sanctū
tūū ne auferas a me. Redde mihi leticiā salutaris tui et sp̄m̄ p̄ncipali p̄fir
ma me. Qd̄ si o iudee non esses adeo obstinat⁹ neq̄ cor tuū int̄m̄ induratus
p̄culdubio possēt tres dicti sp̄s isti tibi afflare et te randē ad mā suerudinē
quandā antmi inducere. Adhuc aut̄ nomē sp̄s in sacris l̄ris legit̄: q̄d nul
lo pacto ad ventū sc̄ationē trahere potes nisi nitaris Treuoꝝ. iij. Spiritus
oris n̄st̄i christus dñs captus ē in p̄cis n̄st̄is. cui dixim⁹ in vmbra tua v̄tue
mus in gentib̄. Proinde cauendū tibi est: ne aliq̄n̄ de repente irruat v̄tus
m̄edar. Amos. iij. Percussi vos in v̄ro v̄t̄e. Ps. Et sp̄s p̄cellat̄ pars
calicis eoz. Regū. iij. ca. xxij. Et ero sp̄s m̄edar in ore oīm p̄phetaz.

**Caplm. xvi In quo iude⁹ iā plane victus requirit q̄ naz
mō sc̄ros adorem⁹ et crucē. Cui christian⁹ ppulchre r̄ndet**

Iudeus. Quid hac longa verboꝝ circuitione opus est o chri
stiane. Nō em̄ illud expectaui vt ita me tua: v̄bositate obzueres.
Sed illud in p̄mis v̄t non nihil mihi diceres de adoratiōe sc̄ro
rum v̄roz: necnō crucis vestre. **Christianus** Hailo nobis
impuras o iudee sc̄roz crucisq̄ adorationē. Qñ nec sc̄ros quidē
adoramus nostros nec credim⁹ in eos. Si q̄s em̄ apud nos etiā in mariaꝝ
aut in crucē crederet: hunc nos eque atq̄ vos fortassis vt hereticū censerem⁹
Nostra quippe fides tradit tūmodo in deū credere et hunc quidē trinum es

unum factorem celi & terre. Ex quo patet nos nullam adorare creaturam. qđ
cū vos aliquñ fecisse notū est oibus qđ vras diligenter euoluerit scripturas.
vt alias latius dicam. Clerū tamē oramus quidē & veneramur vtiq; in pri
mis mariaz & scōs reliquos atq; iuuocam⁹ vti ipi p nob intercedant. Vđ
vt planius intelligas hoc sit tibi exēpluz. Vidēs fabriū ferrariū cū cadere
vult serz candēs: nō illud prendere manib; statim nudis h; vti forcipe quo
teneat illud sine piculo. Ita pfecto & nos christiani vrimur intercessionib;
Marie in p̄mis & scōz reliquoz inter ipsuz deū Iudicem & nos p̄cōres.
Qui sane modus & vestris patribus non fuit incognitus Numeri. xvi. Et
stans inter mortuos & viuētes pro pplo dēpcatus ē & plaga cessauit. Deut.
v. Ego sequester & medius fui inter deū & vos in tempore illo. Exod. xxxij.
Ascendā ad dñm si quō cum qui uero dēpcari pro scelere vstro Regū. i. ca.
xij. Et dixit vniuersus ppulus ad samuelē ora p suis: ruis ad dñm deū tuū
vt non moriamur. Et patres vstri nōne adhortati sunt hieremiā qui apud
deū p eis intercederet Hieremie. xlij. Vos em̄ misistis me ad dominū de
um dicentes ora pro nobis dominū deū nostrum.

**Caplin. xvii. in q̄ iude⁹ pprio gladio p̄fodit cū ipsi etiā su
os patronos iuuocēt sicut nos. Christianus p̄nuat.**

Uestra profecto etiā religio scōs habet quos & colit & ieiunjs se
stituātib; usq; obsequat in hodiernū vsq; diē. Preterea qđ & ange
los iuuocatis vt p vob orent. V; aut dicitis angelos quidē mū
dos esse oīno sine oīni labe & vitio. Certe falleris in multis: quā
do de illis scriptuz Job. iij. Ecce qui seruiūt ei: non sunt stabili
les & in angelis suis repperit prauitaiē. Sed nec celi vsq; quaq; puri mun
di sunt Job. xv. Celi non sunt mūdi in conspectu ei⁹. Ceterum de angelis
multa quidē dicere soletis. deq; eoz mūditiā & integritate. attamē eos non
nunq; simul & prophetas ipos derisistis Esdre. iij. ca. p. Ipsi vero sub san
tauit in angelis suis & qua die locutus est dñs erant illudentes prophēt
eius. qđ vsq; ad iracundiaz prouocatus est.

**Caplin. xvij. in quo vna stulta opinio olim adorariū
de angelis hāt & sil' p̄fundunt qđ vitulū olim adorariū**

Nabes preterea in libro illo qui apud vos inscribitur actomus
mille qđ singulis dieb; dei iussu cremātur in fluente quodā cali
do nomine dīuo: decem milia angelorum. In quorum locum
mor toridez milia de nouo creant angelorum singulis quoq;
diebus. ps. clij. Qui facis angelos tuos spūs & ministros tu
os ignem vrentem. Quid igitur est o iudee qđ tantopere sanctos dei quos
nos christiani colimus abijcis & contemnis: quasi non legeris in libro ps.
Laudate dñm in sanctis ei⁹. Et Job. v. Et ad aliquē scōz puertere Item
Job. vi. Et nō p̄radicā s̄monib; saucti. Deut. xxxij. Apparuit de monte
p̄pharaon & euz eo scōz milia Jee Zacharie. xi. Et venter dñs de⁹ & omnes
sancti cū eo. ps. xv. Sanctis qui sunt in terra ei⁹ mirificauit oēs volūtates
meas in eis. Exēplo itaq; vstro: vt ex dicitis p̄picuū esse p̄or: vos iudei pu
tatis nos christianos p̄ter deū que colimus & adoramus: sanctos quoq; ei⁹
adorare. Exēplo inq; vfo qui vitulus p̄ntilem veluti deū vstrū adorastis
Preterea qđ non mō in deū crediderunt. patres vstri sed & in p̄phetas Es

odi. riiij. Crediderunt dño & moysi seruo eius. Quo in loco apud hebreos
plane habet patres vros & in deū & in moysen credidisse. Quis rei gratia
voluit dñs sepulcrū moysi vobis absconditū esse. Deut. xxxij. Et non cog-
nouit homo sepulcrū ei⁹ vsq; in p̄ntem diem. Nisi em̄ de⁹ ita prouidisset:
vñ haud dubie ipsi⁹ moysi ossa exhumassent ip̄m q; p̄inde vr̄ deū coluissent.
De vitulo aut̄ illo quē p̄laucrunt atq; subinde adorauerunt scriptum est
Exod. xxxij. Nō sunt dñi israel q; te eduxerūt de terra egypti.

**Caplm. xix. in quo alij errores ponuntur in deorum quos
olim habebant in prophanis suis sacrificijs. & crucem sanctam
etiam honorabilem statuit. Christianus p̄nuat.**

Amplius aut̄ si p̄sequi velim: possem nūc etiā dicere vos ad-
rare soles & lunā Rega. iij. ca. xxiij. Fecerunt sibi p̄stiles duos
vritulos & lucos & adorauerunt vniuersam militiā celi. De luna
q̄dem sic p̄t. Nā q̄dens noua ip̄a p̄mū apparer̄ pueniunt in
locū vñ iudei oēs & iuuenes & senes: hñeq; tūc p̄ eadē q̄ndā
longā ad ip̄am lunā quā dicentes saltant assidue sursum atq; deorsum. Et
aut̄ vba h̄mōi fere sunt. Sicut nec possum te tangere o luna: ita nec hostes
nri nos tangere q̄ant. De sole aut̄ hinc p̄t. Quoties em̄ in synagogā v̄iam
ingressuri estis oēs: p̄ulsi ingrediamini ad solem facies inclinatis v̄ias dicen-
tes p̄uert oēs ac filij parentū inclinent sese solem versus v̄t ad solem. Nōcne
sup̄sticio est: dic̄ p̄cor o iudee: Sed & crucem nobis obijcis q; eā adoramus
Et nō legisti (vr̄ eo p̄t) qd̄ scriptū est Proverb. iij. Signū vite est his q; ap-
prehenderunt eam & tenuerunt eam beati. Tertiū nulla te hui⁹ signū oblectatio
tenet. Quāq; ex sūta septime vestre merito eius caperis voluptate Lantiē.
ij. Sub vmbra illius quē desiderauerā sedī: & fructus eius dulces gurrunt
meo. Esdre. iij. cap. ij. Signū vite erit illis in odore vnguenti & nō labora-
bunt neq; fatigabunt

**Caplm. xx. in q̄ iude⁹ filius demonis appellat q; crucē fugit.
& sil adungit q̄nto odio & quib; mōis crucē dñi p̄sequatur.**

Ficis q̄dem tu o iudee haud secus atq; pater tuus diabolus: q;
nō mō expauer crucis signum sed & fugit longissime ab ea. Quā
aut̄ tu cuiq; crucem fugitis: hinc si possem ostendā. Quē em̄ ex vo-
bis aliquis p̄fecturus peregre illū sui mor comitant̄ amici ad-
portā vsq; ciuitatis nōnunq; longius. Nō hinc credo inoleuit
qd̄ scriptū est Beñ. xvij. Et abraham simul gradiebatur deducens eos Sed
q; nō p̄cul a ciuitatibus secus v̄ias qua gradiunt: cruces fere vbicq; erectas
p̄spiciunt Quas vr̄ vident vel p̄ficiunt erectas: fingunt se longe satis co-
mitatos amicū suum. Vel si id minime facere licet: diuerticula querunt per
longum circuitū per que cant. Tunc inter eundū peculiari q̄dam vr̄nuntur
maledictione aduersus crucem ip̄am quā lingua propria zelem appellant.
Maledictio siue execratio his verbis exprimitur. Proverb. xij. Domū sup-
boy demoliarur deus. Eodem quoq; pacto quoties iudeo alicui p̄ficien-
dū est aliq; Interq; p̄ficiendū casu accidit eū ituz per cimiteriū xp̄ianoz
destinat̄ mor aliā sibi q;q; versus v̄ia q̄rere etiā p̄ longā admodū distantia
vr̄ hoc pacto curare possit christianoz cimiteriū hac scilicet causa portitūmā

Nam ex lege eoz Thalmit cautum habetur: quilibet iudeoz christiano-
rum cimiteriū tergerit: illius pces ad dies triginta a deo nō exaudiri.

Capitulum. xxi. In quo christianus contendit crucē sanctaz
omīno honorandā esse per allegata ex veteri testamento.

Christianus continuat.

Mirum pfecto iam videri pōt: cur vos iudei tāto odio psequa-
mini crucē christianoꝝ: quā nos adorare quoꝝ pconitua vbi-
qꝫ p clamatis quasi id neutiqꝫ liceat. cuz tñ vōs ipsi scabellū pe-
dūꝝ dei adoratis ex veteri vꝫ ore instituto: Ps. Exaltare dñm
deū nřm: z adorare scabellū pedū eiꝝ: qm̄ sc̄m̄ est. Ierz z Idcz
Introibimus in tabnaculū eiꝝ: adorabimꝫ vbi steterūt pedes eiꝝ. Vñc sic
vt nos christiani haud ī merito adoremꝫ lignū in q̄ pepēdit saluatori chri-
stus iesus dñs deus noster. Verūtamē hec adoratio nō sine differentia fit
Siquidē triplex adoratio existit: quā triplicē adorationem vos q̄ iudei ad-
mittitis atqꝫ recipitis. Inter has autē adorationes diuersas illa pncipalis
habet: qua deus ante omīa z pncipaliter adoraf. Itaqꝫ cū tot figuris vete-
ris testamenti significatū sit lignū huiꝫ crucē nostre: merito z vos iudei illō
adoratis Regū. iij. ca. xvij. En colligo duo ligna Sapie. xij. Bñdicitum est
em̄ lignū qd̄ sit iusticia. Neqꝫ vero mysterio carere pōt: qd̄ subditur libro
Exodi de ligno illo quo moyses aquas amaras dulces fecit. Exo. xv. Qui
osidit ei lignū qd̄ cū misisset in aqꝫ in dulcedinē verse sunt. Quāqꝫ autē mul-
tis modis expimentū de se dedit deꝫ sue diuinitatis p moysen: nihilominꝫ
murmurare nō desististis Exo. xvi. Et murmurauit omīs ꝑgregatio filioꝝ
israel ptra Moysen z Aaron. Et nos tñ p lignūꝝ illud qd̄ vobis pꝑriū
erat salus facti sumꝫ Sap. x. pꝑribile lignū iustū gubnans.

Capitulum. xxij. In quo iudeus respondet ad multa obiecta
ac deinde christiana uo obijcit qꝫ crux sancta valde honoret cuz
id (vt iudeo videtur) merito fieri non deberet. **Iudeus.**

Nō sit pcul a nobis dñe christiane qd̄ dicis nos in pphetas qꝫ
credere. Et licet textus ipse: quē sup ptra nos allegasti: ita habe-
at: nos tñ illuz multo aliter exponimꝫ atqꝫ intelligimꝫ qꝫ vos
christiani. Preterea qꝫ obijcisti nobis de vituli adoratione. nō
inficias eo. pꝑter etiā hoc pctm̄ ne in hodiernū quidē dñs
placari potuit. Utinā autē misereri aliqui nostrū vellet dignerūꝫ. At scire de-
bes illud peccatū nō ab omnibꝫ de nostris ꝑmissum esse. Siquidē inter no-
stros et boni z mali semp habitū atqꝫ inuenti sunt. De bonis quidē qui tūꝫ
erant de nostris atqꝫ is qui vitulū adorauerūt scriptū est Exo. xxxij. Con-
gregatioꝝ suar ad eū oēs filij leui. Jam vero oblitus pene etiā dicere q̄ntos
honores: quantā reuerentiā soleatis impedere vos christiani crucē vestre: in
qua: vt dicitis: deus vester pepēdit. vix dici pōt. Et vidi sepius ex vřis vi-
ros atqꝫ mulieres z senes z iuuenes quorū ite faciunt p agros ac cāpos
si interea crucē vřā pspiciāt etiā de longinquo: illam seu lignā seu lapidē
ptra id qd̄ scriptū est Deut. xij. Subuertite oīa loca: in quibus coluerunt
gentes quas possessuri estis deos suos sup mōtes excellos z colles z subtra-

omne lignū frondosum. Quid dicit. Vosne videt vultis sapientiores huius
 iude regio ppheta. Ipe sane q̄ optime nouit q̄ pacto de⁹ adorandus erat
 nō in lignis aut lapidibus. Si igit vos xpiani interdū paniter ⁊ noctu dei
 mirabilia opa videre vultis aut cogitare: clamandū vobis est cū regio pro
 pheta Dauid ps. Quando video celos tuos opa digitorū tuorū lunā ⁊
 stellas q̄ tu fundasti. Hinc q̄ audire Esaiā clamantē Esaiē. xl. Leuate in ex
 celsum oculos vros ⁊ videre q̄s creauit hoc. Sed in p̄m̄p̄ru vobis excusa
 tio adest q̄ sup̄stidē h̄mōi tueri p̄nditis dicentes ideo nos istas imagi
 nes nobis fieri curamus: ne vlla ex parte p̄tingat obtusescere nos dei operū
 suorū Sed nō animaduertitis veterū esse ex veteri testamento ne quicq̄ horū
 admittamus vnq̄ Hinc in Esaiā inducit querens de vobis deus atq̄ ob
 surgās vos hūc in modū Esaiē. xl. Et cui assimilastis me ⁊ adq̄stis me di
 cit scitis Idem q̄ per moysen dñs p̄cepit ne faceremus Exodi. xx. Nō habe
 bis deos alienos corā me: non facias tibi sculprile. Unde fit vt mirari satis
 nō queat: cur tanto rpe vos xpianos pariat deus ista agere exhibendo v̄spo
 re lignis atq̄ lapidibus honorem illū quē vtiq̄ deo exhibere merito debere
 ris. Vnādo p̄trea eadem ligna atq̄ lapides auro gemmisq̄ p̄dosis. Que
 hec dementia v̄a: Lū nec videri possunt nec audire aut odorare quicq̄ aut
 rangere dī isti. ps. Oculos h̄ic ⁊ nō videbunt ⁊: Baruth. vi. Coronas cer
 re aureas h̄ic sup̄ capita sua dī illorū Vñ subtrahūt sacerdotes ab eis au
 rum ⁊ argentū ⁊ erogant illud in semetipsis Sophonie p̄mo. Sed aurum
 eorū ⁊ argentū eorū nō poterit liberare eos in die ire dñi. Dicite nūco xpiani
 Quid est: Si hec ydolatria nō est: Lerte si vos xpiani synecere v̄im amaret
 deū: nō curaretis fieri vobis imagines istas.

**Caplm. xxiij. in quo iudeus ineptam facit illa
 tionē quatenus ipsi magis amentur a deo eo q̄
 frequentius castigati sunt pro delictis.!**

Quod istis verbis q̄ iam audisti o xpiane liquet ostendere p̄tē q̄nto nos
 iudeos maiorē semp̄ dilectione p̄secutus sit deus noster q̄ vos
 deus vester. Nam quorū ⁊ q̄ primū nos deū n̄m offendim⁹
 transgrediendo eius p̄cepta: vt in vituli adorandē ⁊ in reliq̄s sce
 lribus: mox nos puniendos castigādosq̄ esse statuit exemplo
 sc̄z boni patris erga liberos suos. Vos autē nulla sequitur pena ob idolatriā
 quā cōmittitis. Quis em̄ vnq̄ bonus pater filiū suū ob flagitiū p̄perratū
 incastigatū dimisit: Proverb. xij. Erudi filiū tuū ne desperes: ad interfecti
 onem autē eius ne ponas animā tuā. Sed vt video haud aliter vobiscū agit
 deus vester q̄ sese habere solet medicus bonus atq̄ peritus erga laborātes
 cuius q̄dem medici hec est p̄ditio vt p̄moneat eū si quē habet egrorū cuius
 curā suscepit: vt abstineat cibis grossis atq̄ difficilis digestionis: hoc autē
 ideo facit vt eius vitā curari possit. Si vero animaduertit rū medicus egrū
 nō curare que p̄cepit: negligit in eorū ac dimittit ip̄m proxius sine spe adi
 piscende salutis ac p̄inde p̄mittit illū aut comedere aut bibere quicqd̄ libet
 Eodem oino pacto vobiscū agit (at cū bona ventā dixerim) o xpiane: qui
 n̄h̄l eorū que a malicia p̄fiscunt: nō facitis: ⁊ tū hec om̄ia fert sua clemen
 tia deus. q̄ndo se nequaq̄ p̄fecturū pietatē si vos corripe ac castigare velit.
 Sed vbi cps rāmen fuerit: nō sine indubie ea om̄ia impunitū iri. Q̄ si
 ip̄m ita esse: vt d. cōminime credas: rayoluē si placet eorūz biblīā: inuenies

vbis & semp nos p peccatis nostris castigatos esse. Vnde est vt non sit nō
bis desperandū: quin ptra sperandū potius deū ex sua infinita bonitate &
misericordia nostri miseretur aliquādo atq; p hoc ab hac nos calamitate li-
beraturū. Non em̄ vira functus esse aut dormire credendus est de⁹ vt vos
fortassis christiani puratis. Quādo vestraz iniquitatem non statim postq;
peccata p̄miseritis punit. Certe non dormit noster deus nec mortuus ipse
est qd̄ experientia cognitū est p̄tribus nostris & nobis in hodiernū vsq; diem.

Capituluz. xxiiij. in quo post modicam reprehensionē sese
christianus de omni p̄turbatione excusat que disputādo cō-
mittit. deinde de saculo quodaz loquitur que iudei maxime
honorant.

Christianus loquitur.

Non arbitraberis Iudee tantā tibi adesse sapentiā qui tā p̄fun-
das mihi proponeres sententias: vt facis: atq; questiones tāz
subtiles. Sed: vt vulgo dicitur: plurimoz stulkoz mos est cor-
tantaz querendo p̄ponere que vix septem sapientes dissolue-
re possent. Quō inde puenit qd̄ vt scriptum est Prouerb. xxviiij.
Sapientior sibi stultus videtur sepe r̄ris loquerib; sententias. Atq; hinc
est vt vix is sis cui r̄ndere debeam. Siquidē scribit p̄uerbioz. xvi. Ne re-
spondeas stulto iuxta stulticiā suā: ne efficiaris ei similis. Erramē ne videar
tibi herba dare hoc est vicium me fateri. r̄ndebo si quid possum: Dixisti alis
o Iudee: si recte memi: disputatēz oēm lōge eē debere abinuidia: faroz te
idipm plane: modo ex deo ipsa sit. Verūtamē nō p̄rita disputatio agit vt
non aliqñ r̄sa suboriatur vel morte nō posse nucleum nucis inueniri: nisi prius
ablatū sit ipsius nucis puramē. Atq; interim fit: vt postq; puramē restave
ablata est: nucleus putidus & corruptus inueniatur. At tunc labor irritus
oīno ac frustra existit. Verum de his nunc satis. Superius longe satis no-
strā r̄sus es tibi improbasse religionez in colip̄cipue qd̄ crucē adoram⁹. san-
ctoz imagies colim⁹ ac veneramur ac alia multa: que p̄fecto si prudēs eēs
potius subtrahissēs. Puras quidē nos isto mō deū inhonorare ac blasphe-
mare: qd̄ honorē que deo debem⁹: lignis pariter & lapidib; exhibeam⁹. An
ignoras vosmetip̄os ista irreligiosius sup̄stinosulq; tractare. Tu em̄ cum
humillime deū orare atq; inuocare statuis mane & vespe: rum verba quedā
legis decalogi in saculo quodaz ex coroz tecuz habes que quidē saculum
ligno exceptum atq; cōpacuz ex fronte suspēdis forte ad oculos vsq; & inf
quē saculū cum etiā plus centies oscularis. Quō si tum qd̄ saculus ille ligno
(vt dixi) interceptus in terrā caderet id p̄ piaculo haberet. qd̄ non sine pe-
nitentia multa atq; ieiunijs abluat expiariq; abs te possit. Ante oculos autē
ideo saculū illum suspensum portatis: vt non inmemores esse debeatis dei
vestri. Qui mos hinc fluxit qd̄ legitur Exod. xiij. Et quasi appensum quidā
ob recordationē ante oculos tuos. Et multis quidē alijs qd̄ modis vitā tra-
dationem qui vos ex egypto duxit.

Cap. xxv. in q̄ christian⁹ vt iudeos maculā q̄ndaz & panē
oculē honorare & lr̄az q̄ndā in suis vestib; habere.

Nondū quidey a me dicens tibi restat q̄ tum in synagoga ve-
stra: rum et in edibz vestris singuli maculā nigrā et magnā in pa-
riere q̄ est e regione hostij ponitis vt ab om̄ibus ingredientibz
videri possit. hoc aut̄ ideo a vob̄ fieri p̄stat. vt p̄ hoc nec dei nec
synagoge vestre obliuiscamini. Et quoties illam intuenim̄: pe-
culiā rez quā dā oratiūculaz interm̄ p̄feris. Est itē aliud: q̄ ad diez pasca-
ris vestri placenā quandā fieri vobis ex more curatis ex farina nō fermen-
tata. quā postea b̄ndicere solet. propter qd̄ eā mucore corūpti nō posse pu-
raris vnq̄: quā et vsu multīs morbis creditis. Hāc sup̄ior in loco pariet̄
vbi macula posita fuit: appingit̄: vt sic q̄ ab oibz qui ingrediūtur edes
spas: cerni possit. Causa aut̄ ei⁹ haud alia est q̄ vt dei vestri nullo pacto ob-
liuisci possitis. Prererea inter vos iudeos ab ihs qui ceteris religiosiores
sanctioresq̄ videri volūt̄ hic mos suatur etiā ex deuotissima quadā dei ve-
stra recordatione. qui quidē h̄mōi est. q̄ isti vestē gerūt quadrangulārē litte-
ra quidē vestra dicit̄ arba caūsus. caldaice cruce spodin. latine aut̄ philaterie
Ad hui⁹ aut̄ vestis oras circūquaq̄ fila p̄dent colerata. q̄ magnā: vt vos
dicatis: deuotionē ingerunt his qui ea inueniūt. Numeri. xv. Et faciant si-
bi fimbrias p̄ angulos pallioꝝ ponētes in eas vitras iacintinas: quas cuz
viderint. recordent̄ oim̄ mādatorū dei. Sz et his q̄ filis seu vitris faciē su-
per ducit̄ iterū atq̄ iterū acsepe. Et hec quidē plura sunt ralia. quibz nunc
sup̄federe soluit̄ est. Illud tamen nō prerereundū est qd̄ scribit̄ Deut. xxij.
Funiculos in fimbrijs facies p̄ quatuor: angulos pallij tui q̄ opieris. D
q̄ belle illudis vobis. Sic celuz aspiciat̄: cū nūc fila seu vitras nūc macu-
lā quā dixi aspiciat̄. Iḡit̄ qd̄ tibi potius aspiciendū ē. ex me de hinc audies.

**Cap. xxvi. In q̄ christiano iudeo ruder p̄ quē moduz ipse
imagines colat.**

Christianus loquitur.

Quod aut̄ de imaginibz nris dixisti q̄ nos colere falso impu-
tabas iā tibi oñday cui⁹ grā illas in tēplis nris admittimus:
vt sint q̄ reminisci nos faciāt atq̄ recordari in p̄mis dei nostrā
deinde sc̄toꝝ nroꝝ. hūc fere in modū quo tu cū alicuius ardue
rei mēoiaz h̄re voles: nodū in cingulo tuo facere soles. Non
ne et ita Moyses iustus est. a deo eneiū serpentē erigere in altū uō nisi alicui
ius quā significaret grā Numeri. xxi. Fecit̄ q̄ moyses serpentē eney⁹ et posuit
eū p̄ signo rē. Hic serpens suspensus fuit figuraz p̄ se ferēs l̄e cuiusdā gre-
ce que dī raf. Quod ergo dicit̄ vos celuz aspiciere solere. nec id quidem
opret̄ Deut. xxx. Mandatū hoc qd̄ p̄cipi o tibi hodie: nō supra re est. neq̄
p̄cul positi. nec in celo siti vt possis dicere. q̄s nostrū valer ad celū ascēde-
re. Tu nob̄ quidē christianiis o iudee multa obijc̄ de imaginibz nris: sed
aiaduerrere deberes quē ad modū in tēplo Salomons imagines habebā
tur olīm discolorēs p̄ter et statuē varie Regū. iij. c. vij. Duo ordies sculpu-
raz histriararū erāt fusiles: et stabāt sup̄ duodeci boues. Et sculprura inter
iuncuras et inter cotonulas et pleccas. leones et boues et cherubin rē. Sz
et h̄mōi imagines atq̄ statuas ex auro q̄ atq̄ argento fabricatas in tēplo
illo habebatis Diere l̄ij. Quorū aurea: aurea. et q̄r̄ argētea argētea. rutilie
magister milicie colūnas duas et mare vnū. Itē ibidē et vitulos duodecim
ereos qui erant sub basibus. Ex isto iam p̄palam fit an nos christiani vel
vos potius iudei imagines statuarūq̄ haberetis in tēplis vestris.

Cap. xxvij. in q̄ exēplo quodaz p̄firmat q̄ crux n̄ra oīno
adoranda z colenda sit. **C**hristianus r̄tinuat.

Ut autē iam te exemplo aliquo inducere valeā vñ intelligas nos
xp̄ianos crucez adorare colere z venerari: hinc sumam intrū. Si
pater in q̄ tuus peregre p̄fectus longissime a patria abfuit: quē
cū summo cū desiderio videre expectes. Si tūc aliq̄ extra
neus tibi homo ad hostiū tuū ventret q̄ per omnia similis patri
tuo foret. nōne hūc p̄pter similitudinez quā gerit patris tui: libentius videre
velles q̄ aliūz quēpiāz In quo nullū apparet vestigiūz similitudinis tui
patris: atq̄ hunc etiā maiore honore amplecti z obseruare q̄ fo: tassis aliū
vlluz q̄squis fuerit: dūtaxat ob similitudinē z simulachrū patris tui qd̄ in eo
aīa aduertisti: Ego p̄fecto haud dubito id te facturū. Ad hunc sane modum
nos christiani crucez obſuamus: que qm̄ representat christū iēsum deū
strū. in mentem venire facit eū qui p nobis z nostra salute turpissimā mor
tez subijt: z recordationē salubre. Itaq̄ non lignū illud ex quo crucifigetur
adoramus sed illū qui in eo pepēdit nostra causa. Qd̄ verū id sit: hinc effid
tur q̄ nonnūq̄ ex ligno h̄mōi q̄n̄ vetustate corruptū apparet atq̄ est ignez
instruere soleamus. Quod vos certe minime pre nimia sup̄erſtitione facere
auderetis de ligno vestro qd̄ appellatis lignū vite.

Cap. xxvij. In quo post modicam cauillationem Ju
dei christianus lignuz iudeoz vituperat quod ipsi sanctum
phantaseantur. **J**udeus loquitur.

Nunc ut hinc parū per ac siste pedem o christiane nec longius p̄gre
dere. Et iam quidē predictū id nequaquā faciendum vt deo simile
aliquid fieri possit. z tamē tu non cessas similitudines inducere
dei vestri: quasi vero deus haud aliud sit q̄ hō Esaiē. xl. Qui
similes fecistis deū. aur quā imaginez ponetis ei: **C**hristia
nus. Nūc mos vester mibi iam dudū exploratus est o Judee: quo tum
maxime vñm̄ cum quidē verū est qd̄ dicitur vobis. qd̄ quia inuicissime au
ditis: intruim̄i proin? hominē qui cū certario vobiscū est. e p̄posita ma
teria extrudere. Unde mibi nunc alitius rep̄erendū est de ligno vestro. quod
cum vos appelleris lignū vite ego appellare possum lignū mortis z lignū
p̄inde plane ridiculum. Hoc tamen lignū tantū: tamē vos facitis iudei vt
cum sup̄ducrū faciebuz vestris est credatis iam illo die nihil mali vobis ac
cidere posse. Hūc quoq̄ ligno marimū impenditis honozē inclinātes capi
ta vestra ad ipsuz. De hoc ligno putatis Salomonē dixisse Pro uerb. iij.
Lignū vite his qui apprehenderint s̄z fallim̄t p̄fecto. Siquidē lignuz
vite potius dicendū est. In quo vīta viuētiuz pepēdit christus iēsus. Ve
strum autē lignū qd̄ r̄antopē ofuatis. vnde originē duxerit si nescis: hinc au
dies ex me si placet. Est apud vos liber magnus quinq̄z distinctus volumi
nibus vulgo iam dicitur. quinq̄z libri Moysi. Hunc librum in membrana
nitida z pura scriptū tenetis: quā mēbranā ab homine christiano nequaquā
paratam esse oportet. sed ab aliquo vestre gentis vīro prohibere omnino ac
bone fame vt vestra ser̄ opinio. Nec quidez membrana insup̄ si ab homine
christiano tantuz tractatā esset: indigna vobis haberet. in qua liber ille cō

scriberetur. Quin etiam hic liber non ab vno quibet vestrum promissu e tras scribitur: sed ab illo vel ab his duraxat qui sanctoris religiosiorisq vice in ter vos esse creduntur. Cum aut transcrip tus e liber ille rotus in membranis pluribus atq diuers: cum membranas illas coplicant pueruntq ac faciunt ex pluribus cartam vna longa atq volubilem. Quo facto cum vnus ex vob qui cantandi peritior est: illaz suscipit ex caq cantat tribus quibusdam per hebdomaden diebus: donec tria capitula cantado absoluerit: voce quidem altiori vt ab omnibz z audiat z respodeat ab vno quoqz Amen. Que can tandi more: vt vos dicitis: desumpsisse ex Esdrayideri vultis Scriptu nãq est Esdre. ij. ca. vij. Legit aut in libro legi dei p singulos dies a die pmo vs q ad diem nouissimu vbi vero cantu illum ipse cantor finierit: mo pruz ip sari charta seu rotulam in altu sustollit mo fere eodẽ quo nostri sacerdotes in ecclesijs nostris leuare in sublime solent venerabile christi corpus. sacra mentuz inq cu charistie Idqz iccirco facit: vt iuuenes pariter z senes ipsam chartam aspiceret que eã atq sese inclinare ad eam reuerente causa q marti me possunt. habent pterea vestri precipua ac peculiarẽ quandã oratiũ cu lã qua cum proferunt ac dicunt dum illa ita: vt dixi: aguntur. Qm autẽ accide interduz plures ex vestris cohabitare simul z viuere atq in vnu aliquem locu pgregari: uenireqz: sit vt plures etiã inter se chartas tales habeãt. Ita ter quos etiã si quis ditor existat: ppria sibi compãt hmoi chartã atqz ex scribi facit: fitqz hinc rursum vt centu aliquãdo aut plures hmoi charte vo lubiles simul conferant ab his omibz qui in sacrificio tum adsunt qd agi tur. Tuncqz singuli ex suis legunt chartis p suo atqz suo parentu iam de functoz salute Veru qm: vt dixi: ipsa charta siue: si dicere maus: sceda illa volubilis ex pluribz membranis copacta est: fit vt grauior interdum sit qz vt possit manibz ipsius sacerdotis in sublime arrolli ca quidez de causa vt ab omibz videri possit. Preterea cu nec liceat eã cuiqz manibz tractare suis: excogitatu demũ a vobis est vt intercipiat quattuor: lignis supra atqz in fra vtrinqz duobz. quibus hoc pacto facile sustolli possit. Et hec quide sunt ligna illa que vos appellatis lignu vite ob videlicet sanctitate scripture il laz membranz ex quibus ipsa conficitur Sunt hec preterea ligna tomatis lia z leuigata z deaurata.

Caplm. xxix. in quo mores iudeoz exponit quos habent circa quandã chartam ex qua ipsi canũt z circa quoddã li gnũ vt in caplopedeti dictũ est. **C**hristianus continuat.

Etsup aut quoties tantu deq est ex charta ipsa p more atqz ritu caratu tres alij ipsi caroz adiu gunt: q illi auxilio sint opitulenti qz in cantandi officio hoc aut faciunt: q vt iam dictum est bona queqz retruz oim ternario suo constant pficiuntqz. Sed nec lig na illa quattuor cuiqz viro pmittitur arrectare rãgere ve nisi da ra prius ab eoz certa summa pecunie Mulieribus aut nullo pacto id co ceditur. Verũtãme z ipse ptribuit nihilominus ad ornatum charte illius quicquid preciosum habent: vt sericum: aurũ: argentum: gemmas z id ge nus preciosos lapides. Proinde z synagoge vestre edituus p eam circute clamitans an sit quispiam qui sibi velit lignu vite copare. Tum qui plura dedit p vite ligno dignior quoqz habetur qui ipm tangat. **H**icqz simul

post ad illud se inclinat atq; illud deseculatur. Subsequitur mor alij et
alij iuuenes et senes p̄cantes eidē fortunā bonā Sed et ipse se ad lignū ip-
sum incuruat reuerētie causa. Nec ab re quidē q; (vr illi firmiter credunt)
multe huius ligni virtutes. Nā cū ex p̄u mulieres iudeo eū laborat: illud
tunc iubēt afferri lignū. qd vbi aspexerint: iā se iuandas arbitrat̄. Cum
igitur dixerim antea et supra plures ip̄os iudeos h̄re huiuscemōi sepedas
volubiles: pluresq; indices fieri p̄curēt: necario eueit vr et ligna q̄q; talia plu-
ra habeāt. Et nihil qdem inter eos refert siue hec ligna v̄mes corroserint seu
carie suamet sp̄dre absumātur. Sicut alie q̄ h̄nt vos abusiones multe illi? re-
pore ligni: qd in p̄stioz sup sedere p̄silii q̄n singlas si q̄s enarrare velz nō
mō longū eēt sed et tediosum. hinc nūc p̄palā est: cuiusmōi lignū illd qd vi-
te lignū vos appellat̄ sic arz habeat. cui qdē liḡ vos honorē exhiber: mar-
tū non tā inuuliter q̄ su p̄stiose. Hacten? igit de liḡ vite qd appellatis.

**Caplm. xxx. In quo christianus p̄cedit cū iu-
deo licitū esse q; imagines sanctorū habeamus.**

TU vero illud: et licet multū male: nobis imp̄tas et sinistre
reprobas q; nos christiani imagines habeam? q; nobis repe-
sentēt deū nr̄m sanctorūq; eius. quasi id tibi p̄ ridiculū videat̄
cū tū in v̄ris scripturis legim? B̄n̄. p̄mo. Faciam? h̄oim ad
imaginē et similitudinē nr̄am. J̄rl̄ B̄n̄. viij. Ad imaginē q̄p
pedi fac? est h̄o. Et deus quidē ip̄e quoties p̄ib; v̄ris apparuit sp̄ sub
specie h̄ois: B̄n̄. xvij. Apparuerūt ei tres v̄ri sc̄ates p̄pe eū. B̄n̄. xxxij. Et
ecce vir lucubatur cū eo v̄is mane. Exodi. xv. Dis quasi vir pugnat̄ homi-
nipotēs. Danielis. x. Et ecce quasi similitudo h̄ois tergit labia mea. Sci-
mus autē nos v̄tis q; neutiq; p̄r exp̄simi qdē quod deū ip̄m of quāq; rep-
sentare queat. At vos cum h̄oines sitis rudissimi: puratis p̄inde nos xp̄ia
nos similes et tales eē q̄les vos sp̄ cōp̄ obari eitis. Cū ergo legitur B̄n̄. ij.
Inflavit in facie eius sp̄traculū vite et factus est h̄o: q̄s puras iter nos erit
tam rudis tā inō sideratus: q; dicere velit deū et os habuisse et v̄ntū attra-
xisse p̄us quidē post autē exp̄irasse. Eo cautiū respondeas velim

**Cap. xxxi. In quo iudeus p̄querit q; christianus sp̄ illi de
peccatis suoz parentū obiecerit dicēs filios nō debere pro pa-
tr̄ib; interire. Deinde q̄rit quā ob cāz xp̄iani cōcedāt aialia.**

QUAM multa mihi sepe obieceris o xp̄iane q̄ aim meū diuersum
trahit eū illud me in p̄mis cruciat̄ quod sp̄ autē saltē frequen-
ter mihi ob̄scis de parentibus nr̄is. v̄p ore q; grauit̄ sp̄ pecca-
rit̄. V̄ez em̄vero eē v̄ez et plane ac ingenuē facemur. Treno. iij.
in orōne. Hieremie. P̄res nr̄i peccauerūt et nō sunt: et nos in-
quitare eoz portauimus. Recoz dare d̄ne. zc. Attamē haud equū videret
arbitrari nos p̄inde nos inq; illoz filios atq; nepotes luere penā p̄eis de-
bere p̄fecto nō ita est. Deutro. xxiij. Nō occidēt p̄les p̄ filijs. nec filij
pro p̄ib; s; vnusq; p̄ petō suo moriet̄. Ezechielis. xviij. Filij non porta-
bie iniquitatē p̄ris. nec pater portabit iniquitatē filij. Neq; em̄ in nr̄a p̄rate si-
tū erat peccatē illi nec ne Cū in me in ea quā dixi sn̄a p̄state debetis vr
datis simul in stū et in p̄tū deū p̄dere aut voluisse vnq; aut velle iā nūc cr̄is

Quapropter dicitur. Gen. xv. Munda pedes iustu cum impio. Et scilicet Numeri. xvi. Fortissime de spiritu uniuersae carnis num vno peccate peccata omnes ita tua deservit. Ad hec quid est atque alia huiusmodi et si habeas o christiane non nihil quod respondere valeas: tamen nondum tamen mihi reddidisti cur carnes porcinas aliisque immunda animalia in cibum sumatis: quae tamen olim in lege manifestissime prohibuit deus. ut занrea quae noravi. Leuitici. xi. Et sus qui cum vngula diuidat: non ruinat horum carnibus non vescemini. nec cadauera contingitis. Quod quidem etiam exemplum sepe Machabeorum fratrum aptissime ostensum est in melicere. Machabeorum. h. ca. vii. Contigit autem sepe fratres vna cum matre apprehensos compelli a rege edere contra fas carnes porcinas. Et preterea aliud nihil in causa fuit: cur pro fuerit Daniel a mensa regis abstinere: ut se de ea non pollueret.

Capitulum xxxij. in quo iudeus suos sapientes appellat et similiter christiano obiicit quod sabbato non celebret.

Nos vobis stulti videmur o christiani: nihil tamen id nos mouet aut turbat: neque ad rem facit. Quod quidem ipse deus nos populum appellat sapientem. Deuter. i. iij. En populi sapientes et intelligentes gentes magna nec est alia ratio tam gratum quam annunciat verbum suum iacob et iudicia sua iustitiam. Ps. cxlvj. Non fecit talis omni nationi et iudicia sua non manifestauit eis. Qui et idem deus nos admonuit ne moueremur vniquam: si a gentibus aliis irriteremur. Deuter. xxi. Nolite timere nec pauere ad aspectum eorum quod deus deus est: ipse est ductor tuus et non dimittet nec dereliquit te. Quos autem christiani hic non considerate vos mentis an ea quae deus in lege precepit seruatis. Nonne septem diebus operatur? et in septimo die quae sabbatum iudeo appellatum putatur: ab omni opere cessauit. Hunc quidem diem quos uos celebratis? et vos tamen mime celebratis. Exodi. xx. Septimo autem die sabbatum domini tui est: non facies opus tuum nec circuncisionem admittes: quam nihilo minus in eternum seruanda deus non habet precepit. Gen. xvij. Et licet aiat deus ex vobis omni masculinum et circuncidens carnem proputet: eritque pacum meum in carne vestra in seculum eternum. Hanc quidem scripturam quae conamini o christiani: refutare tamen non potestis: quod in multis locis sacrae scripturae deus eadem precepit. Est tamen hic vobis mos ut cum plane ea refutare non potestis: colore veritatis nihilominus aliquid adhibeatis ad causam.

Capitulum xxxij. in quo christiano ad singula respondet que illi in nouissimis duobus capitulis obiecta sunt. Christianus

Abitantis fortassis o iudee me prius oblitum esse tue interrogationis quae interrogabas me an id mihi equum videret pueros vespore porcare iniquitate patrum suorum. Non dum certe oblitus sum: quod mor ex ipsa mea responsione facile agnosces. Nescis quod vulgo dicitur. Quod sus precauit succula sepe luit: Audi potest scripturam Exodi. xx. Ego sus deus deus tuus fortis zelotes vultus iniquitate prius in filiis in terra et gentes generatione eorum. Hierem. xv. Iuuenes morientur in gladio filii eorum et filie earum morientur in fame et reliquie non erunt ex eis. Mueri. xvi. Filii vestri erunt vagi in deserto annis quadraginta et portabunt fornicationes vestras donec consummentur. Et eleuauit manum suam super eos ut prosterneret eos in deserto ut egeret semen eorum in nationibus et dispergeret eos in regionibus. Hierem. xvij. Propter res deos filios eorum in famem et educe eos in manum gladii.

Præter hæc autē alijs vobis præcipisse dñm ne vesceremini carnibus potantibus ac relijs omnibus q̄ immūda sunt. Sed quero ex te responde obsecro. An hæc etiā sub præcepto cadant decalogi. Quod autē dicis de sabbato vfo ac circūcisione: q̄ impuras nobis xpianis vt q̄ minime suamus: nihil est ac falleris p̄inde opinione tua. Nō em̄ hæc ad salutē p̄ferunt. Quod si q̄dem ad salutem p̄ferrent: iam etiā Sarraceni ac tartari quos vulgo appellant: salui fierent qm̄ circūcidunt et ipsi. Ne id ita nō est vt salui vnq̄ fieri possint nisi baptisati fuerint ritu xpianoz. Itaq̄ multo minus salutem cōsequi p̄nt per sabbatū obseruandem. Nam multo maior ip̄a circūcisio sabbato. Siquidem cedit sabbatū circūcisioni. Quod vel ex eo patet. qz cū puer inter vos in sabbato nascitur quispiā: huius circūcisio in sequens sabbatū differtur. Et moriunt ex circūcisione pueri plurimi. Que ergo salus ex ea sperari p̄t. Quero ergo item an hæc q̄ dixi sub præcepto cadant decalogi.

Capitulum. xxxiiij. in quo iudeus se uictū fatetur de obiectis et de hac causa christianus multa dicit a iudeis obseruari que nihil faciunt ad rem. Iudeus loquitur.

Non. Attamen Moyses dei iussu hæc et similia nihilominus nobis obseruanda tradidit. que nō minori diligentia q̄ præcepta decalogi seruant Christiani. Credo ac minime dubito multa talia præcepta q̄ Moyses vobis tradidit præter decalogi præcepta nō idō tradita quasi per eoz obseruationē aut negligentia bene aut male mereri possent: verū in mysteriū potius tradita. Siquidem ex his plurima sunt que si ad verba respicias: ridicula magis q̄ efficacia videntur. Cuiusmodi illud q̄ exempli gr̄a recitat Deutro. xxxij. Si ambulans p̄ viā in arbore vel in petra nidū auis inuenieris et matrē pulli vel auis desup in cubanrem: nō tenebis eam cū filijs sed abire patieris: capros tenens filios et. Sic quoq̄ præceptum habes ex lege vestra Deutro. xxxij. Nō seres vineā tuā altero semine et. Item et illud ibidem. Nō arabis in boue simul et asino. Tale et illud esse videt q̄ eodem in loco legitur. Nō indueris vestimento q̄ ex lana linoq̄ præctū est. Nō aud absimile est q̄ scribit ac p̄inde præcipit Deutro. xxxij. Nō abebis locū extra castra ad quē egrediaris ad requisita narare gerens paxillū in baltheo. Quisq̄ sederis fo dies p̄ circūiri et gesta humo operies quo releuatus es. Plura autē talia sunt que velut præcepta habentur sed et longum nunc esset ea omnia narrare.

Capitulum. xxxv. in quo christianus dicit per aduentū ueri messie multos iudeoz ritus irritos factos esse et alia quedā de esu carnium adiungit. Christianus prinuat.

Utrum mehercule in vestris scripturis manifeste legitur ubi ueritatis ille. que expectatis: messias uester: oīa irrita fore et nulli us deinceps habēda momentū exceptis dūtaxat decē præceptis decalogi. Sed et tunc q̄ que nunc ad esum uerita vobis sunt: p̄mitteatur licere oīa p̄ferri aut carnē p̄ordinā que licet nunc sub strictissimū cadat præceptū ne comedatis: liberius tum vsui erit ad edendū. Vñ scriptum hinc legit Esai. p̄. Si uolueris et audieris me: bona terre comedis. At multo quidē planius exp̄ssum idip̄m est. Gen. viij. De animalibus

quod mundis et immundis est. Itaque cum messia illo que egre admodum
expectant iudei. hec oia ridebunt etiam vsui ipsius sicut et antea Gen. ix. Lun-
ta aialta terre et insul oes volucres etc. quasi olera virentia tradidi vobis
omnia. At scias velim o iudee re no oino illud opinioe tua. Siquid est post
aduentu veri messie ea oia que phibita erant ad eum pmissa sunt ac recepta
denovo. ps. Omnia subiecisti sub pedibus eius. Quid putas patres vestros in
egypto cu essent: comedisse Exod. xvi. Non sedebam? sup ollas carnisu Re-
gu. iij. ca. xix. Tibi autem ezechia hoc erit signu comedere hoc anno que reperis
In scdo aut anno que spore nascunt. Esai. xxxix. Itē Ezech. ij. Scribit pte
rea Iosephus scriptor: haud ignobilis cu hierosolyma premeret obsidio-
ne longa ac durissima sub Tito iudeos qui tum in vire ipsa erant hieroso-
lyma repulsi et cetera imunda aialta comedisse. Hinc est qd noster messias
nobis pcepit vt quicquid in cibū ppositū fuerit: comederem. Sz ad hec ob-
surdescas statim. Si que tamē in nostra scriptura habentur que tibi contra
nos pferre putas: ea no respicis nec assignaris.

Cap. xxxvi. In quo nesciens quid ad obiecta responde-
at inuehitur in christianos. et veritate dicere ob metū veret.

Iudeus. Ego quidem hactenus arbitratus sum ac certissime
credidi deū no esse vt hoīem mutabilem et pnde si quid pcepisset
aliquā id in perpetuū seruandū esse. At cū hec vob christianis op-
ponit: statim p vestras calliditates quibus imbuti estis: vestris
glossariis hoc est expositionibus quibusdā in aliu atq; aliuz
seculum retorqueris. Qd nos miseri atq; exules iudei ne ceterare quidem aude-
mus Immo neq; audent veritate ipsaz aperte asserere. nisi euz piculo et me-
tu marimo Hinc est qd in puerbis legitur. xvij. ca. Tuz obscrationibus
loquitur paup et diues effabit rigide Eccl. iij. Diues loquutus ē et oēs
tacuerūt: et verbū illius vsq; ad nubes pducent Paup locutus est: dicunt
quis est hic: At nos igitur in simplicitate fidei nostre psumimus: neq; muta-
mus quicq; eoz que ab initio recepim? seruanda vt exēpli causa sabbati fe-
stiuitate Circūcisionē et reliqua hmoi. Dramusq; ob id etiā deū sumoge vt
in hac fide et religionone seruare dignetur.

Cap. xxxvij. in q iudeū dicacitatis arguēs ipiq; principū
biblie obijciens iudeos oēs pcepta veterē neglexisse testatur.

O Christianus. Naud ab re dicitur est stultū hunc esse vel stulto
similez qui respōdeat prius q̄ alius sermonē suū finierit. Pro-
uerb. xvij. Qui prius responder q̄ audiat: stultū se esse demo-
strat. Ita tu quidē sermonē meū citius equo interpellasti. Sz
eo facilius fero: quia hic ferme mos vester ē. Quid ergo ē aliud
hinc mihi responde obsecro: q̄ dicitis deus die septimo ab omī opere quod
patrauerat: quicquid illū dicere tam q̄ fatigatū indiguisse releuamine la-
bor suoz. Ac p hoc ipm hoīem facere videmini ptra id qd scriptū est. Dicit
ir. Quā ego deus et no homo. Id pfecto absurdū arbitrari. Quā verbo omīa
fecisse credit Gen. i. Dixitq; deus fiat lux et facta est lux. ps. Verbo domi-
ni firmata sunt. Item Judith. xvi. Quia dixisti et facta sunt. Sz nūc ex re
id vnu quero vñ. nunc ista noua religio inceserit vob iudeis: qui tū superio

ribus seculis hoc est temporibus retro lōge actis nihil fere eoz que precipie
bantur p̄ribus v̄is: obseruasse dephensi sp̄ editis: Propter qđ Hieremias
propheta de vob̄ ita p̄questus ē flebit̄ Hieremie. viij. Hec est gēs que non
audiuit vocē dñi sui nec recepit disciplinā penit̄ fides ⁊ ablata ē de ore eoz
Jrē Ezechiel. xxxij. Et a sabbatis meis auerterūt oculos suos. Hinc item ⁊
apud Esaiā legit̄ cap. p̄mo Neomenia ⁊ sabbatū ⁊ festiuitates alias nō fe
am̄ Iniq̄ sunt cer̄ v̄i calēdas v̄as ⁊ solēnitates v̄as odiuit aīa mea ⁊c.

**Capitulum xxxviii. In quo de circūcisione iude
orum agitur et eaz christianus maxime explodit.**

Christianus continuat.

Quemadmodū autē de sabbato v̄is res h̄y: ita ⁊ de Circūcisi
one hoc est quēadmodū acceptū est deo sabbatū v̄m: ita ⁊ de
cūcisiō v̄a. Et quēadmodū sit iam audiuit̄ de circūcisiōe igit̄
cur hinc iā paulo lati⁹ p̄sequimur. Multa tu qđem iacras de
circūcisiōe v̄a: sed nescis qđ fuerit dei inrētio. vt vob̄ circūcisiō
nē p̄peret. Nō equidē id inrēdebat principalit̄ vt p̄putia mēbri genitalis
p̄cid̄er̄: sed vt corda circūcid̄er̄ent. Hinc illd̄ Hieremie. lx. Nouate vo
bis nouale ⁊ nolite serere sup̄ spinas. Circūcid̄imini dño ⁊ auferte p̄putia cor
diū v̄roz viri iuda ⁊ habitatores hierusalē. Jrē D̄zec. x. Semiate vob̄ i iu
sticia ⁊ merite in ore miscōie. Innouate vob̄ nouale. Sed ⁊ deus. x. illd̄ qđ
precipisse p̄spicit̄. Circūcid̄ite igit̄ p̄putiū cordis v̄ri ⁊ ceruicē v̄rām non in
duretis. Qđ autē de spiritali ponit̄ circūcisiōe dētm̄ id sit qđ p̄cipit̄ vob̄. h̄c
manifestissime intelligi p̄ōr. Leuitici. xxiij. Ambulabo igit̄ ⁊ agā cōtra eos
et inducā illos in terrā hostilem: donec crubescat in circūcisiōe mens eoz. Ec
ce in circūcisiōe dicit̄ qđ p̄ indignatōem. V̄is autē plani⁹ dicit̄. Audi igit̄ qđ
scribit̄ Esdre. iij. ca. p̄mo. Oblatōem eū mihi obruleritis: auerā faciē me
am a vobis. dies em̄ festos v̄ros ⁊ neomenia ⁊ circūcisiōnes repudiāui. Ex
his qđem qđ dēca sunt manifestū euasit̄ qđ p̄ceptū sunt ac fuerit̄ duduz deo
ea qđ hacten⁹ ⁊ ab initio ex lege v̄ra seruare p̄sumpsistis. Qua p̄ illis post
habitis alia dēiceps ac noua istituere cōstituit̄. Proinde illd̄ ē Esaiē xliij. Ne
memeritis p̄oz qđ anteq̄ ne intrucamini. Ecce ego facio noua ⁊ nūc orient̄ v̄roz
cognoscer̄ ea. Jrē Regū p̄mo. Recedāt vetera de ore v̄ro. Qđ autē ait ecce:
scire debes id nō frustra dici solere quēadmodū illud. M̄terē. xxxi. Ecce dies
veniūt de dñs. ⁊ feriā domui isrl̄ ⁊ domui iuda sedis noui nō scdm̄ pactū
qđ pepigi cū p̄ibroz. Post dies illos de dñs: dabo legē meā in scrib̄toz.

**Capitulum xxxix. In quo agitur de iudeoz sabbati in
diligenti obseruatione. deinde adicit quō sacerdotēs
nouos ⁊ alia noua deus facere voluerit.**

Christianus continuat.

Quod autē dixerā sup̄ v̄os nihil fere eoz fuisse hacten⁹ qđ p̄cep
ta nihilomin⁹ vob̄ erāt: hinc vt manifestū id ostēdā: alit̄ repete
re oportet. maxie v̄o de sabbati v̄ri indiligēti obseruatiōe Esdre
ij. ca. xij. In diebz ill̄ vidi in Iuda calcantes corācularia in sab
bato portātes acruos ⁊ onōrātes sup̄ asinos vinū ⁊ viuas et
ficus ⁊ oē on⁹ ⁊ inferētes in hierl̄m die sabbati inferētes p̄sces ⁊ oīa vena
lia ⁊ vendebāt in sabbatis. Nunqđ hec fecerāt p̄ces n̄r̄ adduxit de⁹ n̄r̄ su

per nos de malū rē. Itē Exod. xvi. Et egressi de p̄p̄to in die sabbato vt col-
 ligerent ⁊ nō inuenerūt. Dixit autē dñs ad Moysen vsq; nō vultis custo-
 dire mādara mea. Quid igit̄ sacras de vobis vos v̄pore custodiuisse ea q̄
 p̄cepit vobis oīa de⁹ ⁊ p̄inde insup̄ illū rogare vt̄ in hac p̄tinacia vos cō-
 seruet: haud igit̄ ab re dem̄ est a dño. Esaiē vltio. Et erit mensis ex mense ⁊
 sabbatū ex sabbato. Et quēadmodū dñs sp̄a mutare statuit: ita ⁊ p̄p̄he-
 cas tuos ⁊ sacerdotes falsos. de q̄bus scriptū est Trenoz. ij. Prophete tui
 viderūt tibi falsa ⁊ stulta. nec aperiebāt iniquitatē tuā vt te ad p̄ntam puoca-
 rent. q̄si vulpes in deserto p̄p̄hete tui israel erāt. Ezechiel. xij. Esaiē. xxvij.
 Et rursum quēadmodū celū ⁊ terrā renouare voluīdē ita ⁊ sacerdotes no-
 uos facere h̄ placitū est ei Esaiē lxxvi. Et assumā ex cis in sacerdotes ⁊ leui-
 tas de dñs q̄ sicut celū nouū ⁊ terra noua: q̄ ego facio stare corā me de dñs
 deus. Et nō solū sacerdotes nouos facere voluit sed ⁊ gētes sibi deligere
 alias. Esaiē. liij. ca. p̄mo. Trāsserā me ad alias gētes. Ps. Exaltabor in gē-
 tibus. Ezechiel. xxxij. Et ponā gl̄am meā in gētib; Et videbūt oēs iusticiam
 meā. Itē esaiē. xlij. Ecce leuabo ad gētes manū meā ⁊ ad p̄p̄los exaltabo
 signū meū. Et h̄s q̄dem p̄picuū eē p̄r gl̄am dei a vob; dudū ablatā esse.

**Capitulum .xl. In quo christianus respōdet iudeo quo-
 modo ille due dictiones in eternū in predictis locis in-
 telligi debeant.**

O b̄cis autē mihi mi Rabbi q̄ in textu supra allegato scriptum
 habeat in eternū. ac paulo post me p̄inde admones: an credam
 illud v̄bum nullū p̄c̄i faciendū esse. Sed audi tu q̄ q̄ s̄it d̄icta
 sunt in textib; v̄ris. Daniel. ij. Rex in sempiternū viue. Itē Re-
 gū p̄mo. ca. p̄mo. Et maneat tibi iugiter. Exod. xxxij. Et erit tibi ser-
 uus in seculū. ps. In seculū seculi ⁊ vltra. Ne quidez o Rabbi (an nescis)
 hyp̄bolice p̄teriq; locutiones sunt ⁊ sermo tales cuiusmodi poete crebro v-
 t̄antur. Jam vero sacrificiū tibi esse credo quā sibi voluerit verbum in eter-
 num. Si em̄ in eternum illud seruandū p̄cepisset vobis vt quod sabbatū
 coleretis ⁊ circumderanini: non dixisset per Baruth prophetam Baruth. ij
 Et statuam illis testamentum alicrum in sempiternum.

**Capitulum .xli. In quo iudeus ambagibus
 vitur et rogat vt in suis erroribus permanere
 possit.**

Iudeus. Et vos certe (vt videre videor) o christiani quantum
 quisq; vestrum poterit: nitimini p̄cepta dei obnubilare pallio
 q̄ obtegere. que Moyses quidem de monte syna tulit. ac vos
 eadem in ipsum reportare satagitis. vt hoc videlicet pacto liberet.
 atq; absoluti ab alijs videri queatis. Quid igitur? Si vos ca-
 negligere vultis: sinatis saltem nos obsecro ea ipsa seruare. A qua demen-
 tia nos custo diat deus vt antiquum nostrum deseramus institutum hinc
 illud. Prouerbiorum primo. Fili mi si te laetauerint peccatores ne acqui-
 escas eis prohibe pedem tuum a semitis eorum. Sed ⁊ prouerbialiter di-
 citur scabiosam vnam quāq; pecudem reliquam omnem pecudem inficere
 conari. Vñ? Unica praua pecus inficit omne pecus.

Cap. xliij. In quo iudam christianus scabiosum pec' appellat Itex de iacob patriarcha etiā loquit' z indicis egyptū intrare pmittit' negat.

A Christianus. Nec quidē pecus de qua loquit' scabiosa tu se es o iudee z quicūq' filius tui sunt hinc deū est Deutro. xxvij. Percutiat te dñs vlcere egypti zcc'. Dicitis o iudee dñm! vobis tradidisse atq' imposuisse vris humeris onera grauissima hoc ē precepta maxima. Audi an nō etiā iusserit idem dñs Jacob patriarchā a modo nō appellandū iacob sed isrl'. Gen. xxxij. Nequaquē inq' iacob appellabit nomē tuū sed isrl'. Er tamē postq' iussisset eūdem ipse bis nose suo appellauit. Gen. xlvj. Audiuit eū p' visionem nocte vocantem et dicens tibi. Jacob iacob. Mōne etiā pceptū vobis est a deo postq' ab egypto exieratis: ne in eā rursū rediretis vnq'. Deutro. xvij. Neq' reducere in terrā vram: nō p' semitas cōmunes z cognitās oibus sed p' diuerticula viarū z p' vias feris magis agnitas q' hominib' duceret: ne se si redēdi afsecrus vos teneret illuc rursū reuerri possitis. Exodi. xxiij. Nō eos duxit dñs p' viā terre philistum q' victima est. sed circumduxit p' viā deserti. Niere mie. xliij. Si posueritis faciē vram vt ingrediam' egyptū z intraueritis vbi habitetis: glad' quē vos foum'dabit' sibi cōprehēdet vos in terra z fa mes. Neq' dē q' ita se habēt: attramē cū vos ipsi nō seruaueritis neq' seruetis magna illa z graua pcepta de quib' frequēter loquit': statuit ipse mer dñs vos rursū in egyptū reducere. Deutro. xxvij. Reducer' te domin' vt pre anxietate nimia velles quidē eū ab aliq' iustitōre: sed nō erit q' te emere velit. Deutro. xxvij. Ibi videris inimicis tuis in seruos z ancillas z nō erit q' emat. Quid ergo dicem' z Item aliud p' eque stricrum dñs vob' mā dāuit seruandū. quod q'dem est hui' dñi. Deutro. xxiij. Amōnites z moabites etiā post decimā generationē nō intrabūt in eccl'iam dñi in eternū z post pauca ibidem. Nō facies cū eis pacem nec q'ras eis bona cū cōtra dieb' vire tue. In quo pcepto nihilomin' retinet' vbiū in eternū. quo etiā pcepto tria cauētur. ne sit tibi cōmuniō cū illis vlla ne q'ras illis bona ne facias pacem cū illis. De pmo hor' Esdras quoq' memit' Esdre. ij. ca. xij. Et inuentū est in eo scriptū q' nō debēt introire amōnites z moabites in eccl'iam dei vsq' in eternū. Sed q'd: Nōne ab his gētib' vscribitur Ruth. iij. hoc est vltio capto. ipse dñs aliq' nāci voluit hoc est originē sue cognatōis deducere. Itaq' si tanta pcepta vobis tradita dñs ipse tamē infregit: quid puras de minorib' faciet z certe iam fecit p' aduentū messie nri. Argumento aut' ei' q'd supra dñm est: potest et' q' vbi in sacris lris Ruth legitur. nō simpl' id dicitur sed cū adiectione vtpura Ruth moabite. Nō nunq' vero pp'riū ei' nomen subiect' z sola appellatōe moabitidit' designatur Ruth. ij. Cuius est hec puella q' respōdit hec ē moabitidit'. Vñ hec pfecto mirabilia merito videri p'nt. Morandū aut' q' lib' Ruth maioris aut' pluris facitis ipsi iudei q' nos christiani. Ne p'inde dicitis in hodiernū vsq' diē futurū v'm messia' ab illi' mulieris. p'gentē delectur' ac p' hocq' ei' festiuitatē quotānis celebratis ipso die magne pethecosfes Audiuit' itā credo de multis pceptis que Moyles dicit' vobis tradidit'.

Capitulum xliij. In quo iudeus castigatur quod cum sanctus
dicit vellet precepta decalogi non seruet deinde ut se moriturum
cogiter inciat. **C**hristianus continet.

Hec ut videre videor nec minima quidem ex his seruare competi
mini. Taceo incrimin de maximis hoc est preceptis decalogi. Quod
id vix sit hiac persuadere possum preceptis namque ille vobis ut non se
nerar eris Deutero. xxij. Non fenerabis fratri tuo ad usuram pecu
nia nec fruges nec aliam rem quolibet. Item et illud Exodi. xx.
Non concupisces domum proximi tui. nec desiderabis uxorem eius. non seruum
non ancillam. non bouem. non asinum. nec oia que illius sunt. Jam quidem o iudee respice
appropinquare post meridianum: super est igitur ut cogites intra te ipsum quem admo
dum a Moyse premonitus sis ut propeendas sine vitio. quoniam illi a te expectat
deus. Et illud hic nunc adducere possum quod scribit Deutero. xxxij. Et abscon
dam meam faciem ab eis et considerabo nouissima eorum. gens absque consilio est et
sine prudentia. vrinam sciret ac intelligeret ac nouissima prouideret. preterea re
cum cogita id quod scribit Ecclesiastes. i. Quia duxit dies meos a ventre matris
nostre et fecit nobiscum misericordiam. Adhuc autem si respicere velis: inuenies prope
um deum. Deutero. xxxij. Attende et audi Israel. hoc die factus es populus domini tui au
dies vocem eius. Igitur autem cogita te moriturum. Iuxta illud Ecclesiastes. xiiij.
Memento esto quoniam mors non tardat et testamentum infernorum quod demonstrasti est
tibi. Item Ante mortem bene facere differas legem. Ecclesiastes. v. Non tardes
conuerti ad dominum et ne differas de die in diem. Subito enim veniet ira illius et in
te vindicabit dispudet te. Ne circa te memorari oportet postquam moriaris. Quoniam
ut psal. ait verissime. Non est in morte qui confitebitur tibi.

Capitulum xliij. In quo iudeus contra christianum est quasi
omnia sua dicta necessaria affirmet. deinde dicit suos iuste
feneratores esse et alia quedam de sacrificio nostrorum sacerdo
tum satis fatue adiungit.

Iudeus. Ut audio o christiane opus videbitis vos ut multo
maior biblia sit. quam totum quod contra assertis: ex ea desumitis. Intra
per hoc quod proponitis id non solum verum esse putatis et vix esse vultis
ac necessario etiam verum esse creditis. In qua tamen opinione vestra
multum erratis atque fallimini. Unde mirari non possum satis si
per eo quod dicitis deum deinceps nos deprecantes non exaudiri neque fo
re qui pro nobis orabit post hac. Non sic Regum primo. capitulo. xij. Absit autem
me hoc peccatum i. domino ut cessem orare pro vobis. et docebo vos viam rectam
et bonam. Hinc fit ut vos nobis videamini frustra celebrare festiuitates no
stras. Preterea ad id conamini ut inducere nos queatis in eam demerentiam
ut libros nostros omnes decerpere velimus. Tamen quicquid in nostris re
peritur scripturis quod vobis conducere videatur: illud apprimo probatis. Tu
quidem mi domine christiane dicitis vobis mitem licere ut feneremus et tam
illud nobis Moyse precepit. Verum a fratribus nostris ut abstinemus fene
rando adiecit. Deutero. xxij. Non fenerabis fratri tuo ad usuram pecuniam nec
fruges nec rem quolibet aliam: sed alieno. Item deuterio. xxvij. Et fenerabis
gentibus multis. Quod autem adiecit supra deum bis Jacob patriarcharum
suo nomine appellasse: id nos iudei neque credimus. **Quod** **id**

Quod **id**

nunq̄ homini sese angelum vidisse. q̄s tamen non ita est. Hinc illud ē Regum. ij. ca. xix. Tu autē dñe mi rex sicut angelus dei es Ita cū quis dicitur deū vidisse: nō statim id ita accipiendū est. Nā de Moysē legim⁹. Exodi. xxxij. Nō enim videbit me hō. 7. viuer nō poteris videre faciē meam Atq; vt audio nūcer vobis o christiani: vos ipsi iā vultis videri multo meliores p̄ phetis 7. p̄sarchis nr̄is. Illi siq; dem deū videre nō meruerūt aut digni sacris habitis sunt. Vos autē ita vobis deū familiarē facitis vt nō mō viri iter vos sed 7. mulieres 7. pueri sese clamēt quotidie deū vidisse eūq; atq; cū dē in ser sep̄tē vt locis in cerdū vīginti aut plurib; Atq; istū q̄dem deū dicitis ex pane 7. vino misterio sacerdotū v̄roz trāsubstāciari hoc est panes vinūq; in deū v̄m trāformari. quē paulo post ipsi sacerdotes v̄i sumūt veluti in cibū 7. vos nōnunq; reliqui christiani certis anni t̄pib; Dicitur ruditas ista vestra o christiani Si em̄ ita esset vt vobis psuadent vestri sacerdotes: p̄fecto maximi esse illū oportebit deū vestr. Siquidē a multis retroactis temporib; in hieros̄ in diem vestri sacerdotes quoz maxima multitudo est illum comedere inceperūt. Mirū sane videri potest q̄ eius adhuc relicrum est. Eius inq; dei vestri. Mirū q̄ id esse potest si de celo relicque extant vllē. Nam null⁹ tam magnus aceruus rez quarūcunq; esse poterit: qui non per continuam ablationem partium consumprus tandem sit.

Caplm. xlv. In quo christian⁹ exprimit quare in dei feneretur hoc est vt ofidiā colāt. deñ enumerat quattuor maledicta hoim genera inter que feneratores sunt precipui.

Christianus.

Quoniam dixerat atq; p̄posuerat tibi de fenerati vsu atq; exercitio: videris plane indignari: mihi ob idipm atq; succensere. Et qui vos recte hoc est incus 7. in cute nouit: ita scit vos fenerare nō ideo qz p̄ceptum vobis sit p̄ Moysen a deo: sed potius vt dicit vite vestre in oculo deducatis intelligere dissimulantes id qd; Ecclesiasticus scribit. ca. xxxij. Multa em̄ maliciā docuit ociositas. Qd; a laborib; abstineris: nulla alia causa est p̄terq; supbia mentis vr̄e. Hinc eadem vos plaga corripiet que sodomitas. Ezechiel. xvi. Ecce hec fuit iniquitas Sodome sororis tue supbia saturitas panis 7. habūdantia 7. oculi ipsius 7. filiarū eius 7c. Atta em̄ p̄mu hōiem atq; oim parentē nostrū Adā post p̄uarcationem p̄cepti cōmissi: ita instituit vt laborib; suis vitium sibi queriraret. Gen. iij. In sudore vultus tui vesceris pane tuo. Ps. Labores manū tuaz qz māduca b. Item alibi idē. Erbit hō ad opus suū 7. ad operationē suā vsq; ad vesperā. 7c. Neq; quidē iniuria id curit. Nā vt ausis nā scit ad volandū vicius querēdi grā. ita hō factus est ad laborandū eadem videlicet ob cām. Job. v. Homo nascit ad laborē 7. ausis ad volarū Tu v̄o v̄o in dec violētia quadā hāc tibi prem v̄dicas vt feneres 7. si passim a p̄phetis tuis p̄hibitu tibi sit. P̄cipue autē Talmur vii de q̄eruz q̄nib; hoim memit: q̄ indigni sunt atq; habent q̄ testioniū p̄stare atq; p̄hibere possint. Inter q̄s p̄numerant feneratores. reliq; sunt q̄cunq; aleaz exercitio questū faciūt et q̄ colūbas pasūt planipedes in damnū vicinorū suoz. 7. q̄cunq; paupes defraudāt 7. circūveniūt dolo. Quartū autē gen⁹ ē eoz q̄ dixi feneratores: q̄ cū musuo fen⁹ exercitū An nō legisti Ezechielē p̄phetā: q̄ cum aq; rissime illos

erat qui ad usuram pecuniam posuerunt. Ezechielis. xviij. Ad usuram non com-
modauerit et amplius non accepit. Exod. xxij. Si pecuniam muram dederis po-
pulo meo pauperi qui habitat tecum non habebit quasi exactor. nec usuris opprimes.
Verbum quidem usura hebraice ribi dicitur hoc est bislung. nec ab re. Nam usure
tanta vis inest ut pauperes penitent et aurum ac sanguinem eorum sudoresque consum-
mat in totum. At dicitis vobis quid est licere fenerare alienis non autem fratribus vestris.
Vix audi David prophetam dicentem in libro psalmodum. Quis ascendet in mon-
tem domini. et non dedit pecuniam suam ad usuram. Ex his quidem quae dicta sunt ma-
nifestum est per a nullo homine tibi licere usuram capere. Si quidem cum dicitur in Ezechielis
ubi supra. Usuram non commodauerit et amplius non accepit. et postea in libro
psalmodum. Qui non dedit pecuniam ad usuram. neque fratrum. neque cuiusvis alterius
hominis sic mentio. neque sic quoque exceptio personarum.

Capitulum. xvi. In quo iudeus ex quodam nomine conuincitur quod usuram capere non debet et iudeos auarissimos esse confirmat. **C**hristianus continuat.

Item ad aliud venio. Appellatis vos iudei nos christianos edomitas quasi nos descendimus ab edom: que origine principem ab Esau duxere. Genes. xxv. Quia ob causam vocatum est nomen eius edom. Itaque si ab edom descendimus nos christiani: consequens utique est nos esse fratres vestros. Ubi est ut nullo pacto nos despiciere debeatis neque a nobis exspectare usuram. Deuteronio. xxvij. Non ab hominibus idumeum quia frater tuus est dicitis quoque atque constanter asseueras vobis permittum esse a deo magnis gentibus. fenerari. At non aduertistis quod scriptum est Ecclesiastici. octavo. Noli fenerari homini fortiori te quod si feneraueris quasi perditum habe. Nunciat ut deum vestra auaricia ad iracundiam prouocetis. Esate. quinquagesimo septimo. Propter iniquitates auaricie tuas uarus sum et percussus cum. Et auaricia quidem iunata vobis iudeis esse videtur. Quod vel hoc maximo argumento patescit quod fratrem vestrum vendideritis pecunia numerata. Item Genesis. tricesimo septimo. Melius ut venunderetur Israhelitis. Quem locum exponens Rabbi Salomon et Caldaica interpretatio. dicunt venditum fratrem ob auariciam. Hinc Ecclesiasticus ait. Nunc enim animam suam venalem habet. Psalmo. quarto. Multi dicunt quis ostendit nobis bona. Huiusmodi aures Rabbi Salomon iudeos plane cenfer. De auaricia atque ipso homine auaro scriptum habetur. Tuaro nihil est scelestius. Quid superbis terra et cinis. Nihil est iniquius quam amare pecuniam. Item Ezechielis. viciesimo secundo. Complosi manus meas super auariciam tuam quam fecisti. Malachie primo. Quis in vobis est: qui claudat hostiam. et incendit altare meum gratulati. Hinc etiam execratus est auarus propheta. Abacuc. secundo. Ne quis congregat auariciam: malam domui sue ut sit in excelsis. Quod si tibi o iudee cordi utique est ut feneres: sequere illum modo anime tue salutes amas. Qui dicit Proverbiorum. decimonono. Feneretur domino qui misericordiam feneratur proximo suo. Antea et supra dixi alias tibi o iudee stultum hominem tot tantaque posse interrogare ut vix septem sapientissimis viri illius interrogationibus satisfacere valeant.

Cap. lviij. In quo fit sermo de ecclesia dei magna de qua
Nultus iudeus paulo ante loquuntur erat deinde iudei perdis
ti consilij homines esse dicuntur. **Christianus** continuat.

Dincrestat ut opus in presentia mhi sit sermone legius pra
here. Et dundebas tu quidem supra te tibi videbatur acute: oport
ere ecclesias nostras atque edes ac templa ampla esse atque magna. quoniam
eis de in multis locis contingat nobis videre deum nostrum ut nos dicere
solemus. Esto equidem Nam et in libro psalmodum legimus. Con
fitebor tibi in ecclesia magna. Baruch. iij. Israel quia magna est domus dei et
ingens locus possessionis eius magnus et non habes finem. certe nullus est inter ho
mines viuetes qui possit extruere domum tam magnam quam digna videri posset dici
domus dei. Paralopomenon. ij. ca. ij. Quis ergo poterit pualere ut edifi
cet et dignam domum. Puras quidem o Rabbi deum nostrum hinc sollicitum esse plu
rimum oportere quod videret lab oibus et in omnibus locis: sese talem exibeat.
Iam vero oportune incidit ut vos iudeos scireo populum appellem per dicitur con
si. Quis si tales non esset: utique sciretis quod scriptum est Exodi. xxi. In omni loco in
quo memoria fuerit nominis mei: veniam ad te et benedicam tibi. Malachie primo
Ab ortu enim solis usque ad occasum magnus est nomen meum gentibus et in omni lo
co sanctificat et offert nomen meo oblatio munda. quia magnus nomen meum in ge
tibus dicit dominus exercituum. Et hec quidem verba vos iudei principatus custoditis
quam nos christiani. neque difficile est ea custodire. Proverb. xv. In omni lo
co oculi domini.

Cap. lviij. In quo iudeus castigatur quod multa que de
iacob patriarcha dicuntur minus credantur.

Uerum o Rabbi arbitraris plane cum Jacob deum non collucta
tum esse et hec quidem psalmo tibi est (ni fallor) ex Salomone
vix textus tuus aperte scia habet. Apparuit ei deus apparuit ei
deus. Ecclesiastici. xlvj. In lege domini congregatos. Iudicauit vi
dit deum Jacob et in fide sua probatus est propheta et cognitus est
in vobis suis fidelis quod vidit deum lucis Insuper dicitur si deus ille fuisse cum quo
Jacob luctatus est: non utique dixisset ad iacob dimitte me An non etiam ad moy
sen ita locutus Exodi. xxxij. Dimitte me ut irascam furore meo propter eos. Rur
sus dicitur neminem deum videre posse. Quid ergo: Nonne scriptum est Gen. xxxij.
Vidi dominum facie ad faciem et salua facta est anima mea. Exodi. xxxij. Loquatur autem
dominus ad Moysen facie ad faciem sicut solet loqui homo ad amicum habet quod consue
rudine iudei quod posteriores pres neque bou neque cuiusque animalis quod impeditis co
medant scireo videlicet quod ab illa parte claudicatio facta fuerit iacob et lucta cum
angelo. Gen. xxxij. Tergit nervum femoris eius et statim emareuit Ipe vero clau
dicabat. quia ob causam non comedere filium israel quod emareuit in femore iacob usque in
postem die. eo quod tergerit nervum femoris eius et obstupuerit Iam hic considerandum
est tibi o iudee an huiusmodi etiam precepta angelus tuis vobis tradidit. Certe mi
nime reor et ideo ut loqui cesses te moueo et oro.

Cap. xlix. In quo non modo ponitur quo iudei circum
cisionem faciunt suis prolibus.

Quæ quæ inuitus audisturus sis : alla : quam referam : iude
oz psuetudo : ut euz circūcisionem alicuius pueri facere debent
iuxta sue legis traditionē Gen. xvij. Infans octo dierū circūci
detur in vobis. tum parēt sibi sellas duas quas mirū p̄tius
in modū ornatas p̄ sua quisq; facultate cōponunt. Quaru al
tera sedendo occupat is qui puerū manib; tener dum circūcidat. Reliqua
vacua relinquit nec in triduo occupat ab aliquo sed ēre quisquis etiaz ille
fuerit. Siquidē neminē dignū satis putat qui illi insidat excepto helia cui
soli etiā gara credit. Nunc etem adesse tum purant imo firmissime credunt
qui respondeat cū alijs simul Amen. post finē se; dicere pro more orantūcūle
Cum igit̄ preceptū sit iudeis vt p̄ueros suos recēter natos octauo die post
partū intra horā octauā atq; nonā circūcidant Gen. xvij. Et circūcidit cum
octauo die sicut p̄ceperat ei de. Et adesse tum oportet : vt ipsi credūt : heli
am. Ac in multis locis nonnunq; vna eadēq; hora plures pueri circūcidat̄
sic vt helias in diuersi locis vna eadēq; hora necessario adsit. Quō si igitur
ipm heliaz tante virtutis esse putat vt hoc facere p̄ sit : quātomagis id cre
dant oportet deū posse quē heliā ipm fecit atq; tanta tribuit virtutē. Quā
igitur dubitāt deū simul in multis atq; diuersi locis esse posse.

**Capitulum I. In quo iudeus respōdet ad monitionē qua de
nouissimo die cogitare debebat et suos solum beatos fore af
firmat quāq; id mentiatur.**

Iudeus.

Quod me admonuisti o christiane vt nouissimū diem vite me
memorē gr̄as tibi ago si tamē id factū esset nō ex tuo cōsilio : s̄
p̄ nro modulo. Et est em̄ q̄ non tandē mori opebit̄ vt poe
ta quidā haud ignobilis ait Longius aut propius mors sua
quēq; manet. Sed qd nunc hac in pte poetas adduco : cū ad
sint p̄phete in eandē sententiā locuti Thobie. xij. Tempus est ergo vt reuertar
ad eum q̄ meminit Job. xxxij. Nescio em̄ q̄ diu subsistat : et si postmodū
collat me factor meus Iob. xiiij. Lunctis diebus quib; nunc milito. et pe
cto donec veniat imitatio mea Ps̄. Precisa est velut a terente vita mea. dū
adhuc orider succidit me de mane vsq; ad vesp̄rā finies me. Et multa quā
dem in p̄sentiarū adducere possem ad hanc rem facientia. s̄ que nunc tamē
breuitatis studio p̄terire volo. Eiusmodi sunt que in libro psalmoz pas
sim dephendūtur. quate illud in p̄mis Quid est homo q̄ memor es ei? aut
filius hominis : qm̄ visitas eū. Item in eodem psalmoz libro homo vanitatis
similis factus est : dies ei sicut vmbra p̄terierunt. Ex his autē euidentiss
me patet mihi nullo pacto opus fuisse tua admonitiōe. sed potius deo gra
tias agendas a me esse qui ita nos per p̄phetas p̄monuerit ne salutem
anīme nostre negligamus vnq; hinc illud Esaię. xxxvi. Tu autē eruisi aīam
meā vt non periret. proiecisti post tergū tuū omnia peccata mea Quare ob
secro domine de? meus vt aliquāto adhuc tpe mihi parere velis In quo
queam vitam meā in melius instituire. Quō dauid regius p̄pheta de se p̄
sentiens hūc in modū locutus ad deū Remitte mihi diē vt refrigeret p̄uīs
q̄ abeam et amplius non ero. Ex his quoq; oibus supradictis maximū ar
gumentū bone sp̄s nobis relicū est post mortem. v̄pore nostrā atq; n̄as
ad deum a quo prodierunt : veluti ad suū creatorez reuerturas iuxta illud

Ecclēstici. xij. Et reuertetur puluis in terram suam unde erat & spiritus re
deat ad eum qui dedit illū. Quo fit vt supuacū vobis sit o christiani nob
pponere toties de transubstātiarōe: vt auant panis & vini in corpus & san
guines dei vestri. Nā & nos vtiq; scimus deū patrib; nostris misisse panes
de celo quo vescerent Exod. xvi. Ecce ego pluā vob panes de celo. Et alibi.
Panem q̄ de celo dedisti eis Et nos quid ē iudei miseri atq; crules mltā pa
ti cogimur ppter deū h nec ab re. qm̄ quidē nō sum? nos meliores patrib;
nostris qui & ipsi pfecto multa passi sunt religionis amore. Hinc illud ps.
Qui tribulant me inimici mei dum dicūt mihi p singulos dies vbi est de
us tuus. Itē idē alibi. Quia multū repleti sumus anima nostra obprobriū
abūdantib; & despectio supbis. Ex quo aduertendū est haud dubie nos
eos esse quibus eternā gloriā prepauit Ecclesiasti. viij. Sciens qm̄ omnes
morimur & in gaudiū volumus venire Quos alios putas dām voluisse in
telligere p dicta vba Ecclesiasti q̄ nos iudeos: cū nec christiani quidē euz
essent quibus dicere potuisset. Tuncq; videbitis vos o christiani miseri ne
sitis reuera an ne potius nos iudei quos hic itaq; derideris iuxta illud. Sa
pient. v. Hi sunt quos habuim? aliq̄ in derisionē & in similitudinē & in
obprobriū nos insensari ritaz illoz existimabimus insantā & finē illorum
sue honore. Ecce quō cōpurari sunt inter filios dei & inter scōs sors illoz
est. errauimus a via veritatis & iusticie lumē non luxit nobis. hūc itaq; rex
tum quē modo adduxi si vos christiani recte intelligere velletis: sine reus in
dubie nos cū pace bona viuere more nostro.

**Cap. li. In q̄ iudeus redarguit q̄ panē se celi comedis etia
citet Deinde de vero pane celesti Christianus loquitur.**

Christianus O populus pditi consilij: nō duz desinis inep
tate: Adhuc placet imitari vestigia patru tuoz. Sed hec imita
di psuetudo naturā ferme in vobis fecit. Hinc scriptū est. Re
gū. iij. ca. xvij. Nam filij corū & nepotes sicut fecerūt patres sui
ita faciūt vsq; in presentē dies. Pudeat ne te tuoz mēdarioz.
Dicit patres tuos solitos vesi pane celesti: h non addis illos uasare q̄
sup eundē solitos esse Numeri. xxi. Anima nostra nauseat sup cibo isto le
uissimo. Intellego nunc plane ex verbis istis tuis nondū tibi exādisse quod
dixā supra de pane nostro sacramentali. qui tamē panis mltis varijsq; mo
dis in scripturis vestris figuratus reperitur magis etiā & clarius q̄ in nostris
Exod. xxi. Et pones supra mēsam panes propositionis in conspectu meo
semper. Sup que verba vestri doctoz atq; Rabbi dicunt visam semper
fuisse faciem hominis iuxta hebraicam linguam in pane illo. Ex quo patet
euidētissime non alium panē vllum deū significare voluisse q̄ vere illuz ce
lestem panē qui de celo descendit. Quare velim audias huius panis vere ce
lestis de quo loquor figuram rectam ac veram: qua & significatur vestru pa
nem abolitum iam duduz esse. Figura autē huiusmodi est Leuitici. xvi. Lo
medetis vetustissima veterum & vetera nouis supuentibus p̄ficietis. Po
nam tabernaculum meū in medio vestri: & non abiciet vos aia mea.

**Cap. iij. in quo de pane iudeoz pascale. & venerabili nō
sacramēto differit qd̄ verus panis celestis est. Christianus**

Quod mos vobis o Iudei ad diem paschatis quot annis ex pa-
 tribus familias vestris singulum quod est placenta facere ex fari-
 na aqua comixta non fermentata. quam cum mor affiguur pariet
 altro in suis edibus vt ab omnibus cerni possit. Hac quoque pla-
 centam arbitramini virtutes habere ad varios morbos curandos
 Neque putrescere vnquam aut mucore corrumi eo quod benedicta a vobis. Si igitur
 vos iudei tam vilissimo pani tantum exhibetis honorem: tantumque ei inesse vir-
 tutem putatis: quid est obsecro quod nobis christianis nostro celesti et viuo pa-
 ni facere illud minime licere clamatis? Et hic quidem panis viuus de celo de-
 scendit ac sese tractari promissit sua sponte a nephandissimis hominibus et tan-
 dem cruci affigi pro nostra omnium salute. Hic est reuera panis ille purus qui
 nunquam putrescit nec a vermibus absumitur. Exod. xvi. Et non corrupuit ne-
 que vermis inuenit in eo. Preterea huius panis dulcedinem admiranda
 figura non preterit aliqua. Exodi ibidem Bullus eius quasi simile cum mel-
 le. Item ps. Bullate et videte quoniam suavis est dominus. Idem. Suauis dominus
 vniuersis et miserationes eius super omnia opera eius. Vnde an non dum ti-
 bi satis videtur ad credendum nostrum panem esse verum illum panem qui
 de celo descendit? Merito equidem maxime cum dicit Bullate et videte quoniam
 suavis est dominus Duo enim pacto possibile est gustare quod suavis sit aliquis
 siue is homo sit siue maior aliqua creatura: seu deus: nisi in cibum sumat
 Ergo concedas oportet in figura a propheta dictum id esse de pane sacra-
 mentali et celesti.

**Capitulum liij. In quo panis celestis verus de-
 us agnus dei appellatur qui pro nobis tulit peccata
 mundi.**

Christianus continuat.

Huius est panis: de quo iam dixi tante suere virtutes vt omnes
 sustulerit languores Esai. liij. Vt languores nostros ipse eu-
 lit et dolores nostros ipse portauit. Legitur in hystorijis vris
 hic cum quendam omnes inquirates patrum vestrorum in deser-
 tum portasse. Leuitici. xvi. Portauerit hircus omnes inquit
 rates eorum in terra solitudinis et dimissus fuit in deserto. Quod si hoc ita
 est: multo magis credendum est illum portasse peccata nostra: qui sub hirci
 illius figura recte figuratus est. Neque hic indubie agnus ille fuit de quo scri-
 ptum est Ieremie. xi. Et ego quasi agnus mansuetus qui portatur ad vi-
 cinam. Item Esai. liij. Sicut ovis ad occisionem ducitur et quasi agnus
 coram tonante obmutescit et non aperit os suum. Vnde consideratio
 ergo huius agni mansuetudinem quod nostram omnium salutem dignatus
 est ad iussu scilicet patris sui descendere de celo et fieri mortalis homo cum esset
 suamet natura immortalis.

**Capitulum liiij. In quo cum iudei resurrectiones
 sperent quedam eorum consuetudo aperitur que
 est de cadaveribus sepeliendis et quam defunctis
 penam imponant cum ceteris erroribus.**

Christianus continuat.

De vi

Quoniam autē iudei firmissimā habent resurgendi spem a mortuis in carne & spū. Juxta illud Job. xii. Scio q̄ redēpro: me us ruit & in nouissimo die de terra surrecturus sum. hinc nunc quandā adducere volo p̄suetudinē quā habēt atq; seruāt ipsi iudei circa funez suoz humationē. Cōsuetudo autē ipsa huius est. Nam p̄uicq; suoz funerū cadauera terre cōmittant: ea lauāt aqua sub calda addentes insup preces multiplices vt scy hoc pacto ad deū pura & munda venire queāt. Quo pacto oēs simul & viri & mulieres cū funere p̄cedūt ad locū vsq; vbi sepeliendū est. Postq; autē sepelitur ipm cadauer mor illine abire festinat q̄sq; p̄ p̄or citissime ne vltim⁹ in discedendo de p̄hendatur. Quis quidem rei hec esse causa putatur. Nā in ea sunt sentētia iudei oīs ip̄s mortuū si p̄ vitā sancte bñq; egerit ad vitā eternā statim cū corpore & anima migrare. Sin veronondū p̄ peccis q̄ gessit dū viueret. in terris. satisfecisse iudicatus fuerit: illū in tumulo penā p̄ peccis illis purgādis subire ac panē. Si quidem iudei purgatoriu nullū ponunt. Penā autē h̄mōi esse aiūt. Quā p̄ mū. n. humatu est corpus. mus vel alius vermis q̄ sp̄ia supueit totū corp⁹ percutreas donec in faciem venerit. Ibi tum p̄mo mortuū nāsi acumen app̄hendit quā penā maximā esse putāt q̄ ab hoīe excogitari potest. Atq; hec q̄dem pena hebraice exprimit̄ h̄bbuth habeser. h̄bbuth hoc est pena. h̄agiser hoc est tumulū siue sepulchri. Igit̄ dū nāsi acumen illius mortuū hoc pacto a mure p̄mordetur: vociferationez quandā facit terribilem mortuus ip̄e a deo vt audientis animus rix p̄sere q̄as tantū clamorem. Quem et̄ā clamorem q̄ primus audierit: eū firmissime credūt illo p̄siti anno moriturū. Unde hec causa est illis rāte festinatōis. Alia q̄dem h̄mōi deliramenta sunt q̄ circa mortuoz suoz humationē obseruāt: q̄ si narrare vellē: dico me deficeret.

I Caplin. lv. In quo stulti iudei credūt sibi post resurrectionem futuram a deo conuiuiuz **C**hristianus p̄nuat

Nā tā deliramenta iudeoz referenda sunt. Nā credūt ipsi iuxta suaz scripturaz traditionez post ipsam resurrectionem certo futurū vt cōuiuiū ipsis a deo pareretur celeberrimū. In quo ad summam vsq; hilaritatē a deo excitabūtur: vt p̄p̄si sunt accipientes insup tunc primā longe sue expectatōis consolatiōē certissimā. Et oēs quicūq; ad huius cōuiuiū vocati fuerint: eisdem p̄fructur locicis. p̄cipue autē qui secundū dei voluntatē vitā pegerūt. Huius sane cena p̄missa omnib; est iudeis & hebr; omnib; qui iudeoz fidem atq; religionē receperūt ab initio scy circūcisionis qua prim⁹ Abraham sese circūcidit iuxta dei p̄ceptū. ad vltimū vsq; eoz q̄ se circūcidit hoc est vt plane dicā ad finē & p̄sumationē sc̄i. Nec vris quidē solū hec p̄missio fuerat estq; masculinus; sexus is sit q̄ circūcidit solum: sed & mulie rib; omnib; & quicūq; iudeoz fidem religionēq; ampliatunt & auerunt. De hoc quidem cōuiuiō ita legit̄ Esdr. iij. cap. ij. Surgite et stare & videre numez signatoz in p̄uiuiō dñi. Scias autē mimum huius cōuiuiū gaudiū (vt vos dicitis) iōge excellere omne gaudiū mundi. Quādo hoc taleq; cōuiuiū deus ip̄se nobis parabit. sic em̄ dicere cōsueuistis Ad quod quidem cōuiuiū referatū a deo vñū p̄hibetur optimum quod in vris n̄sis en̄gādā creuisse firmissime a nostris creditur quod & factum ab iudeis

mundi. quo tum suos exhilarabit amicos. *Esaię. xxvij.* In die illa vinea
meri carabit ei. Ego dñs q seruo eā repete ppinabo ei. *Ps.* Quia calix in
manu dñi vini meri plenus mixto rōs.

Caplm. lvi. In quo dicitur ex quib⁹ abis cōstabit hoc stul-
tum iudeorum cōiuium. **Victor loquitur.**

N De quidē cōiuiū r quō dicitū est r vinū ipse q parabit: san-
ctificabit ac bñdicit sol⁹. Et itaq; ac cōstabit ex duplici gñe feru-
loz carniū vt pōte r pisciū. Aialia autē q hūc cōiuiū vsu erūt
ad esum. *1^a p^m* q; deū r nullū aliū pauisse firmiter credunt iuxta
illud. *1^a p^s.* Dñs mee sunt oēs feressiluz. Sed r ob nullā aliāz
cām q; hui⁹ cōiuiū de hęc duo aialia gñā ab iuitio creauit bouē maxi-
mū. maximūq; piscem. Neq; hoz aialia vlla cōpario inueniri p̄t ad reliqua
aialia. Et piscis q dem ipse ab iudeis noi arur leuiathan. Et vbi in sacris li-
teris legitur latine draco apud hebreos habet leuiathan. Bouem autē suo ser-
mone appellat schorhaber sed quē de⁹ creauit. *1^a p^s.* cōiter behemot nūcū-
pant. habet p̄tera in suis libris ipi iudei q; necario opus sit deo hui⁹i p̄t
uū parare p̄pter mirabilē illoz duoz aialia fortitudinē. Cū autē tā parare
voluerit. iubebit p̄fektū vnū in locū affore bouē simul r piscem vt macten-
tur atq; ad tñ cōiuiū parētur. At nemo tum erit q; appropinquare aude-
bit cū occidēt p̄pter terribilitatē suāz facierū ac fortitudinū. *Job. xl.* Ip-
se est p̄ncipiū viāz dei q; fecit oēs bestie agri ludent ibi rōs. *1^a p^s.* Jumentū
fac⁹ sum apud te. Et bos quidē indies comedit fenū q; de mille affert mō-
tibus. *Esdrę. iij. cap. vi.* Et dedisti behemot vñā p̄m q; siccata est tercie
die r inhabitet in ea vbi sunt montes mille.

Caplm. lvij. In quo plura tōtinuantur de hoc futuro iu-
deozū cōiuiū. r de boue qui tunc mactandus erit.

Christian⁹ loquitur.

N Ortandū hic est q; in hoc capto vbi Enoch legit nō enoch s; fm
hebraicā vitatē legēdū est behemoth. Et ipse q; dē leuiathā mag-
nitudo rāra ē vt nemo possit describēdo explicare. Si tñ de ea aialia
qd legere voluer; reuolue libz *Esdrę. iij. ca. vi* *Job. ca. x. r xl.* *Esaię. xxvij.*
In die illa visitabit nos dñs in gladio suo. duro gradū
et forti sup leuiathan serpentē vecem. Tūc; puocabit illa dñs creator eozū
permittet; ipa pugnā intre ac pugnare mutuo fatigata cōcidēt in terram.
Uñ facile occidē possint. Sed p̄t bos ipse diffugiet hac atq; illac cū cornū
bus suis q; simul cū eo a deo creata sunt. *1^a p^s.* Et placebit deo sup virtutē
nouellū cornua pducentē r vngulas cōtra leuiathā ipm. At rō contra ipse
assurget leuiathan ventierq; l occurrum boui squamis vndiq; munit⁹ terribi-
libz. *Job. xl.* Corp⁹ illius q; si scuta fusilia r cōpactū squamis sēpimentibz.
Mor vero deū cōgredient; in pugnā vt dictū est. De qua pugna. *Job. xl.*
Memēto belli nec vltra addas loq; cū sublat⁹ fuerit: timebūt angeli. Et ex-
neur; tamē hoz tā fortiū aialia supare poterit p̄pter sez fortitudis equali-
tatē. Sed dñs ipse miser⁹ sui populi gladiū erimet inuadētq; vtrūq; atq;
occidet. *Esaię. xxvij.* In die illa visitabit dñs in gladio suo duro r gradū et
forti sup leuiathan serpentē vecem r sup leuiathan serpentē toruē sum r oc-
cidet cerū q; in mari est. *Job. xl.* Qui fecit eū applicabit gladiū ei⁹. *1^a p^s.* iij.

Tu confregisti captiua ditionis dediti eum escam populis ethiopi. Ideo
Draconis iste quem formasti ad illudendum ei. hinc statim post sese dominus ac-
tinger ad preparationem tanti conuiuij quod suis exhibebit amicis. Ps.
Et iusti epulentur et exultent in conspectu dñi et delecentur in leticia. Job.
pl. Concidet eum amici diuident illum negotiatores. Esai. xlv. Et factus
er dominus exercituum omnibus populis in monte hoc conuiuium ping-
uium. conuiuium ridentie. conuiuium pinguium medullarorum.

¶ Caplm. lviij. In quo de gaudio isti conuiuij que
dñi deliramenta adiunguntur et qui deinde illi sunt
qui huiusmodi conuiuium intererunt.

Victor loquitur.

Notius sane conuiuij tantum erit gaudium: ut si vnda totius ma-
ris atramentum esset essentque omnes arbores herbe. atque fruti-
ces calami scriptorij. homines insuper omnes scribe: non pos-
sent tamen explicare illud. Et itaque hoc gaudium non equale om-
nibus. Maius namque his erit qui plus in terris iniuriarum
contumelie ac tormentorum pro deo passi sunt. Sed et his quoque qui dierum
festorum celebratares diligenter obseruauerunt. Prefertim autem diem et
festiuitatem paschalis ob memoriam exitus israel de egypto. quem quidem
diem celebrandam esse dominus instituit. celebrandumque decima quar-
ta die Martij. In cuius diei profecto hoc est pridie que ageretur ad vespe-
rum agnum paschalem deuorari iussit ab omnibus iudeis hoc quidem pa-
cto. ut in libro numerorum scriptum est. Cum pedibus caput eius atque in-
mederunt quo institutum est: hi sunt veri dei amici et proinde participes
tantorum gaudiorum conuiuij predicti. quod ab eterno suis parauit ami-
cis deus.

¶ Caplm. lix. In quo exprimitur quo ritu iudei
agnum paschalem deuorant et de clamoribus ac super-
stitione illorum.

¶ Christianus loquitur

Ne nunc aduertendum est iudeos in esu agni paschalis seden-
do ipsum comedere cum tamen id stando facere debeant. Nec
hoc quidem satis esse putant sedendo ut prope agnum comede-
re paschalem. quem et insuper plurimum sibi quisque subster-
nit in que recubare queat. Interea autem dum cenam faci-
unt huiusmodi agni paschalis: pater ipse familias manibus apprehen-
dit placentam quandam sine fermento sacram tante scilicet quantitaris que
multus est numerus eorum qui de eadem existunt familia. Prius tamen
que comedere incipiant: placentam illam manibus suscollit in altum more sa-
cerdotis in altari celebrantis ut ita ab omnibus qui in domo illa sunt cer-
ni possit. Simulque clamat voce magna. Hic est panis ille quem in egypto
cum essent patres nostri comederunt atque insuper celum suscit benedicens
secum que sibi aliisque iudeis omnibus panem eam mundum concesserit. Pan-

lo post deinde frangit illas in partes non cultello aut ferro aliquo sed manibus duntaxat ac distribuit singulis discumbentibus apud se non sine magna mentis deuotione attentioneque. Reliquas autem particulas si que supersunt: serico panno inuoluit atque reponit secreto in loco aliquo ubi a nemine potest ab ipso inueniri potest. addunt preterea singuli preces suas quibus inter comedendum gratias in primis deo agunt ob redemptionem factam sui in egypto necnon et ostia edium suarum aperiuunt quae maxime possunt simul ad deum clamantes adhibere precibus uti ille iam dignetur ipsis miserere verum quem expectant messiam dum viuunt. Et huiusmodi quidem clamor eorum nonnunquam durat ad horas tres quattuorue.

Capitulum. lx. In quo describitur quid post conuiuium iudeorum in resurrectione nouissima facere iudei debeant et de pane illorum benedictio que dam adijciuntur. **Victor loquitur.**

Distea quae autem cenafacta est tam magni conuiuii dicitur sunt gratiae ac laudes dei omnes: surgit e mensa paterfamilias ipse et querit rursum panem illum benedictum quem reposuerat: atque cum magna reuerentia et mentis deuotione attentioneque iterum presentat. ut hoc pacto pane illo qui eum sumpturi sunt: sese dignos efficere possint conuiuium illo celeberrimo eterni gaudij: de quo supra satis longe narraui: quod quidem conuiuium paraturus est illis deus in futurum seculum. Et tunc deinde omnes et viri et mulieres et senes et iuuenes de pane illo edunt quem absconderat secreto paterfamilias. Comedunt quidem de pane illo iterum: sed non audebit eorum quispiam bibere etiam modicum quid sed cubicum singuli eunt sine sumptione potus. quod tamen difficillimum illis est. Siquidem panis sicus est sine humore omnino. Quamquam et ante sumptionem illius panis plene omnes saturati erant. Sed ex eo in primis sese mereri confidunt ut ad tam celebre quod parabatur illis a deo conuiuium: admittantur. Et quantum quidem sumpturi quod panem de pane illo benedictum: tantum rursum donabitur ei tam adhibito in conuiuium illud de se habere: hoc est de boue et de leuiathan pisce in quibus magno de quo supra. Sed et quemadmodum pater ipse familias per particulas panem benedictum distribuit unicuique de familia. ita idem in conuiuium admissus factus deinde et exacto conuiuium singulis facturus. Ita quod qui tum sunt in cena ex viris et mulieribus magis affecti ad panem ipsum ac magis etiam mente deuoti: orant patrem familias per deum ut magnas eis liceat habere partem de pane benedictum. hac scilicet de causa ut in posterum cum in conuiuium illud de quo sepe dixi: adhibiti fuerint maioris quam partem de pisce atque boue sumere liceat ac mereant. Cum autem panem hunc sumunt: anxij sunt atque solliciti multo magis quam sacerdotes nostri esse solent in altaribus anxietas quod de ista ex eo est quod timet sibi ne irreuerenter panem tam sanctum accipiant comedantque neque mica quod de vltima modica e manibus elabatur in terram. Et mulieres quod de ipse cum sita mere dicit etiam sumptuere: pepla capitei suorum submittunt suis: ut si mica deciderit vltima vltima negligentia: in illis excipere possint. Multa quod de alia sunt non his in epistolis illorum dissimilia sed que tamen interim simul peragunt: que tunc breuiter studio pretereo.

Cap. lxi. In quo exprimitur constantia iudeorum vel potius
fauitas quod panem suum (de quo modo dixi) nulli pro toto auro vendere
velint. **Christianus loquitur.**

Illud autem sciendum quod si tu vel alius quisquam accesserit ad alium quem
dam iudeum dixeritque illi quanti mihi vendere vis pretium tuum de sepor
haberet et lemathan. cum ille si probus est et probare vite iudeus re
spondebit prius. Etiam si mihi dare velles decem milia aureorum
imo vniuersi mundi suam omnem nullo tamen pacto efficere poteris ut
vendas quicquam ex ea parte qua sumpturus sum. **D.** Rabbi indoctissime: Quo
tempore potest effici potest ut unusquisque ex omnibus iudeis qui ab initio fuerit atque
nunc sunt erigat post hac tantum sumere possit de pisce atque boue quantumcumque
magno quantum sumpsit de pane benedicto: Lerte nisi mihi capri estis oves
vel stultos vos dicam vel obstinatos in malicia aduersum nos christianos qui
dicimus nisi magnus sit valde deus nisi quem sub specie panis et vini quotidie
sumimus: illum iam dudum a nobis absumptum esse. **D.** Quis incredula atque rebel
lis spiritus ac veritatis impugnatrice. Hinc non ab re dicitur vobis est Mueri. **ff.** Au
dite rebelles et increduli Quotiens dominum vestrum recastis in satiabiles corde. **ps.**
Et tentauerunt dominum in cordibus suis ut peterent eum amabunt suis. Item
**Et male locuti sunt de deo dixerunt nunquid poterit deus parare mensam in de
serto. nunquid et panem poterit dare: Tanta quidem auaricia vestra fuit cum in des
erto essetis ut vir totum mare suffecisset auaritati vestre ut piscibus eius saturarentur
nisi neque terra satis videbatur que pasceret vos caribus. **Hinc iterum atque etiam**
dicitur est Mueri. xi. Nunquid ouium et bouum multitudo cederet ut possit suffi
cere ad cibum: vel oves pisces maris in unum congregabunt ut eos satient. **Item**
sicut coram me dicentes. da nobis carnes ut comedamus. Etate. lvi. Et canes
impudentissimi nescierunt saturitatem. Et paulo post ibidem. Omnes in via suam
declinauerunt unusquisque ad auaritiam suam a summo usque nouissimum. **Item**
ergo inquit sumamus vinum et impleamur ebrietate: et erit sicut hodie sic et
cras et multo amplius. Et his quidem et ob haec atque similia rudissimi vocati
estis semper. Et de vestra insatiabilitate nemo unquam satis loqui potuit. **Item**
ps. Digluriam eius sicut infernum viuetez et integrum. **ps. Ipsi dispertent ad manum**
ducendum. si vero non fuerint saturati murmurabunt. **ps. Comederunt **Ja****
cob. xvi. Quibus verbis plane exprimit propheta illum suos comeditisse. **Item.**
xxxvi. Fera pessima comedit eum bestia deuorauit ioseph.**

Cap. lxij. in quo iudeus redarguit quantum ad sumptio
nem venerabilis sacramenti et historias biblicae **Victor**

Debet ne teo Rabbi gloriose eius quod per contumeliam nobis
opposuisti nos utpote sacerdotes iam dudum non solum deuorasse
deum nisi sed et totum etiam celum. **Et** quo potest te velle dei arguere potest
etiam. **An** nescis deum locutum fuisse aliquam mulierem per prophetam
atque iussisse illi ut comederet de farina et oleo quod ei nunquam deficeret
Regum. iij. ca. xvij. **Et** comedit ipse et illa et domus eius. et ex illa die habitata fari
ne non defecit et lechis olei non est minus iuxta verbum domini quod locutus fuerat in
manu herie. **Si** non illa tibi figura satis videtur ut intelligas deum non consumi.

si sumas. Audi igitur et alia ferme hauri dissimile licet alia de re vrpote rubo q
 ardere vtiq; visus est sz qm absumptus no est. Exod. iij. Et videbat q rubo
 arderet et no obureret pterea flumina omnia in mare vndiq; fluunt: atramē hō
 exeret amplius. Ecclesiastes pmo. Omnia flumina in mare uare et mare no redun-
 dat. Quid ergo? Tu ne recabis dei mirabilem potentiam immo et opa eius mira-
 bilia inuestigare aut pscrutari. Hinc illud Ecclesia. p. Lunete res difficiles
 non potest homo eas explicare s̄mone. pterea si non oblitus es. figura habet
 Regum. iij. ca. iij. Quia expressum apertissime est per prophetarum paucis pa-
 nibus centus pauisse homines: et tamen ex his reliquie sup fuerunt. Et iudee
 incredulitatem dubites tu et nos quoq; indubitatione adducere conaris. No-
 ne queso dic o miser aqua in sanguine conuertit deus Exod. vij. Et exten-
 dit manū tuam super aquas egypti et super fluuios eorum et riuos et palu-
 des et omnes lacus aquarū. vt vertetur in sanguine et sit cruor in omni terra
 egypti. Que verba exponens Rabbi Salomon dicit nullum tum aqneli-
 tum fuisse aut fluentem aut stagnum quod non per illa tempora mutatus
 fuisset in sanguinem. At hec quidem firmiter credis. Dubitas tamen de ver-
 bis que sacerdos pronūcians transformat elementa. hoc est panem in cor-
 pus christi: vinū in sanguine transmutat. Nonne et Aarō qui Moysi ad-
 hibitus fuit in ministerium sacerdos fuit. vt habetur Numeri. xviij. Ps.
 Moyses et Aaron in sacerdotibus eius. Tu autem et filij tui custodite eos.
 An non Moysi iussit dominus deus Numeri. xx. Loquimini ad petram
 coram eis et ille dabit aquas. Si igitur verbis Moysi dei tamen virtute
 farum durissimū in aquam versum est: quāto magis id credere debes de no-
 stris sacerdotibus. ps. Conuertit petras in stagna aquarum et rupes in fon-
 tes. Credis quoq; q baculus Moysi conuersus est in serpentes vitū et rur-
 sum ille in baculum aridum et sicum. Exod. iij. Dixit ergo ad eum quid ē
 in manu tua Respondit. Virga. Dixit dominus: pice eam in terram pro-
 iecte et versa est in colubum ita vt fugeret Moyses. Credis itē q ex arida
 costa quā dominus tulit de latere Ade. Eua facta est homo plenus carne et
 sanguine. Benef. ij. Eumq; ob dormiūsser tulit vnaz de costis eius et reple-
 uit carnem pro ea. hoc nunc os ex ossibus meis. Sed et illud non min⁹ vro-
 rem loth mutaram fuisse ob diffidentiam et incredulitatem in cauem durissimam.
 Benef. xix. Respicensq; vxor eius post se: visa est in statuā salis et illa
 dabit aquas. profecto hec verba quibus Moyses iussu atq; imperio do-
 mini petris locutus est: non poterant esse inefficacia. hoc est sine vi atq; vir-
 tute: que petram durissimā verrere in aquam mollissimā. non equidem qd
 vehementer eam moyses percussit. Numeri. xx. Cūq; eleuasset moyses ma-
 num percutiens virga bis silicem: egressi sunt aque largissime. sed virtute
 potius que in verbis erat: facile effectum est vt ex petra fluere aque.

**Cap. lxiij. in quo christianus respondet quan-
 tum ad hoc q iudei sacerdotib; obiciūt de sum-
 ptione venerabilis sacramenti et alijs rebus vti-
 libus. Christianus loquitur.**

Iam ad illud venio quod soletis nobis christianis per contumeliam opponere siue obicere nos inquam christianos adorare deum nostrum sub specie panis. Et id quidem ridiculum putas quod illis sub illa specie nunc videre possumus. Sed ad aduertere prius debuisset quod dicere talia aduersum nos. quod et moyses vester rubum ardentem adorauit: et neminem tamen vidit. Exod. xij. Apparuitque ei dominus in flamma ignis de medio rubi. Quod mihi iudee scias velum quantum desideret salutem tuam prouideat quid boni tibi consulere posses quod ad eam quoque modo profertur: vult etiam nunc paratus essem. et quidem eo magis quod de gente vestra natus sum et nonnunquam in eadem versatus. Quapropter non parum de te doleo quod scias te in perpetuum danaturum: nisi consilium meum amplectaris. Quo sit ut recentissime dicere id possum id quod scribitur. Vester. vij. Quomodo enim potero sustinere necesse et interfectionem populi mei. Quare nisi obno salutis proprie negligens sis ac te cum voluerit atque cogitare imo meminisse velis que ad salutem spectant: non erit post hac opus tibi ut lauaueris aqua calida mortuorum: neque aqua que de vacca sumpta est rubra huius mortua Numeri. xij. Ista est religio victimi quam constituit dominus. Precipue filiis israel: ut adducat ad te vacca rufam etatis intergre in qua nulla sit macula: nec portauerit iugum in conspectu omni et tingens digitum in sanguine eius asperget per fores tabernaculi septem vicibus: et iterum eam euertis videntibus etc. Duabus autem his aquis mundas o iudee facte te deum offenderetum Hieremie. ij. Duo enim mala fecit populus meus me derelinquerunt fontem aque viue et foderunt sibi cisternas dissipatas quod continere non valent aquas. Nescis o iudee quod diligentissime moyses obsecrauit dominum ut potuisset thesaurum puri fontis tuum fontem aquam viue Numeri. xxiij. Fluere aqua de stupa eius etc. Et hic quidem fons ille est qui ex vulneribus christi iesu manauit abundantissime. Si igitur animam tuam mundam habere cupis oportet eam laues ex fonte sanguinis christi iesu. Et autem certius illam assequaris: suadeo imiteris potius veros prophetas ut Esaiam. Ez. chidem Hieremiam et ceteros tales quam falsidicum prophetam Balaam. Esaias quippe recte vos instruit ac monet quoniam peccato confiteri prius oporteat peccata omnia deinde lauare et mundare conscientiam Esai. xij. Hauseritis aquas in gaudium de fontibus saluatoris et dicetis in illa die confitemini domino et annuntiate nomen eius. Esai. p. Lauamini mundi estote Ezechiel. xxxvi. Effundam super vos aquam mundam et mundabimini ab omnibus iniquamentis vestris et ab vniuersis idolis vestris mundabo vos Hieremie. iij. Leua a malicia cor tuum iherusalem ut salua fias. Lura itaque ut irrigetur aridum cor tuum Iohelis. iij. Et fons de domo domini egredietur et irrigabit torrentem spinarum. Unde non ab re dictum est a David regio propheta. Sic uide animam meam ad deum fontem viuum: quando ueniam et apparebo ante faciem dei.

Capitulum. lxxij. in quo iudeus defendit patres suos in hoc quod pessimi ac perniciosi homines a christiano sint nominati Deinde de crucifixo nemore: sepultura et resurrectione christi idem loquitur. **I**udeus.

DUrabam ego hanc nostram disputationem sufficientem satis fuisse sed tamen cum singula mecum reputo video te nihil amplius ad rem posse quam quod mihi semper ob his peccata maiorum nostrorum Ideo de iure non responderem tibi Ecclesiastici. viij. Non confes homo indocto ne mala de progenie tua loquatur Et tamen ut quod verum est loquar nos veritatem observare studemus et ad finem usque servabimus Ecclesiastica. iij. Pro anima tua ne confundaris dicere verum pro iusticia Agonizare pro anima tua et usque ad mortem. Sed quis scilicet possit in re absurda. Quis etiam sit tam duro ac saevo animo qui causas parentum suorum non defenderet Unde bene scribitur Job. iij. Conceptum sermonem tenere quis poterit. Quapropter ut ad rem ventus mirari satis non possis quod vos christiani estis tam inconsiderati et dicitis nostros patres de um cruce affuisse. Quare absurdum videtur quod dicitis deum mortem sustinuisse ac deinde sepulcrum esse sicuti alium quempiam defunctum. Quare est super quo miror quod dicitis illum resurrexisse a mortuis. O prudentiam ne dicas an impudentiam singulari. O vos miseri christiani putatis vos deum posse ab hominibus interfici quos ipse creavit: putatis inquam creatorem a creatura puniri posse Malachie. ij. Si affigit homo deum Dixi in precedentibus deus illam solus mortis et vite potestatem habere Deuter. xxxij. Ego occidam et vivere faciam Dicitis deum post resurrectionem suam miracula fecisse sed sicuti vultis defenditis sic etiam et aliud vel potius omnia.

Cap. lxx In quo iudeus contemnit dicta christiani et dicit (tam etsi hoc mentiat) non fuisse necessarium ut deus de celis descenderet.

Nec alia que tibi obici istud mihi videtur admiratione dignum quod vos putatis vestrum messiam vestrum omnium sanctissimum duxisse Moyses est ut mihi videtur et nisi erro. Ecclesiastici. viij. Uidi impios sepultos qui etiam cum adhuc viverent in loco sancto erant et laudabantur in civitate quasi iustorum operum sed hoc vanitas. O vos dolari christigene quod diu studebitis vanitatibus vestris et que vera esse nescitis sequimini. Proverbio primo. Usquequo parvuli diligitis in fantiam et stultitiam ea que sibi sunt gloria cupient et impudentes odibunt scientiam Deus noster iudeorum in quem nos credimus dormivit nunquam. Ps. cxx. Ecce non dormitabit neque dormiet qui custodit israel. Deus etiam non ster nulli conquiritur famem suam Ps. xlii. Si esuriero nondicam tibi meus est enim orbis terre et plenitudo eius. Ipse etiam a nullo potum petit. Ps. lxx. De torrente in via bibet. propterea exultabit caput. Ps. cxxv. Et torrente voluptatis tue potabis eos quoniam apud te est fons vite. Vos autem christiani sacram istam scripturam inuertitis. Non est necesse deo nostro ut ab aliquo causam mortis interroget Ieremie. xvi. Non sunt abscondita a facie mea et non sunt occulta. Dicitis inquam christiani deum de celo propter vos et id descendisse ut vos liberaret a peris. Ista verba sonant ac si de illa vim in celis minus habuisset. Erratis profecto haud mediocriter. propterea necesse non fuit ut deus de celo descendere. Esdre. ij. ca. ix. Tu autem de celo exaudisti et liberaisti eos Vos etiam christiani affirmatis propter hoc verbum terram descendere quod ideo coactus ad descensum fuerit. Non sic christiani non sic. Exod. xx. Vos vidistis et de celo loquutus sit vobis. Deut. ij. Esdre. Meemie. ij. ca. ix.

Capi. lvi. in quo pessimus iudeus non ascribit deo hūilitatē et in hoc errore impudentissimus esse quincit cū supbia ad demonē referat Deinde fortius probare p̄cedit quod prius dixit. **I**udeus continuat.

Non credibile esset quod de christo dicitis hoc est ut quod ipse deus factus erit verus et homo et seipm ita exinanivisset ut ad inferna descenderet id quod benecredere non possum nūq̄ tū hoc mysteriū p̄bō nostris absco dīsser nec fuisset etiā necesse quod ipse parabolis suis vteretur et p̄sertim cum ex eo quererēt cēt ne verus messias an minus Ideo supra bñ dicit Messia uostz nō clam ventur. ps. De noster manifeste veniet et nō silebit. De inq̄ nō necario descēdit dīsser cū illius iustia oia fecisset vñ angelus. psal. Angelis suis mādavit de te ut custodiāt te. Esaie. xxxvij. Egressus est aut angelus dñi et percussit in castris assyrioz centum octoginta quinq̄ milia hoim. Ideo cū nihil eoz fecerit de nros sedm̄ p̄ris et diu expectabim⁹ vs vez messia nō strz habere tandem possum⁹ Si de nos in ira sua p̄ orbem terre disp̄sit. cōgregare itez nos in vñi poterit cum die illa clanget in tuba magna et venient q̄ p̄diti fuerāt de terra assyriozum et qui cieati erāt de terra egypti et adorabū dñm in mōre scō in hierusalem. Amos. ii. Iohelis. iij. Ezechielis. xxxvi. multos itē et alios prophetas habemus hoc ipsūm aperitissime scribentes.

Capi. lvij. in quo christianus probat hebraice quod deus verus cruci affigendus esset pro salute oim nostra. **C**hristianus

O Tu radix fellis amarissimi. Deutro. xxix. Et sit inter vos radix germinās fel ad amaritū dinē. Amens em̄ es tu ac plane fatu⁹ Infelix etiā et miser q̄ nescis vtz de⁹ puniri possit Levitic. xxvi Si ambulaveritis ex adverso mihi Ista verba quater dicitis in isto capto hebraice inni telechi inni kerī. sonant em̄ latine em̄ Si vos in ira v̄ra et duricia cordis v̄ri mecum ambulabitis. Nonne hec v̄ba decem satus puniunt deū scz et hoīem simul. Immo certe Esaie. liij. Et percussum a deo et humiliatū. Verū rectus iudeoz ita nō habet quia danius si fecit deū crucifigū. Hebraice elohi mucke vñ vnne Ista etiā prius audisti Trenoꝝ. i. Vos oēs qui transitis p̄ vias attendite si est dolor sicut dolor meus. Nonne illa v̄ba penā sufficienter innuūt. Faciunt p̄fecto Dicitis em̄ tu quod patres tui dicere consueverunt v̄rū hoīes poruere deū affigere cruci Malach. iij. Si affiger hō. Verū sicuti mō dicitis audi quid sup̄ his verbis rīdeat D maledicti vos affixistis me In penuria vos maledicti estis et me configit gens tua.

Caplin. lvij. et pulcherrimū In quo christianus respondet iudeo de morte et sepultura ves. **C**hristianus continuat.

Dixisti statim o iudee deū nostrū mortem sustinuisse & id nō sane intelligere curas sed te vtrōbiq; vitari opponis: Proverb. xxvi. Sicut canis q̄ reuertit ad vomitū suū sic imprudēs q̄ iterat stulticiā suā. Sic etiā & tu agis o iudee Satis sup̄ q̄ p̄baui tibi vez messīā mirā quandā mortē & inauditā cūctis gētib; pari voluisse itēz tū repugnās Illud in p̄mis scias velim nō deitatem mortē aut aliq̄s vniq; penas sustinuisse. Murmurās p̄terea nostrū messīam cē sepulcrū quēadmodū n̄os sepelīm. Quid mir? Legit q̄ppe illd. ps. lxxvij. Estimā? sum cū descēdentib; in lacū. sicut hō sine adiutorio iter mortuos. posuerūt me in locū inferoz & in ymbra mortis. Itēz d̄ auid nō ita sepultus est Regū. iij. ca. ij. Dormiuit igit d̄ auid cū pilib; suis & sepultus est in ciuitate d̄ auid. hoc factū est vt impleret qd̄ scribit̄ Esaie. xi. Ip̄m gētes deprecabunt & erit sepulch; ei? gl̄osum. Esaie. liij. Et dabit impios p̄ sepulchra & diuēt p̄ morte sua eo q̄ iniquitatem nō fecerit neq; dolus fuerit in ore eius. Postremo (qd̄ pulcherrimū est) nūq; a corpe defuncto n̄ri Messie separata fuit ip̄a deitas. Esaie. xlv. In te est de? & nō ē de? absq; te. vere tu es deus absconditus canū zc. in te est deus israel saluator.

Capi. lxx. in quo dñs Victor corroborans dicta christiani iudeum p̄uacez docet q̄sō ea que de resurrectione christi ipse obiecerit intelligenda sunt. Victor loquitur.

Mortis iudee dei resurrectionē Mōne & tu fatu? q̄ christi saluatoris n̄ri resurrectionem negas cū tū scipz resurrectuz credas: In sanis stulte in sanis. lōge id antea a regio. p̄pheta d̄ auid p̄uictus fuerat quaten? ip̄e de? in scā & indiuidua trinitate magna cū gl̄ā et honorificētia in diluculo resurgeret. Ps. Exurge gl̄a mea. exurge psalteriū & cythara. exurge diluculo Exaltare sup̄ celos de? & sup̄ oēm terrā gl̄a tua. Esaie. xxxij. Dñe miserere n̄ri. Te em̄ expectauim? esto brachiū n̄ri in mane & sal? n̄rā zc. Ps. xxvij. ps. xlv. ps. lxxvij. ps. lxxxvij. Itē etiā i alijs psalmis de resurrectione dñi m̄tra diuin? ille. p̄pheta sc̄ptū reliq̄t.

Capi. lxx. in q̄ christiani p̄ figuras ostendit resurrectione dominicaz & per allegatiōes tēpus diei exprimit.

Quoniam? Pulcherrimā habes figurā o iudee mō diligēter & pie accēdere vel deū in terciā die resurrectisse cū celesti luce & d̄ uina maiestare. Exod. xij. Estote pari in die terciā Jā adueniet terci? dies & mane inclaruerat Sic etiā & nos liberauit die terciā messias n̄r Deas etiā p̄pheta resurrectionem in spū p̄reognouit dicēs mane illā añ lucē videndā. Osee. vi. Quasi diluculū p̄pat? est egrediens ei? & veiet q̄si in nubibus r̄pane? & seroren? terre Quid faciā tibi iuda miscētia vrā q̄si nubes matutia & quasi ros mane in die terciā suscitabit nos & viuem? in p̄sp̄cū ei?. Habes insup̄ & aliā figurā cū Abrahā filiū suū Isaac dea offerre p̄perabar. Gen. xxij. Alia itē figura. Sicuti em̄ deus vos eduxit ex egypto & a credulitate p̄pharaonis liberauit sic etiā & nos die eadē atq; tēpe matutis a p̄tate demonis & a p̄fundo inferni tutatus est atq; defendit. Exod. xij. In eadē em̄ ip̄a die educā exercitum.

Capi. lxxi. In quo exprimitur p figuras pulcherrias veteris testamenti quā ob eam deus in terrā venerit et pplm suum omnē inuisere voluerit. **D**ictor loquitur.

His dici tibi o iudee dūmodo tibi disua sufficeret hec q̄ dicta sunt in solēnissimo die festi pasche pacta eēt et quō deo respexit captiuitatē nram a demonibz amultris vsqz annis reentam id qd̄ ne diuini pateret in p̄sa p̄sona ad nos liberandū descendit Exod. iij. Vidi afflictōem ppli mei Et scis dolorē ei⁹ descendit vt liberare eū Item sicut de mane intrēdit pharaonē crudelē suppressere sic ecōtrario venit vt nos saluos faceret et a vō pharaone hoc est diabolo liberaret. Exod. xiiij. Jā aduenerat vigilia marinnarē ecce respiciēs dñs super castra egyptiorū rō. ¶ Pari mō figurā habes de Samsonē oīm viroz fortissimo. Iudicij. xvi. Jtē Moyses loq̄bat deo vt surgeret ad abhēnduz hostes suos ex q̄bz v̄bis nō nihil elicere poteris cū volēs Mūri. x. Surge dñe vt dissipent inimici tui et fugiāt q̄ oderūt te a facie tua. Etia parapo. ij. ca. vi. Etia ps. xxxi. Audi hieremiā. xxxv. Ego loquor sum vob̄ de mane cōsurgēs et loquēs et nō obedistis. Hierem. xi. Ideo quasi de somno suscitatus sum et vidi et somn⁹ meus dulcis mihi. Hierem. xi. Audite v̄ba pacti hui⁹ et facis illa qz cōtestatus sum p̄s v̄os in die qua educi vos de terra egypti vsqz in diem hāc Mane surgēs cōtestatus sum et dixi. Audite vocem meā et nō inclinauerūt aurē suā mihi vnusqz qz i prauicare cordis sui mali rō.

Capi. lxxij. In quo christian⁹ in sacris lris bene edoctus multa etiā ex veteri testamēto adducit que ad rem faciunt capitulis precedentibus. **C**hristianus loquitur.

Iam audisti restitōnta iudee de resurrectione dñi nr̄i. Audi itē Esaiam Esai. ij. Et a glā maiestatis ei⁹ cū surrexeris p̄cutere terram. Audi micheā. Miche. vii. Et surgā cū sedero in tenebris Audi et sophonā. Sophonie. iij. Quapropter expecta me dicit dñs in die resurrectionis mee in furorē quia iudiciū meū vt cōgregarem gentes et regna colligerē. ¶ Non deest nobis figura illa veteris testamētī q̄ de Jona legit. Nā quēadmodū ille tribus dieb⁹ et trib⁹ noctib⁹ fuit in v̄tre piscis et hoc in p̄fundo maris sic etiā de⁹ in terra absconditus vt illā quā ante crearat redimeret. Ps. xliij. Verū tamē deus redimeret a sam meam de manu inferi cū acciperet me. hec p̄phete quos colitis loquuti sunt et tū māiores cui illis credere noluerūt. Ps. xliij. Quis est iste rex gl̄e. Ideo etiā deus ostēdit potentia suā et loquitur est. Atrollice portas p̄ncipes vias et cleuamini porte eternales. et introibit rex glorie. Bene ergo dicitur qz etiā et re deus oīp̄ortēs a tenebris inferni liberare voluit. Esai. xlix. Et dedi te in fed⁹ p̄ pulchre suscitares dissipatos. vt dicerēs his q̄ vincit sunt Ecce et his q̄ in tenebris releuamur Et aperit corā eo iauuas et porte non claudent. Ego ante te ibo et gloriosos terre humiliabo. post te ambulabunt. vincit manicia per gent. et te adorabunt et qz deprecabuntur.

Capi. lxxij. In quo iude⁹ redarguitur qz nullis institutōnibus ad verā dei religionē induci queat. deinde adiungitur. quare dormiuert necario de saluator nr̄i. **D**ictor loquitur

Non foret necesse vt optior tot allegatiōib⁹ pphetarū ad recti-
tate cursum te recipes ⁊ portū intrare salutis nō preneres. Sed
ita ros intus ⁊ in cute noui vt potius cōiūctū q̄ sacras monitō
ones audiaris. *Esaie xxx. Loq̄mī nobis placencia. Ne veilt qui*
ralia postulat ⁊ oīa nō solū simulāt s̄ etiā dissimulant. *Ps. liij.*

Quā de⁹ dissipauit ossa eoz q̄ hoīb⁹ placēt p̄fusi sunt quā de⁹ spreuit eos.
¶ *P̄terea cū in singulis vlt⁹ port⁹ oīb⁹ multū erraueris s̄ in hac re p̄cipue*
q̄ ideo mellā n̄m deū fuisse rez negaueris q̄ dormire cōsueueris. Dixi aū
hec oīa necārio scā vt ea cōplerent oīa q̄ apud p̄phetas sc̄pta sunt. *Sōm*
carnē quidē dormiuit de⁹ ⁊ suā hūanitatē. actū nihil illū rez latebar oīm.
Lāticoz. v. Ego dormio ⁊ cor meū vigilar. Tu ⁊ parētes tui credidistis illū
dormiuisse simplr. Sic sp̄ ⁊ murmurastis ⁊ aberrastis a via rēa. Audi inq̄
reglū p̄phetā dicentē. *Psal. lxxvij. Estimar⁹ ē tanq̄ dormitēs dñs. Ps. iij.*
Ego dormiui ⁊ soporor⁹ sum. Psal. Exurge quare obdormis dñe: Et si di
ceret. dum non dormire mihi haud ignotum est.

**Capit. lxxij. In quo iude⁹ castigatur q̄ nris scripturis
quādoq̄ se falso tueatur illāq̄ quib⁹ possit viribus confun-
dat.**

Christianus loquitur.

O infelix iudee qd rogo in tñ laboras vt nris scripturis falsos
cogitat⁹ tuos ⁊ p̄ua molimina defendas. habes: sc̄o: libros
nros sub hebr̄ico. q̄s in dies magis atq̄ magis corrupe ac p̄ciore
demū in partē interpretari cōtēdis. nec id solū de re s̄ oib⁹ dī
cū volo. *ps. xix. Tu vō odisti disciplinā ⁊ plecasti s̄mones me*
ds raro: sum. Miror equidē ⁊ supra q̄ dīcā p̄ ato dīstringor q̄ cū meū tu
am tēmeritatē recole qua. auli vos oēs estis nri messie hoc ē veri dei instru-
ta aut saltē sermōes cōfundere ac stultis vis labijs ⁊ sinistre ⁊ p̄p̄ā inter-
p̄tari. *Ps. xlix. Peccator aū dicit. Quare tu enarras iusticias meas et*
assumis testamentum meum per os tuum.

**Capit. lxxv. In quo iudeo respōdetur q̄ christū p̄terea de
um fuisse p̄uegat q̄ sepe que ignorare videbatur ex discipu-
lis interrogari.**

Victor loquitur.

O uāis oīa ridicula sint q̄ nobis ob h̄is o iudee tñ ne crassa
tuā ignoratiā tueri videamur singula repetisse min⁹ igratus
videbit. Putas em̄ xpm nō fuisse deū cū in tra ex discipul⁹ suis
interrogaret prob deū imortalē qd ē si hec demētia nō ē. iā sen-
tio q̄ vir sis iā calleo fucos tuos. rud̄es scripturaz vñ illō ad h̄ct
am. Es tu mḡ in israhel ⁊ hec ignoras. Aliena vis custodire ⁊ p̄p̄ia negli-
gis. Dic rogo vir prudētissime sc̄uerit ne de⁹ quo in loco Adā p̄m⁹ n̄ p̄
rēs cēt cū cū vocaret. *Gen. iij. Vocauit dñs de⁹ Adā ⁊ dixit vbi es. Gen. iij.*
Dicit dñs ad caīn vbi ē Abel fr̄at tuus. Deus etiā Abraā rogauerit vbi cēt
vxoꝝ eius. *Gen. xvij. Tibi ē sara vxoꝝ tua. ¶ Itēq̄ tu dicis Messia nostrū*
iudeos q̄sisse quā potissimū ob cām cū interficere vellēt. verū em̄ uero vt lo-
quar q̄s sentio Christus sepe multa interrogauit nō q̄ ip̄m de q̄ eoz laterz
sed vt rāto melius ⁊ p̄fectius nobis omnia que ad verā salutē p̄nerēt edo-
ceret. Sic em̄ ⁊ maḡ in scholis factū ē q̄ multa ex discipul⁹ querūt ad aliorū
videlicet instructionē. Christ⁹ vidit cogitaciōes iudeoz ⁊ iō inrogabat eos.

Omnia deo notissima sunt et nihil vnq̄ christū veruz dei filius latere potuit.
Ps. Ipse ar̄ nouit abscondita cordis. Nam vera deitas que cū vera hūa-
nitate cōuenierat omnia nō solū facta s̄ futura imo et cogitatioēs holm̄ prius
q̄ fierent plene intellexerat. Ps. Scrutās corda et renes de⁹. ¶ Nō est q̄
dñs clamabat ad moysen Exo. xliij. Quid clamas ad me et moyses nō cla-
mabat Esaiē. lvi. Sic autē clamāt ego exaudia: adhuc illis loquētibz hec
sunt iudee que prauā tuā op̄inōne explodūt q̄ de nro thesauro s̄ tuo pot⁹
extracta audisti. Et iō vt nos audire debes vt pprio tandē gladio quind.

¶ Capi. lxxvi. in quo redarguitur iudeus q̄ dixerit messiaz
nostrum verum saluatorem mundi clam venisse Deinde de
fame et siti saluatoris nostri quedā adiiciuntur. ¶ Christia-
nus loquitur et iudeū famelicum vocat.

Uideur tibi iudee ch̄ristū clam venisse Sed in hac opinione nō
minus erras q̄ in oibus Audi obsecro Esaiā. xliij. Ecce dedi tē
in lucē gentiū vt sis salus mea vsq̄ ad extremū terre. his v̄bis
incitatus merito crederes. ¶ Credis em̄ heliaz multa mirabilia
ac miracula in vita sua fecisse. Ecclesia. xlvij. In vita sua fecit
monstra et in morte mirabilia opatus est. Itē puras messiaz nrm̄ fame su-
stinuisse Quid nobis obicis de ieiunijs iudee: Christus dñs noster q̄ ver⁹
fuit deus et hō ieiunauit nobis in exemplū et in q̄ntuz homo comedit et bi-
bit. S; credo q̄ ideo de ieiunijs loqueris q̄ homo auarus sp̄ de cibo et po-
tu memoriā facis. Nōne satis sup̄ q̄ voracitate oim̄ v̄ra dictū est Amos
viij. Deut. viij. Nūmeri. xi. Adhuc carnes erāt in dentibz eoz et ecce furore
dñi peccatus in pplm̄ percussit eum. Cognoscimus etiā ex alijs locis q̄ non
sit necesse deo vt ieiuniū suū nob̄ p̄querat. Ps. cxliij. Oculi oim̄ in te spe-
rant dñe et tu das escas illoz in tpe. ¶ Sitis etiā vestra nimis est arida et ex-
cerabilis Esaiē. v. Ne qui p̄surgitis ad ebrietatē sectandaz et potandū vsq̄
ad vesperā. Vls̄ dicā tibi sicut christi filij dei: Sicut em̄ te et me et oēs ha-
bitantes in terra vt peccatores liberaret a p̄petua siti et ardore inferni Esaiē
liij. Et ascendet sicuti vsurgēt corā eo et sicut radix de terra siccanti. Anima
eius pro nobis onus varium subiuit vt ex eo tanq̄ diligentissimus agricō-
la faceret et fructum perciperet feracissimum.

¶ Capi. lxxvij. in quo dicitur de humilitate dei quā iudeus
infelix tā magnā fuisse negabat vt e celo ad nos descendisset
Insup̄ et alia d̄ descensu dei in terrā ac deinde ad inferos que
dam adiunguntur. ¶ Victor loquitur.

Queris iudee an deus ipse omnipotens humiles se fecerit Strula
est illa questio. Nōne potius deo frus q̄ vitii a scribi debet:
Nōne potius dīcēdus erit bonus q̄ malus: Nōne prestet
deū humilē esse q̄ sup̄buz. Ita respondebis nisi demone p̄cā-
mo peior sis qui si p̄sens esset ipse idipsuz qd loquitur a firma
ret. Nunc est qd scribit Ecclesiasticus. liij. Et eris tu velut filius altissimi obe-
diēs. Possent et alia mltā allegare s̄ ad alia festinat oratio. ¶ Miraris etiā
deū ipsuz ad inferna descendisse vt captiuos illinc p̄res liberaret. Audi obse-

ero quod scribitur De sec. xij. De manu moysi liberabo eos. de morte red
mam eos. Ero mors tua o mors ero mortuus tuus in inferno. Mirari
etiam deum de celo descendisse cum ipse de celis loqui consueverit. Exod. p
Vos vidistis q de celo loquutus sum vobis. Et ex isto infero deum de ce
lo descendisse. Stulti iudei habetis verbum in hebreo q deum descendisse
significat vt vaiceret per e longam q quocunq in loco hoc verbum ponitur
semper illud verbum descendit significat. Scribitur em Genesis vndecimo
Venite igitur descendamus. Exodi. xix. Descendit dñs sup synai monte.
Sed iudei corruptores terru que ad rem nobis faciunt illud vbum vaice
ret corrumpunt vt dicere nemo possit. verum dei filium descendisse sed q hec
ex obstinato animo dixeris satis sup q dicitur est ac latus dicitur.

Capi. lxxviii. In quo recitatur multa miracula veteris te
stamenti ex quib arguit iudei deū sine assumptōe hūani cor
poris mundū etiā liberare potuisse. Chustian^o loquitur.

Opinio tua est o iudee si bene memini. Quod si messias noster
verus deus fuisse et homo non fuisse omnino necesse vt e celis
in hanc terram descendisset etiam ad liberandum genus huma
num quia ante fecisset magna miracula p angelos et p petras
Diristi em prius angelum domini multa milia hominum vna
nocte interfecisse. Itemq dicit q deus stellas pcepit vt in firmamento
perstarent nec mouerentur et eam potissimum ob causam. Iudicium dnto.
De celo dimicatum est contra eos stelle manentes in ordine cursu aduer
sus sifarem pugnaverūt. Perterea aīs fontes et flumina cursu quando
q dimississe. Iudicium. v. Torrens eison traxit cadauera eorum. Non de
est etiam tibi vt dicas magnos lapides enubibus electos ad destruēdos
iudeorum inimicos et plures sic interficere lapidum iactura q gladio. Jo
sue. x. Domin^o misit super eos lapides magnos de celo et mortui sunt mul
to plures. Insuper non preteris illud miraculum quod de sole et luna le
gitur que in suis orbibus immobilia manebant ne tempus iudeis ad bel
landum deceret. vt scribitur Josue. x. res. Tacco illud q iudith vidua in
ermis armatum holofernem cum suis principibus ad interitum perduxit.
Judith. xiiij. Dominus autem omnipotens tradidit eum in manus femi
ne et confudit eum. Jam iterum preterire miraculum non est consiliu.
Permisse dominus iosue. vt xxxi. reges interficeret Josue xij. Hi sunt re
ges terre quos percussit Josue. Postremo fecit dominus omnipotens
mare rubrum diuidi per Moysen vt ex vitro q latere non moueretur. Quo
factum est vt filij israel sicis illis pedibus pertransierūt Pharaō autē egypti
priorum rex cum suis castris fluctibus erat obrutus et meritis suis exitum
vite dignum inuenit. Dimitto alia que recitare in huiusmodi materia con
sueuisti vt victori etiam nostro locus dicendi concedatur.

Capi. lxxix. In quo exprimitur qualiter in fello pasche
quod ipsi celebrāt grās deo habeāt q de terra egypti ppha
raonis ira liberati sunt. Victor loquitur.

Dependisti (vt audio) sepe numero mirabilia opa creatoris nrī
que fecit in antiq testamēto. Sed licet p se bonū sit min^o em pfectū
cū ea q postea patrauit cōsiderare no lueris. Et inam noua plu
ris q vetera faceres. hoc est vt rem ipsam potius q eius ymbra
D ij

temperantes. Omnia tunc in figura contigerunt que filius dei cum iam
gratus esset mira sua bonitate perfecti. Audi, obsecro o iudee. Cum pascha
tuam celebraueris pane non fermentato omnes quidem rina per octo dies.
Exodi. xiiij. Nihil operis facietis in ea. Veram autem tunc mirum in modum
pueros vestros orationes superstitiosas doceris. Deinde quod verum est ad
tingitis quatenus vos deus prestare sua propria ex egipto liberauerit que
ad modum scribitur. Exodi. xiiij. Immo tunc in oratione vestra supra quod cuius
credibile est deo optimo maximo gratias et haberis et agitis quod propria sua
manu vos de faucibus pharaonis et captiuitate eruerit. Dicitis enim quater
hęc verba que sequuntur Exodi. xiiij. In manu forti seduxit. Indices pre
rea deum laudatis quod neque per angelos neque per alium quempiam sed per suam pro
pria maiestatem et potentiam vobis tantum beneficium contulerit.

¶ Capi. lxxx. In quo iudei coguntur fateri deum de celis venisse ad mortale hominum genus liberandum cum ipsi credant eum antiquitus illis sepe auxilio super terram fuisse.

¶ Christianus loquitur.

Hinc est quod dicunt iudei dominum deum de celo in terram
saluisse sed non talimodo ut christiani volunt. Anticozum. ij.
Ecce iste veniens saliens in montibus, verum sic intelligunt.
ut scribitur Exodi. duodecimo. Transibit enim dominus per circuitus egypti
et ibit per terram egypti nocte dominus. et. Errauit ipse deus
cum egyptiis. Exodi. xiiij. Fugiamus israelitas. dominus pugnat pro eis
contra nos. Exodi. xiiij. Dominus pugnat et vos tacebitis. Numeri. xiiij.
talia etiam scripta sunt. **¶** Hinc etiam est quod luce clarus in libris iudeorum
legitur deum sepe in propria sua persona ob salutem illorum singulariter
erga illos amorem per multa miliaria a celo lapsum esse. atque in ipsa nocte
solum diuine maiestatis reliquisset ipse solus et nemo preter eum libera
ret eos. Sapientie. decimo sermo. Et nos in suo cursu medium iter haberet
omnipotens sermo tuus domine exiliens de celo a regalibus sedibus vice
durus bellator. **¶** Creditis inquam deum gladio ingenti accinctus superos sal
tu quodam decidens reliquisset ut inimicos vestros exterminaret. Sapientie.
xiiij. In medio exterminat. et.

¶ Capi. lxxxi. In quo dicitur quod non solum filii israel sed pessimi etiam idolatre deum olim in terra presentem fuisse cognouerunt.

¶ Victor loquitur.

Hec etiam egypti cognouerunt deum vobis presentem fuisse Exod. xiiij. Sed
entis egypti quod ego sum dominus. Exodi. viij. Dixerunt maleficia ad
pharaonem. **¶** Dicitur de hoc hic. hic est quod de iussu domus iudeorum si
gnari sanguine agni pascale ille a nullo ipse ledere. Exod. xiiij.
Non a super vtriusque post. et. Fasciculum isopi tinge in sanguinem
et. Mulea in medium pulisti iudee de mirabilibus dei super terram que per angelum
per solem et lunam. per sidera per moysen et Josue atque alia plerumque facta sunt que nimis
longum foret repetere. Quia prope eam raram de operibus suis stulticia fecisti quoniam an
deus propter hoies de celo descenderet. et ideo proprio tuo gladio hoc est pro
pria tua scriptura de iustis est.

Capit. lxxxij. In quo quedā mirabilia dei que oēs iudei fa-
cite credūt mystice de nrō saluatore exponūtur quibusdā ta-
men erroribus subtractis. **C**hristianus loquitur.

Quid tam diu tecum agimus o Iudee vincendi ratio in man-
ibus est. Victorias nobis paratas video. Nihil habes quo te
hinc exoluas. Credis em̄ facilliter deus gladio suo p̄potenti de
celis lapsus esse quo ⁊ egyptios punierit. Credis inq̄ nō inci-
ratus nec admonitus illud q̄q̄ rēpus fore in quo de⁹ de cel-
veniens gladio suo maximo: que stulta oīno opinio est: bouē ingentes ⁊ p̄-
scem maximū sit macraturus vt dicitur est **D** iudee Mōne poruit redē libe-
rare de manu pharaonis nisi p̄ se ip̄m: Irēq̄ nō poruit domos vrās nosce-
re nisi p̄ sanguinē agni paschalis: Mox erat quō ergo sanguis ille videbat̄
Exod. xii. Et transibo p̄ terrā egypti nocte illa p̄cutaz ⁊c. **O** Iudee min⁹
bene tā sanctas figuratiōes intelligis. Nā domus signate olim sanguine
infontis agni verū nostrū **Messias** significant. **Exod. xii.** Erit aut̄ sanguis
vobis in signū **Esai. xvi.** Emitte agnū dñe dñarorem terre. **Hec tu negare**
non potes **Mō** em̄ erat necesse deo vt sanguinē agni vestri nocte intueretur
aut lignū ysopi: aut postes ianue duos **Exod. xii** Ligna em̄ illa duo ysop⁹
duoz postius est vera cruce christi veri messie ⁊ vnici filij dei figura in qua
cruce pependit sanguis innocuus saluatoris nostri iesu qui agnus fuit in-
nocens: armē vulneratus a vertice capitis vsq̄ ad plantas pedū suoz per
omēs artus suos. **Esai. i.** De planta pedis vsq̄ ad verticē capitis nō est in
eo sanitas. **Vulnus ⁊ liuor ⁊ plaga tumens** non est circūligata nec curata
medicamine.

Capit. lxxxij. in quo iudeus amplius p̄uincitur ex suis
opinionibus q̄ deus e celis veniens nos preciosissimo suo
sanguine liberarit **V**ictor loquitur.

Merito tam diu silet **Rabbi** iste iudeoz o christiane frater charis-
sime Nihil em̄ excogitare p̄t qd nobis cum rōne obijciat. **Quo**
circa vt magis ip̄m p̄undā suis verbis ac propria sua opinio-
ne vincendus erit. **Conuerte** ergo in me faciē tuā o iudee ⁊ be-
nignis auribus que diciturus sum accipe. **Si deus p̄ multa mil-
aria** hoc est quingenta de celo in terras venire voluit vt ante dixisti ad libe-
randū vos a rege ⁊ vno tū viro pharaone id qd nec homo nec angelus face-
re potuit. **Ps. xlvij.** **Hō** non dabit deo placationē suā. ideo: vt ad rem ve-
niam: optime p̄siderari p̄t summus dei vsui amor erga nos p̄cōres **Esai.**
lxij. **Dilectione** sua ⁊ indulgentia sua ipse redemit nos. **Uñ** bene dixit re-
gius propheta **Dauid lxix.** **Excita** dñe potentia tuā ⁊ veni. **Quāobrem** mā-
rari nō debes q̄ de⁹ de celo descēderit nosq̄ omēs morte sua p̄ciosa ab illo
pharaone hoc est plurone inferorū rege crudelissimo liberarit. **De quo Job**
xiiij. ⁊ vltimo **Ipse** est rex sup̄ vnīuersos filios supbie **Uñ** etiā **x. xiiij.** **De**
tracta est ad inferos supbia tua ⁊c. **Verū** q̄ ad finē p̄gimus dicere modo
nō dimitta de parabolis quibus christus iesus noster vsus est vt tu mihi ob-
icisti. hoc aut̄ ab eo factū est vt exēplis ⁊ similitudinibus vteretur que mari-
me ⁊ delectant ⁊ docēt ⁊ p̄monēt. **Quāobrem** bñ scriptū est **Ezechiel. xx.** **Ip-**
si dicit de me nunquid nō p̄ parabolos loquit̄ iste: **Quid** multis. **Si vo-**
D iij

lteris mandata conseruare conseruabunt te et in perpetuum fidem placet
seruare. Apposui tibi aquam et ignem ad quod volueris porrige manū tu-
am ante hominem vitam et mors bonū et malum quod placuerit ei dabitur
illi Ecclesiastes. xv.

Capitulū. lxxxiij. in quo iudeus christiano respondēs di-
cit se non velle ad fidez conuerti. Et in hoc capitulo cernitur
iudei perfidia nihil esse pnciosius. **I**udeus loquitur.

Et sine canitur laus et omnia a sine denoianda sunt Vos dicitis
deitatez humanitati vnitam fuisse ac christū deū verū et hominē
id quod: vt ipse dixi: credere non possuz. absit a me fides illa Nam
sicuti terra cū ferro ignito sic deitas humanitati coniungi potest
Daniel. ij. Quod autē vidisti ferrū misceri terre et luto cōmiscēbū-
tur quidez hūano semini sed nō adhibebūt sibi sicuti ferrū misceri nō potest
teste Quādo nos credimus in deū omnipotentē et in nullū aliūz satis nob esse
videtur. **M**ulta mihi sepe obiecisti de aqua nostra mūda quā nos habe-
mus rogamus iudies dñm deū vt nos ab aqua baptismatis vestri custo-
diat Ideo illud psalmiste adiungā psalmo. cclij. Emitte manū tuā de celo
et eripe me et libera me de aq̄s multis et de manu filioz alienoz. Sic etiam
ps. lxxij. Tres ps. xvij. Tribuat mihi deus aquas veras lacrimarū quibz
p̄ccā mea deslere valeā Hier. ij. Quis dabit capiti meo aquā et oculis me-
is fontē lacrimarū. Nequaquē credā ego tibi aut vllō christiano. Non pla-
cet mihi fides tua Si ego erro libeter erro quid ad te. Quisqz porrabit suū
iugum Tu non habebis pro me respondere. Et licet hñ sepe loquor: sis me
tū in tuā fidez nunquē impelles Quāobrem vt meli⁹ mentē meaz intelligas et
nihil mihi ampli⁹ obijcias quincitā ne longior nra disputatio sit hoc acci-
pe. Si scire infernū apuz esse et oēs demones paratos vt me deglutirent ta-
bor tuus inanis est.

Capi. lxxv. in quo christianus dimittit iudeū quā
ad fidem conuerti non potest. e

Dicis disputationis finē o maledicte Obsequar pfecto volūta-
ti tue Nolo quiescere quē sine fructu laborare. Turpe est conuer-
sari homi improbo mō illū ad meliora conuertere non possis.
Multos labores sustinuit tibi vez iter salutis ostenderem.
Proch dolor frustra susceptus est a me labor: omnis. Dicis infe-
lix te cum patribus tuis et hoc mūdo decessurū. Quid hoc est si insipicia
uō est: Illi si errarūt ergo et tu: Minime si me audies. Postremo non erit
meis elicit quē desperatio quē fons et origo est rotius mali. Et ne longū faciam.
Amittes quidez lucē et tenebras inuenies quā lumē vez christū iesum dñm
nostrum et rotius mundi saluatorē suscipere noluiti. Quā nō indecenter de te
illud psalmiste scriptū est Furoribit vsq̄m progenies patrum suoz et vsqz
in eternum non videbit lumen. Si ergo condemnari vis porras inferni ap-
tas et demones tibi paratos inuenies. Abi. **F**inito.

Ad lectorem Epistola.

Quia omnia que in his libris continentur satis superque per capita in suis locis distincta sunt lector candidissime cum calceographis visum est egregium fore suo ordine in tabula redigerent ne lector studiosus suavissimo huius fructu privaretur. possumus enim singula hoc modo et facilius et melius inueniri quecumque in hoc opere continentur. Que tamen breuia sunt minus tamen inuicunda cum et optimam rerum studia et diuinarum litterarum mysteria miro quodam artificio complectantur. Illud etiam tibi persuadere volo longe plura in hoc opere contineri quam capitula sigillarim posita per se ferunt aut indicant. Quis enim nescit in genium nostrum cum maxime delectari cum propter ea que permittunt plura adinuenire que lectoris animum quocumque velint impellant. Est mehercule illud considerare facillimum quod paucis verbis multa explicari non possunt. Nam tot allegationes. tot graues sententiae. tot exempla rerum in hoc opere continentur. ut multum dicere non possint. Superat enim iudeos ut prima huius operis testatur epistola non scriptis nostrorum doctorum. non euangelicis dicitis. non ceterorum denique christianorum argumentis. sed veteri testamento. sed scriptis prophetarum ac deinde (id quod in primis admirabile est) illos ipsos iudaico gladio confodit. itaque habeamus oculos deo immortales gratias quod ipse sua benignitate multos saluificat et per inimicos etiam nostram fidem nostram corroborari volent. Quid multis. Legamus omnes hoc opus clarissimum quod a iudeo ad fidem conuerso summa cum diligentia exaratum est. In quo si in allegationibus. si in oratione. si in sententiis. si in quacumque alia re est aberratum non domino victori qui christianissimus est scilicet calceographus. vel potius expeditioni (que in prima huius operis celerior fuit) ascribatur. Id autem non ab re dicitur velim. Nam hoc est insipientis erroris quandoque non ex voluntate sed a casu commissos peiores semper in parte interpretari. Magis debet homo ea que bona sunt inspicere et vitam suam ad illorum precepta componere. Quod si fecerit cum deo immortalium deorum omnibus acceptus erit. Vale lector candidissime. Coloniae ex officina nostra. litteraria altera Purificationis. Anno dñi. M. cccc. ix.

Index capitulorum que in his quattuor libris continentur
ut lector diligens ea facilius inueniat quod lectitare velit.

Incipiunt capitula Libri primi.

In capitulo primo dicitur quod nulli despondum sit et exprimit dei misericordiam quod nemo ab hominibus damnari debeat.

In hoc etiam capitulo primo victor enarrat quo modo conuersus sit et cum quibus difficultate et libentem tamen animo.

In capitulo secundo. In quo declarat quod deus ad se quos vult conuertit et quos non vult respicit. et probat illud per sanctum paulum.

In capitulo tertio. in quo ostendit quicquid iudeorum reuerentia quibus et nulla gens dicitur esse nequior.

In eodem capitulo dicitur quod iudeus mille comburi mallet quam christi nus fieri.

In capitulo quarto. in quo dominus victor a beata virgine auxilium et fidem confitetur.

D

nam Immo dicit malos quandoque bonos fieri posse.

In hoc etiam capitulo illi castigantur qui iudeos ad fidem conuersos suis conuictis insequuntur.

Capit. v. In quo narrat victor que sibi quandoque contingere et que Colone olim facta sunt de quodam iudeo pueris huius malo facti. In eodem capitulo victoris constantiam videre possumus et varios iudeorum mores.

Capit. vi. In quo Victor christo iesu gratias agit super beneficiis sibi impensis et misericordia simul ac constantia obsecratur. A. v. latere. i.

Capitulum. vii. In quo illi castigantur qui iudeos ad fidem pueros vel derident vel minoris faciunt. A. v. latere. p.

Capit. viii. in quo iudici impatientes et inuidi esse dicuntur id quod exemplo quodam probatur. A. vi. latere. p.

Capitulum. ix. quod est de quodam libro que iudici summe venerant et Talmur dicitur in quo impietissima conscripta sunt et est principium et origo damnationis eterne iudeorum. A. vi. latere. h.

In eodem capitulo scribitur quo olim iudici timebant christiano et scemeta. A. vi. la. h.

Capit. x. in quo exponunt que in libro iudeorum predicto multa erronea et absurda et vitio demone digna de primo nostro parere scripta sunt. A. vi. la. h.

Capit. xi. quod declarat iudeos credere deum irasci oportere et sit comparatio de gallo quam in libro suo stulti iudici scripserunt. Ad hanc etiam matrimonium iudeorum consuetudo. B. i. latere. p.

Capit. xii. in quo declaratur modus iudeorum comedendi et que cibaria capiant: sed in maledicti illorum codicis statuta. Item de vestibus eorumdem quedam adijciuntur. B. i. latere. scdo.

Capit. xiii. quo liber iudeorum quem ipsi Talmur appellant per eos depreuarus sit quam per se nihil valeat. B. h. la. i.

In eodem capitulo scribitur quod pessimi iudici temere et sine ratione fabulantur christum per quendam lapidem omnia sua miracula fecisse. B. h. la. p.

Capit. xiiii. in quo dominus Victor de quodam festo iudeorum loquitur quod de ea destructione est quam Titus illis iuravit. In eodem capitulo etiam dicitur quo hierusalem sanctam Titus deuastare incepit. B. h. latere. scdo.

Capit. xv. in quo aliqua ponuntur de templo veteri et nouo secundum iudeos et quomodo perfidi aliud sibi templum instaurari purant. B. h. la. p.

Capit. xvi. in quo de magno quodam iudeorum festo agitur quod iob diuersas rationes institutum iudici caullantur. In eodem capitulo adijciuntur quidam alii iudeorum mores stultissimi. B. iiii. latere. p.

Capit. xvii. in quo agitur de sacrificiis que in hoc festo a iudeis supstitio se admittuntur. B. iiii. latere. scdo.

Capitulum. xviii. In quo modus ponitur quo christianis iudici imprecantur ex omni feritate eosque crudeliter esse exemplo simul probat eleganti. B. v. la. i.

Capitulum. xix. In quo de sabbato agitur quod iudici singulis hebdomadibus celebrant ut nihil etiam agere videantur. B. v. la. h.

Capitulum. xx. In quo ponitur imprecatio quam in iudeos ad fidem nostram conuersos ceterosque christicolos exacuunt cuius exemplum quod apud iudeos frequens est adijungitur. B. v. latere. scdo.

Capitulum. xxi. in quo alia et stulta omnino ponitur iudeorum audacia quod

his maledicunt qui campanas nostras pulsant. In eodem capi. exemplū
narratur quomodo iudei crudelissimi iudeum ad fidem conuersum dolo oc-
ciderunt. B. vi. latere p.

¶ Capitu. xxij. In quo mores iudeorum explicantur quos in cena et pran-
dio frequentat. et quo vna muliere repudiata aliam accipit. L. p. latere. p.

¶ Capitulū. xxij. In quo dicitur Victor iudeorum mulieres longe perina-
tiores esse viris. L. p. latere scdo.

¶ Adiungitur etiam quare tam perinaces iudei sint et multo illorum respō-
siones ad obiecta christianorum condemnantur. ibidem.

¶ Capitulū. xxij. In quo christiani reprehenduntur qui facile iudeorum
mendacis credunt nec sua festa satis seruant. Adhuc etiam quanta et
nephanda hypocrisis pignora a nob iudei in suo festo accipiunt. L. ij. la. ij.

¶ Capitulū. xxv. In quo exponitur quod prauis iudei inter pergendum non
cessant pecunias in suo sabbato conrectare id quod liber illorum Talmus
abiecerimus admittit. In eodem capi. adiungitur alius iudeorum bibē-
di modus. L. ij. latere p.

¶ Capitulū. xxvi. in quo falsa et stulta iudeorum causa exprimitur quod cum
christianis bibere nolunt. Etiam adiungitur quod suos adulteros non casti-
gant et quis illorum sit accusandi modus. L. ij. latere scdo.

¶ Capitulū. xxvij. In quo liber iudeorum Talmus confunditur et christi-
ani reprehenduntur per vniuersum notabile exemplum quod. s. nimium iudeis conuer-
santur. L. iij. latere p.

¶ Capitu. xxvij. Quare iudei libenter sint cum christianis et quando iudei
se medicos simulant. Narratur in eodem capto exemplū pulchrum qualiter
ter christiani a iudeis decipiuntur quāuis etiam illis benefaciunt. L. iij. la. ij.

¶ Capl. xxix. Quādo christiani magis cum iudeis periclitantur et quis eo-
rum modus sit ut christianos presumant. D. p. latere p.

¶ Capitu. xxx. In quo exponitur quo gestu iudei reuerentiam faciant.
Adiungitur etiam de quadam cruce vna nefanda et stultissima iudeorum
posito. D. p. latere scdo.

¶ Capitulū. xxxi. In quo dicitur quod licet iudei crucem contemnāt nūmos
tū cruciferos diligant. Adiungitur quibus versibus christianis cohabitare
incipiunt ac deinde ex nimia familiaritate peruertunt. D. ij. la. p.

¶ Capitulū. xxxij. In quo concluditur quod multa mala proueniant ex no-
stra cum iudeis conuersatione.

¶ Etiam adiungitur quibus potissimum in locis iudei libentius habitent
et qua de causa. D. scdo. latere scdo.

¶ Capitulū. xxxij. in quo ponitur iudeorum opinio de terra sancta et quomo-
do illam reperendā a se putant. D. ij. latere p.

¶ Capl. xxxij. In quo dominus Victor quedam recitat que sibi contige-
runt tempore Hermanni Colonici. diocef archiepiscopi. et quomodo ipse
episcopus dum vixit virtuosissimus iudeos ex suo domicilio repulit et ibi
dem cenobium ordinis minorum de obseruantia construxit. D. ij. la. p.

¶ Capitulū. xxxv. et vltimum primi libri Quomodo multi christiani iudeis
comparantur et illorum si possent salutem quererent Deinde adiungit
quibus artibus cum iudeo disputandum sit. D. ij. latere. ij.

Incipiunt capitula Libri. ij. qui dialogice com-
positus est et habet tres personas interioquētes
scilicet Victor. Christianus et Iudeus.

- C**api. i. In quo dñs Victor declarat quibus verbis iudeo loq̄-
dum sit. Deinde iudeus suā fidei p̄fitef. D. iij. latere. ij.
- C**api. ij. in quo iudeus dicit se Moysi libros tm̄ credere. nec
leges suā vllō mō laudandā esse quāq̄ iudeus p̄fiteri sue legis
nullo modo rationes habeat. D. v. la. p.
- C**api. iij. in quo iudei tanq̄ mendaces et falsarij suas leges p̄tra propriā
augent decreta et se paucos esse gloriāntur. D. vi. la. p.
- C**api. iij. de duritia: octo: in gratitudine iudeoz et dicit euāgelici interpreta-
tio. Et q̄ cū christianis malint q̄ cū gentibus esse. E. i. latere p.
- C**api. v. in quo iudeus se ac suos ex ira dei feliciores fore dicit et mlt̄a de
vinea plantata. interijct. E. i. latere p.
- C**api. vi. in quo iudeus dicit quid de illis sentiat qui a iudaismo receden-
tes baptisāntur. E. p. latere sc̄o.
- C**api. viij. in quo exponit iudeus quare a moysi suo sepe castigati sint. et
quare terram promissionis non intrāverunt. E. ij. latere p.
- C**api. viij. in q̄ iudeus se merito ea fuare d̄t q̄ in lege moysi sc̄pta s̄t. E. ij. la. ij.
- C**api. ix. in quo christianus iudeos induratos: filios dei negat: cū dei b̄n-
merita: que p̄ aliqua enūmeratur: neglexerint. E. ij. la. ij.
- C**api. x. in quo dicit christianus iudeos olim fuisse vineam deo plantatā
sed nunc ob illorum peccata penit̄ eradicatā. E. iij. la. ij.
- C**api. xi. in quo est comparatio aquile ad deū et iudei omnes filij adulterinis
nominantur. E. iij. latere p.
- C**api. xij. in quo iudei redarguuntur q̄ se auro et argento comparent cū ca-
men ceci sint et inertes. E. iij. latere. ij.
- C**api. xij. in quo iudei merito sine pastore esse dicuntur et qd̄ sepe moy-
sem p̄phetam t̄rauerūt occidere messiam aut̄ vez̄ interfecerint. E. iij. la. ij.
- C**api. xij. in quo christus qui moysi mulo maior erat verus messias
cōprobatur et eius doctrinā sumope extollitur. F. i. la. p.
- C**api. xv. in quo iudei acerrime castigant q̄ alium messiaz q̄ christū filij
dei expectent. Apponitur etiam huic loco eoz orandi cōsuetudo. F. i. la. ij.
- C**api. xvi. in quo iudei inuerecundi vocitantur q̄ deum verum et moysen
p̄tēntes deos sibi fufiles fecerit. Itē et alia de mōre syō ad h̄ciunt. F. ij. la. i.
- C**api. xvij. in quo maxime iudeus p̄uincitur q̄ deū in monte syon fuisse
negat et q̄ leges suaz male augeant. F. ij. latere p.
- C**api. xvij. in quo perfidus iudeus negat christū saluatoreū nostrū fuisse
illum qui in lege promissus erat quia multa allegat que dicit in aduentu
christi fieri debere. F. ij. latere. ij.
- C**api. xix. in quo pessimus iudeus sacra scripturaz peruertit contra chri-
stum saluatoreū nostrum et multa de suo futuro messia predicat quem ca-
men homo factus ignorat. F. iij. latere p.
- C**api. xx. in quo iudeus dicit antiquos olim p̄phetas eadē miracula fe-
cisse que christus fecit et ergo christū deū fuisse negat. Que verba iudei nihil
concludunt nec digna sunt vt̄ ad illa d̄tur respōsio cū p̄ filij dei q̄ christus
erat ipsi talia miracula fecere. F. iij. latere. ij.

Capitulum. xxi. et pulcherrimum in quo christianus iudeos ad obiecta respondet cumque rerum diuinarum asserit ignarum. F. tercio. latere secundo.

Capitulum. xxii. in quo christianus sacras lras sane intelligendas dicit quas mystice interpretatur. F. tercio. latere secundo.

Capitulum. xxiii. in quo de auctoritate agitur quam iudeus male intelligit quod seipsum in aduentu veri messie humiliabunt. Item alia de iudicij muliere adficiuntur. F. v. latere primo.

Capitulum. xxiiii. in quo de eo agitur quod iudeus Moysen atque Heliam eorum ad christum ieiunasse dixit. Item de miraculis helize. F. v. latere secundo.

Capitulum. xxv. in quo christianus, respondet iudeo de eo quod dominus noster dixit se non pacem sed gladium in terram missurum. F. vi. latere primo.

Capitulum. xxvi. in quo iudeus male intelligit hanc auctoritatem christi. Qui non odit patrem et matrem etc. F. vi. latere secundo.

Capitulum. xxvii. in quo concludit christianus quod christus verus fuerit messias et quod in summa pace natus sit et a nullo iudeorum receptus. B. i. latere primo.

Capitulum. xxviii. in quo iudeus odio dignus dicit suam gentem non esse deo odibilem. B. primo. latere primo.

Capitulum. xxix. in quo iudeus aduentus futuri Messie nullam esse diem certam dicit sed illius futura bene merita homo negligenter accumulat. B. primo. la. h.

Capitulum. xxx. Qualiter insipientes iudei sperant se omnes preteritas dignitates, regna et perditam sceptrum amissum per futurum Messiam consequenturos. B. secundo. latere primo.

Capitulum. xxxi. In quo exprimitur inutilis modus orationum quibus iudei deum orant ut a captiuitate et exilio liberentur. B. h. latere secundo.

Capitulum. xxxii. Quare iudeos non exaudiat deus quod cum in terris apud eos esset ipsum non colebant. Deinde et alia de tempore natiuitatis domini adficiuntur. B. tercio. latere primo.

Capitulum. tricesimum tertium. Quod de conditione iudeorum est et multiplici eorum calamitate. B. iij. latere secundo.

Capitulum xxxiiii. In quo aliqua dicuntur que Daniel propheta de tempore veri Messie predixit. Etiam hic exprimitur quod plane insipientes iudei indurati et ceci cum queratur ab aliquo illorum ubi est Messias vester. B. iij. la. i.

Capitulum. xxxv. et vltimum. Quomodo iudei plus pertinacia quam spe bona ducti alium Messiam expectent. Narratur etiam exemplum vnum in quo ponitur ratio mutationum temporis. B. iij. latere secundo.

Sequuntur capitula libri tercij qui de beata Maria virgine est.

Reponitur epistola Ditzvini gratij Dattentriensis bonarum artium professoris perelegans. libro. iij. latere primo.

Primo loco prologus ponitur in quo dominus Helicor iudeum alloquitur et separatum illo ad bellum disputatois.

Capitulum primum. In quo christianus respondet perfido iudeo quare beatam Mariam et sanctam crucem honorent cum tamen id

et licet male iudeo videatur indignum. B. iij. latere primo.

Capitulum secundum. In quo iudeus plurimum admiratur quod filius dei matrem habuerit in terris. Et christianus per pulchre respondet. h. tercio. latere secundo.

Capitulum tertium. In quo iudeus incredulus multum admiratur quare maria feminam appellamus cum eam (z quidem laudabiliter) post partum virgo permanserit. Cui christianus optime responderet. **W.** quarto. latere primo.

Capitulum quartum. In quo christianus pulcherrima contra iudeum qd maria semper benedicta christum parere potuit virginare manere salua. **W.** quarto. latere secundo.

Capitulum quintum. In quo pestifer iudeus contra dicamen sue rationis non admittit ea que a christiano de maria dicta sunt sed omnipotentiam dei comprobat in quo maxime conuincitur. **W.** v. latere pmo.

Capitulum sextum. In quo melius confirmat z roborat allegata christianus de integritate virginis quod prius dixerat z iudeum penitus confudit. **W.** v. latere secundo.

Capitulum septimum. In quo iudeus dicit mulierem parat facendam et qd multa mala per euam facta sint. Cui tamen christianus pulchre responderet z virginatatem z natiuitatem christi corroboret. **W.** vi. latere. i.

Capitulum viij. In quo christianus sermonem continuans ad honorem virginis de porta ezechielis loquitur. z quod nomen iudei marie tribuunt Et deinde christum verum solem esse dicit. **W.** vi. latere. ij.

Capitulum ix. In quo de sole per pulchra quedam dicuntur ad laudem ac gloriam glorie semper marie virginis fm litteralem expositionem et mysticam. **J.** pmo. latere pmo.

Capitulum x. In quo pulcherrime iudeus redarguitur qd credere non vult christum saluatorem nostrum ex immaculata virgine natum esse. cum tamen hoc inter multa miracula que hic enumerantur factis credibile affirmet. **J.** pmo. latere pmo.

Capitulum xi. In quo iudeus ponit prophetiam ex isaia. Ecce virgo concipiet z pariet filium z vocabitur. zc. Itemqz z alia quedam adijcit in hoc capitulo iudeus ex sua perfidia. **J.** pmo. latere secundo.

Capitulum xij. In quo iudeus castigatur qd scripturam sanctam male intelligat. **J.** ij. latere primo.

Capitulum xij. In quo iudeus confunditur qd nihil dicit de christo pre nunciatum esse. Item de multis alijs iudeo responderet. **J.** ij. latere pmo.

Capitulum xij. In quo christianus redarguit iudeum qd christum purum hominem simpliciter esse dixerit. **J.** ij. latere. ij.

Capitulum xv. In quo Elicor olim iudeus sed nunc sacerdos catholiceus duplici littera hebreorum inquit que. m. vocatur. **J.** ij. latere primo.

Capitulum xvi. In quo iudeus querit si post partum celebrari salutorem nostrum maria ad templum deculerit seqz presentauerit ex more veteri Cui per christianum ad istiusmodi optie responderetur. **J.** ij. latere pmo.

Capitulum decimūseptimū. In quo iudeo consultitur vt moderatius de nostra virgine et domino sentiat cum stultum sit illam non honorare que saluē toti mundo peperit.

¶ Sequuntur tituli libri quarti qui de sancta trinitate est et rebus diuinis.

DReponitur prologus quo lectoris animus oblectari queat.
¶ Capitulū. primū. In quo de lapide quodam iudeus loquitur quem christianus volebat fundamentum esse veteris testamenti. Deinde se intelligere posse diffidit q̄ de sancta Trinitate dicuntur. It. p̄mo. latere. p̄mo.

¶ Capitulū. ij. In quo christianus perfido iudeo ad obiecta paucis responderet que minus ipse intellexerat. It. i. latere. ij.

¶ Capitulū. iij. In quo iudeus filij dei conditionē et naturam se intelligere posse diffidit. It. p̄mo. latere. ij.

¶ Capitulū. iiii. In quo christianus probat filij dei in terris matrem habuisse. It. ij. latere. p̄mo.

¶ Capitulū. v. In quo exponitur quomodo Daniel olim stupefactus erat super incarnatione filij dei et pulcherrimis figuris multa de filio dei adijciuntur. It. ij. latere primo.

¶ Capitulū. vi. In quo iudeus amens et mente captus suis detrahit prophetis et meliorem probationem de trinitate querit. Cui christianus per pulchre responderet. It. ij. latere. ij.

¶ Capitulū. vii. In quo ponitur deprecatio quā proferunt iudei quotannis in christum quem verum fuisse Messiam hic textus etiam declarat. It. tercio. latere p̄mo.

¶ Capitulū. viii. In quo trinitatem christianus probat ex verbo vno plurali et ex visione olim Abrahe facta. It. iij. latere. ij.

¶ Capitulū. ix. In quo iudeus responderet ab obiecta quedam ex veteri testamento sibi a christiano inflicta. It. iij. latere. ij.

¶ Capitulū. x. In quo iudeus responderet ad illud verbum pluralis numeri per quod christianus trinitatē cōprobauit. It. iij. latere. p̄mo.

¶ Capitulū. xi. In quo p̄mum iudeus de sua duricia castigatur. Deinde per figuras et litteras inter cetera pulcherrima de trinitate adiunguntur. It. iij. latere primo.

¶ Capitulū. xii. In quo iudeus exemplis quibusdam conuincitur ve trinitatē in diuinis esse credat. It. iij. latere. ij.

¶ Capitulū. xiii. In quo iudeus confunditur quod sp̄m̄ in diuinis non appeller sanctū. et quod hoc nomē sp̄s male exponat.

¶ Capitulū. xiv. In quo iudeus reprehēditur quod dicat trinitatē suis patribus non esse reuelatum. Deinde consilium illi datur ve spiritum sanctum inuocet. It. v. latere primo.

¶ Capitulū. xv. In quo iudens iam plane victus requirit quo nā modo sanctos adoremus et crucem. Cui christianus docte responderet. It. v. la. p̄.

¶ Capitulū. xvi. In quo iudeus proprio gladio cōfoditur cū ipsi suos patronos inuocet sicuti nos nostros. It. v. latere. sc̄o.

¶ Capitulū. xvii. In quo vna stulta opinio ponitur quam iudei de angelis habent et simul confunduntur quod vitulū olim adorauerūt. It. v. la. ij.

¶ Capitulū. xviii. In quo alij errores ponuntur iudeorum quos olim habebant in suis sacrificijs. Deinde christianus crucem domini sanctam probat. It. vi. latere. p̄mo.

¶ Capitulū. xix. In quo iudeus filius demonis appellatur quod crucem suscipiat et simul adiungitur hęc odio et quibus modis crucem domini persequantur. It. vi. latere primo.

¶ Capitulū. xxi. In quo christianus contendit crucem sanctam omnino honorandam esse per allegata ex veteri testamento. It. vi. latere. ij.

¶ Capitulū. xxij. In quo iudeus respondet ad multa obiecta ac deinde christiano obicit quod crux sancta valde honoratur cum id (ut iudeo videtur) merito fieri non deberet.

¶ Capitulū. xxij. in quo iudeus ineptam facit illationem quatenus suis magis amentur a deo quia frequentius castigantur. l. i. latere. pmo.

¶ Capitulū. xxij. In quo post modicam reprehensionem sese christianus de omni sua perturbatione excusat quam disputando commisit.

¶ Deinde de sacculo quodam loquitur quem iudei maxime honorant.

¶ L. primo. latere secundo

¶ Capitulū. xxv. In quo christianus dicit iudeos maculam quandam et panem cotilem honorare et litteram quandam in suis vestibus habere.

¶ L. secundo. latere secundo

¶ Capitulū. xxvi. In quo christianus iudeo respondet per quem modum ipse imagines colat. L. secundo. latere pmo.

¶ Capitulū. xxvij. In quo exemplo quodam confirmatur quod crux omnino adoranda et colenda sit. L. secundo. latere secundo.

¶ Capitulū. xxvij. In quo post modicam cauillationem iudei christianus lignum quoddam iudeorum vituperat quod ipsi sanctum mentiantur. L. secundo. latere secundo.

¶ Capitulū. xxviii. in quo mores iudeorum exponuntur quos habent de ea quandam chartam ex qua ipsi canunt. L. iij. latere. pmo.

¶ Caplm. xxx. in quo christianus contendit cum iudeo licitum esse quod imagines sanctorum habeamus. L. iij. latere. secundo.

¶ Capl. xxxi. in quo iudeus conuenit quod christianus ipse illi de patris suorum parentibus obicit dicens filios non debere pro parentibus interire. L. iij. latere secundo.

¶ Capl. xxxij. in quo iudeus suos sapientes appellat et simul christiano obicit quod sabbatum non celebret. L. iij. latere pmo.

¶ Capl. xxxij. in quo christianus ad singula respondet que illi in duobus nonnullis capitulis obiecta sunt. L. iij. latere pmo.

¶ Caplm. xxxij. in quo iudeus se victum fatetur de obiectionibus et hac de causa. christianus dicit iudeos multa obseruare que nihil faciunt ad rem. L. iij. la. ij.

¶ Capl. xxxv. in quo christianus dicit per aduentum veri messie multos iudeorum ritus irritos factos esse et alia quaedam de usu carnis adiungit. L. iij. la. ij.

¶ Capl. xxxvi. in quo iudeus nesciens quid christiano respondeat inuehitur in christianos et vitare dicere obmerit veretur. M. i. latere. pmo.

¶ Capl. xxxvij. in quo christianus iudeum dicentem arguens ipse principium biblie obicit iudeos omnes precepta veterum neglexisse testat. m. i. latere. pmo.

¶ Capl. xxxvij. in quo de circumsione iudeorum agit et eam christianus maxime explodit. M. i. latere secundo.

¶ Capl. xxxix. in quo agit de iudeorum sabbati indiligenti obseruatione. Deinde adiungit quomodo sacerdotes nouos et alia noua deus facere voluerit. M. pmo. latere secundo.

¶ Capl. xl. in quo christianus respondet iudeo quod ille due decos in eternum in predictis locis intelligantur. M. ij. latere pmo.

¶ Caplm. xli. in quo iudeus ambagibus vitatur et rogat ut in suis erroribus eum permanere sinat. M. ij. latere pmo.

¶ **Capit. xliij.** In quo iudeum christianus scabiosum pecus appellat. Item de Jacob patriarcha. et quod iudeis negatum sit egyptum intrare. **M. ij. la. ij.**

¶ **Capit. xliij.** In quo iudeus castigatur quod cum sanctus dixerit precepta decalogi non seruet. Deinde ut se moriturum cogitet a christiano incitatur. **M. ij. latere p.**

¶ **Capit. xliij.** in quo iudeus contra christianum est. Deinde dicit suos iuste feneratoribus esse et alia quedam de sacrificio nostrorum sacerdotum satis facte adiungit. **M. ij. latere. i.**

¶ **Capit. xlv.** in quo christianus exprimit quare iudei fenorent. Deinde enumerat quatuor maledicta hominum genera inter que feneratorum genus precipuum est. **M. ij. latere scdo.**

¶ **Capit. xlvj.** in quo iudeus ex quodam nomine conuincitur quod usuram capere non debet et iudei auarissimi dicuntur. **M. iij. latere. p.**

¶ **Capit. xlvj.** In quo fit sermo de ecclesia dei magna de qua iudeus ante dixerat. Deinde iudei predicti filij homines esse dicunt. **M. iij. la. scdo.**

¶ **Capit. xlvij.** In quo iudeus castigatur quod multa que de Jacob patriarcha dicuntur minus credantur. **M. iij. latere. scdo.**

¶ **Capit. xlix.** in quo nouus modus ponitur quo iudei circumcisionem suis filiis faciunt. **M. v. latere. i.**

¶ **Capit. l.** in quo iudeus respondet ad monitionem nouissimi dei sibi a christiano obiectam. Deinde suos tantum beatos fore affirmat quatenus tamen id meritatur. **M. v. latere. p.**

¶ **Capit. li.** in quo iudeus redarguitur quod panem celi comedisset lactiter. Deinde de vero pane celesti christianus loquitur. **M. v. la. ij.**

¶ **Capit. li.** in quo de pane iudeorum paschali et venerabili nostro sacramento differitur quod verus panis celestis est. **M. v. latere scdo.**

¶ **Capit. liij.** in quo panis celestis verus deus agnus dei appellatur qui pro nobis rulerit peccata mundi. **M. vi. la. p.**

¶ **Capit. liij.** In quo cum iudei resurrectionem sperent quedam eorum consuetudo aperitur que est de cadaueribus sepeliendus et quam defunctis pena assignent. **M. vi. latere. p.**

¶ **Capit. lv.** in quo stulti iudei credunt sibi post resurrectionem futurum a deo conuiuium. In eodem capitulo et in sequentibus mirabilia legi preterita. **M. vi. la. ij.**

¶ **Capit. lvi.** in quo dicitur ex quibus abis constabit illud conuiuium quod iniquissimi iudei sibi futurum credunt. **M. i. la. p.**

¶ **Capit. lvij.** in quo plura proueniunt de hoc futuro iudeorum conuiuium et de boue qui tunc macrandus erit. **M. i. latere. i.**

¶ **Capit. lvij.** in quo de gaudio istius conuiuii quedam deliramenta adiunguntur et qui deinde illi sicut qui hominem primum intererunt. **M. i. latere. ij.**

¶ **Capit. lix.** in quo exprimitur quo ritu iudei agnum paschalem deuorēt et de demouibus ac substitutione illorum. **M. i. latere scdo.**

¶ **Capit. lx.** In quo describitur quid post conuiuium iudeorum in resurrectione nouissima facere iudei debeant et de pane illorum benedicto quedam adhaerentur. **M. ij. latere p.**

¶ **Capit. lxi.** In quo exprimitur presentia iudeorum vel potius futuritas et leuitas quod panem suum de quo ante dictum est nulli pro toto auro redere velint. **M. ij. latere secundo.**

¶ **Capit. lxij.** in quo iudeus redarguitur quod cum ad sumptionem venerabilis

sacramenti per hystorias bible. M. ij. latere. ij.
 ¶ Cap. lxxij. In quo christianus responderet quibus ad hoc quod iudei sacerdotes
 bus obijerunt de sumptibus venerabilis sacri. et alius rebz utilibus. M. iij. la. ij.
 ¶ Cap. lxxij. in quo iudeus defendit patres suos in hoc quod pessimi ac pnicio
 si hoies a christiano sint notati. M. iij. latere. p.
 ¶ Cap. lxxij. in quo iudeus premit dicta christiani et de: rateri hoc mentiat: no su-
 ille necessarii ut deus de celis descenderet. M. iij. latere p.
 ¶ Cap. lxxij. in quo pessimus iudeus no ascribit deo humilitate et in hoc er-
 rore impudensimus esse punitur cum supbia ad demonem refecti M. iij. la. ij.
 ¶ Cap. lxxij. in quo christianus probat hebraice quod deus verus crucis affige-
 dus esset pro salute omnium nostra M. iij. la. ij.
 ¶ Cap. lxxij. in quo christianus ruder iudeo de morte et sepultura veri mel-
 ¶ Cap. lxxij. in quo victor docet quomodo ea que de resurrectione (sic. M. iij. la. ij.)
 ne christi ipse obiecerit intelligenda sint. D. i. la. i. ¶ Cap. lxxij. in quo christi-
 nus ostendit per figuras resurrectiones dicitur. D. i. la. p. ¶ Cap. lxxij. in quo christi-
 mus per figuras veteris testamti qua ob cam deo in terra venerit. D. p. latere. ij.
 ¶ Cap. lxxij. in quo christi-
 ¶ Cap. lxxij. in quo iudeus redarguit quod nulli instructionibus ad vera fide induc-
 queat. D. i. la. ij. ¶ Cap. lxxij. in quo iudeus castigat quod nris scripturis qu-
 ¶ Cap. lxxij. in quo iudeo ruder quod christi so-
 deum fuisse negaverit quod sepe quod ignorare videbat in interrogante. D. ij. latere. pri.
 ¶ Cap. lxxij. in quo redarguit iudeus quod dixerit messiam nram verum saluatore mundum
 clā venisse. D. la. ij. ¶ Cap. lxxij. in quo de hūilitate dei qua iudeus in se-
 lxxij. in quo magna fuisse negabat ut e celo ad nos descendisset. ¶ Cap. lxxij. in
 quo recitant multa miracula. ex quibus arguit iudeus falsitates D. iij. latere. p.
 ¶ Cap. lxxij. in quo dicitur quod quatuor festo pasce gras deo agat per bñfichs accepti. D.
 iij. latere. p. ¶ Cap. lxxij. in quo iudei cogunt fateri deum de celis venisse D. iij.
 la. ij. ¶ Cap. lxxij. in quo dicitur quod non solum filij israel sed pessimi idolatre deum olim
 in ferris pntes fuisse cognoverint. D. iij. la. ij. ¶ Cap. lxxij. in quo mira-
 bilia dei de nro saluatore exponunt. D. iij. la. p. ¶ Cap. lxxij. in quo iude-
 us amplius punitur ex suis opinionibus quod de nos pnciosissimo suo sanguine
 liberauit. D. iij. la. p. ¶ Cap. lxxij. in quo iudeus dicit se non velle ad
 fidē pueri. D. iij. latere. secdo. ¶ Cap. lxxij. et vltimuz in quo christianus
 dimittit iudeum qui ad fidē pueri non potest. ¶ Finis.

¶ Hec Erratur est in lra D. latere p. quia auctoritas Clama et. no scribit
 Zacharie. ij. sed p. ¶ Hec in J. iij. la. ij. auctoritas Dm auri celi. et scribit
 tur Sapient. p. qui locus neglectus fuit In reliquis si quando qd aberrat
 est non ascribitur auctori.
 ¶ Hec sunt aliqui libri de istis qui habent vnaz figurā armatā in M. i.
 sed illa posita est ab impressoribus auctore nesciente.

¶ Impressum est hoc opus egregium quod a mul-
 tis etiam doctoribus est commendatum ac reuulsum
 Colonie per honestum ciuem Henricum de Russia.
 Anno domini. M. cccc. ix.